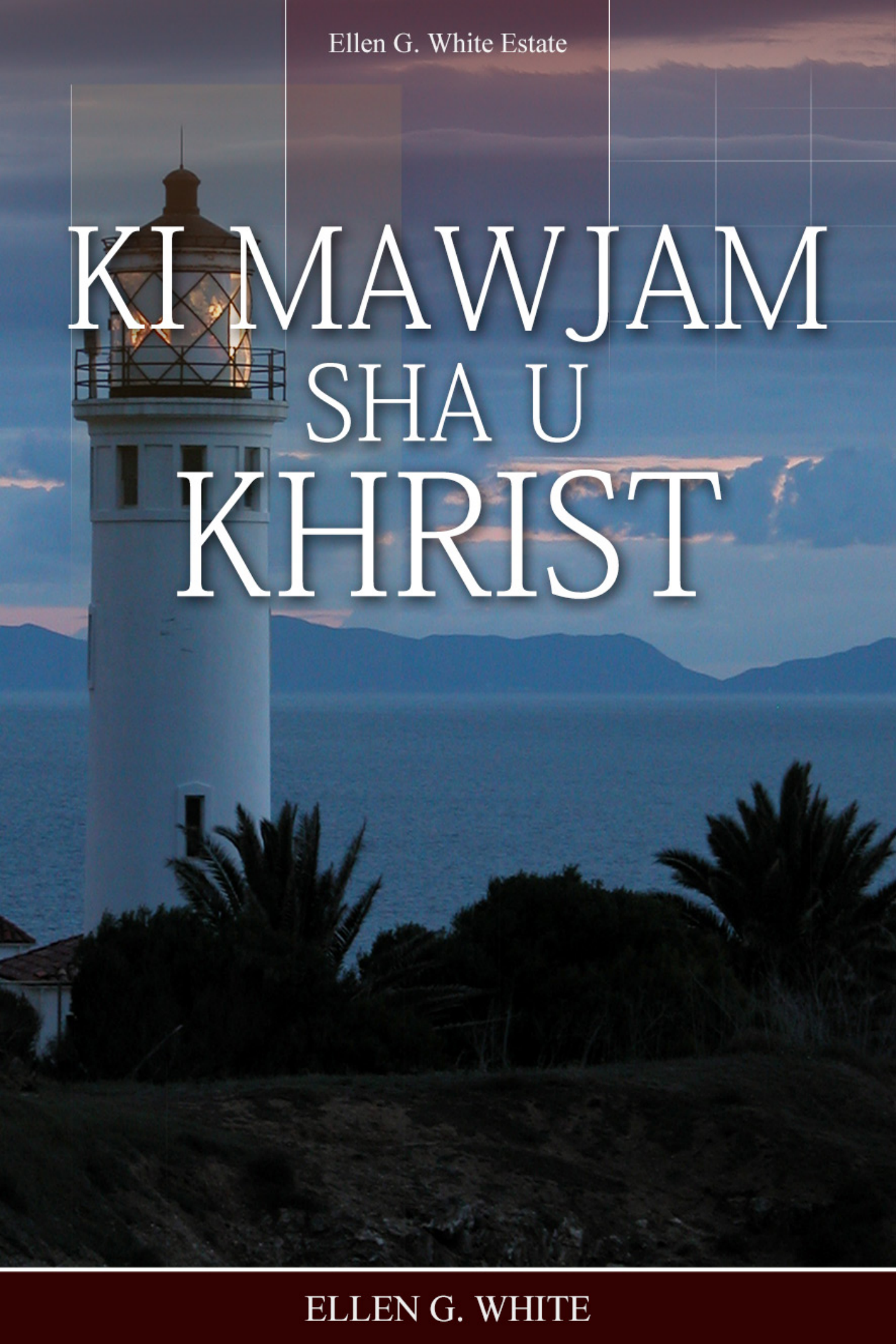

Ellen G. White Estate

KI MAWJAM
SHA U
KHRIST

ELLEN G. WHITE

**Ki Mawjam Sha U
Khrist**

Ellen G. White

**Copyright © 2012
Ellen G. White Estate, Inc.**

Information about this Book

Overview

This eBook is provided by the [Ellen G. White Estate](#). It is included in the larger free [Online Books](#) collection on the Ellen G. White Estate Web site.

About the Author

Ellen G. White (1827-1915) is considered the most widely translated American author, her works having been published in more than 160 languages. She wrote more than 100,000 pages on a wide variety of spiritual and practical topics. Guided by the Holy Spirit, she exalted Jesus and pointed to the Scriptures as the basis of one's faith.

Further Links

[A Brief Biography of Ellen G. White](#)
[About the Ellen G. White Estate](#)

End User License Agreement

The viewing, printing or downloading of this book grants you only a limited, nonexclusive and nontransferable license for use solely by you for your own personal use. This license does not permit republication, distribution, assignment, sublicense, sale, preparation of derivative works, or other use. Any unauthorized use of this book terminates the license granted hereby.

Further Information

For more information about the author, publishers, or how you can support this service, please contact the Ellen G. White Estate at mail@whiteestate.org. We are thankful for your interest and feedback and wish you God's blessing as you read.

KI KTIEN LAMPHRANG

HA KI shkor jong kiba bun, ki ktien jong ka jinghot ba sbun ki sawa, “To wan ha Nga,“—ka long ka jinghot jong U Nongpynim da ka dohnud kaba ieit kaba ring ia kito baroh kiba la iaaid sakma na U Blei; bad ha ki dohnud jong kiba bun kiba thrang shisha ia ka jingiarap kaba yn shem ha U Jisu, la pynkhih la ka jingthmu ban wan phai sha ka ing jong U Kpa. Da kata ia ka jingkylli jong U Thomas bunsien la ju pynbud, “Da kumno ngi lah ban ithuh ia ka lynti?” Ka ing jong U Kpa imat ba ka long kaba jngai bah, bad ka surok ruh imat ba ka long kaba eh bad bym thikna. Kiei te ki mawjam ki ban ialam beit sha ing?

Ka kyrteng jong kane ka kot ka iathuh ia ka jingthmu jong ka. Ka kdew sha U Jisu kum uta uba lah ban pynhun ia ki jingdonkam jong ka mynsiem, bad ialam ia ki kjat jong kiba ar- tation bad kiba ieng lyngngoh sha “Ka lynti jong ka jingsuk.” Ka ialam ia uta uba wad ia ka hok bad jinglong khuid, na uwei u mawjam sha uwei u mawjam. baroh shi lynter ka jingim Khris- tan, sha kata ka jingdap jong ka jingkyrkhu kaba la shem ha ka jingpyndem bad aiti lut ialade bad na ka jingshaniah ka bym don jingartation shuh ha ka jingpynim ba ai-ei bad ka bor jong U Lok jong ki nongpop. Ka jingkyntu bad jinghikai kaba yn shem ha kane ka kot ka la wallam ia ka jingtnen bad jingkyrmen ia shibun ki mynsiem ba jinjar, bad ka la iarap ia shibun ki nongbud jong U Kynrad ban iaaid ha ki dienjat jong U Nongialam jong ki da kaba kmen bad da ka jingsngewskhem la kyrmen ba kan ai ia kajuh ka khubor ia kiba khambun shuh shuh kiba donkam ia kajuh ka jingiarap.

“Te ai ba ka lynti kan paw,
Ki mawjam shaduh bneng.”

Kumta ka la long bad U Jakob. haba la ban ia u da ka jingsheptieng ba ka pop jong u ka la pynkhlad noh ia u na U Blei, u la dem ban iothiah. bad “u la phohsniew ruh. bad ha khmih, ka

jingkieng ba la thung ha ka khyndew. kaba ka khlieh jong ka ka da kot haduh ka bneng.” Kumne ia ka jingpyniasoh hapdeng ka pyrthei bad ka bneng la pynpaw ha u, bad ki ktien jong ka jingpyntngen bad jingkyrmen la kren ha u nongiaidwir da uta uba ieng ha khlieh jong ka jingkieng kaba long tang ka syrngiew. To ai te ba ka jingithupaw ba kvnja bneng kan long ha baroh kiba pule ia kane ka jingiathuhkhana jong ka lynti jong ka jingim.

Ki Nongpynphriang.

[4]

Contents

Information about this Book	i
KI KTIEN LAMPHRANG	ii
KA JINGIEIT JONG U BLEI IA U BRIEW	5
KA JINGDONKAM JONG U NONGPOP IA U KHRIST	11
KA JINGKYLLA-KABA-MUT	16
KA JINGPHLA	28
KA JINGPYNKYNTANG	32
KA JINGNGEIT BAD KA JINGPDIANG	37
KA JINGTYNJUH IA KA JINGLONG-SYNRAN	43
KABA NANGSAN HA U KHRIST	50
KA JINGTREI BAD KA JINGIM	58
KA JINGTIP IA U BLEI	64
KA LAD-BAMYNTOI JONG KA JINGDUAI	70
KUMNO YN LEH BAD KA JINGARTATIEN	80
SHADKMEN HA U TRAI	87

KA JINGIEIT JONG U BLEI IA U BRIEW

KA PYRTHEI ka mariang bad ka jingpynpaw kumjuh ki phla ia ka jingieit jong U Blei. U Kpa jong ngi uba ha bneng u long ka tynrai jong ka jingim, ka jingstad, bad ka jingkmén. Khmih ha kiei kiei kiba itynnad bad ba iphylla jong ka mariang. Pyrkhat ia ka jingpynbit pynbiang ba phylla jong ki ia ki jing. donkam bad jingsuk, ym tang ia u briew, hynrei ia baroh ki jing- thaw ba im. Ka jingshit ka sngi bad u slap, kiba pynsngewbha bad pynpynngad ia ka pyrthei. ki lum, ki duriaw bad ki madan, baroh ki kren ha ngi ia ka jingieit jong U Nongthaw. Dei U Blei uba pyndap ia ki jingdonkam kiba man ka sngi jong ki jing. thaw jong u baroh. Ha ki ktien ba sngewtynnad jong u nong- ruai Salm:

“Ki khymat baroh ki khmih na me. te me ai ha ki ia ka jingbam jong ki ha la ka aiom. Me plie ia la ka kti, bad me pynhun ia ka jingkwah jong ki baim baroh.”¹

U Blei u la thaw ia u briew uba janai, uba khuid bad uba suk; bad ka pyrthei kaba itynnad, kumba ka la wan na ka kti jong U Nongthaw. kam don dak ne syrngiew jong ka jingtlor ne jingtim. Dei ka jingryngkang ia ka hukum jong U Blei—ka hukum jong ka jingieit—kaba la wallam ia ka jingcordit bad jingiap. Pynban wat hapdeng ka jingjinjar kaba mill na ka pop, ia ka jingieit jong U Blei la pynpaw. La thoh ba U Blei u la tim ia ka khyndew na ka bynta jong u briew.² Ki shiah bad ki shiah keng. ki jingeh, bad ki jingtynjih kiba pynlong ia ka jingim jong u briew kaba jinjar—la pynmih na ka bynta ka jingbha jong u kum ka bynta jong ka jinghikai kaba donkam ha ka jingthmu jong U Blei ban kyntiew ia u na ka jingjot bad jinglongpoh kaba la wallam da ka pop. Ka pyrthei, la ka la hap, kam long tang ka jingsngewsih bad jingjinjar. Ha ka mariang hi don ki khubor jong ka jingkyrmen bad jingpyntngen. Don ki syntiew ha ki dieng- shiah bad ia ki dieng-shiah la tap da ki tiewkulab.

“U Blei u long ka jingieit,” la thoh ha iwei-pa-iwei i shylluud syntiew iba la phuh. bad ha uwei-pa-uwei u phlang. Ki sim kiba itynnad ki pyndap ia ka suinbneng da ki jingrwai ba sngewtynnad

[6] jong ki. ki syntiew ba itynnad ha ka jingjanai jong ki ki pyniewbih
 [7] ia ka suinbneng. ki dieng kiba jrong jong ka khlaw bad ki sla kiba
 jyrngam bad ba itynnad,—baroh ki phla ia ka jingsumar ba ieit bad
 ba sbun jong U Blei jong ngi bad ia ka jingkwah jong u ban pynlong
 ia ki ki khun jong u kiba suk.

Ka Ktien jong U Blei ka pynpaw ia ka jinglong jong u, u da lade
 u la pynbna ia ka jingieit bad jingisynei ba iar khlem kut jong u.
 Haba U Moses u la dwai, “To pyni ha nga ia ka burom jong Me,”
 U Trai u la jubab, “Ia ka jingbha jong nga baroh ngan pyniaid ha
 shiwa jong me.”³ Kane ka long ka burom jong u. U Trai u la iaiaid ha
 shiwa U Moses bad u la pynbna, “U Trai, U Trai, U Blei u baisynei,
 bad ba aiei. u baiaishah slem, bad *** kynrei ha ka jingbha bad
 ka jingshisha, uba bat ia ka jingisynei ia ki hajar, uba map ia ka
 jingpallat, bad ia ka jingryngkang, bad ia ka pop.”⁴ U long “Uba
 tud ia ka ban bittar, bad uba kynrei ha ka jingisynei,”⁵ “namar u
 sngewbha ha ka jingisynei.”⁶

U Blei u la teh ia ki dohnud jong ngi ha u da ki dak ki bym
 lah ban niew ha bneng bad khyndew. Lyngba kiei-kiei ki jong ka
 mariang bad ki jingteh kiba jylliew tam bad ba ieit tam ba kynja
 pyrthei kiba ki dohnud briew ki lah ban tip, u la wad ban pynpaw ia
 lade hi ha ngi. Pynban kine la kim long kiba lah janai ki pynpaw ia
 ka jingieit jong u. La la ai ia kine baroh ki sakhi, pynban u nongshun
 ia ka babha u pynmatlah ia ki jing- nut jingpyrkhat jong ki briew
 haduh ba ki khmih ha U Blei da ka jingsheptieng; ki pyrkhat ia u
 kum uba eh bad u bym ju map. U la mut dur ia U Nongthaw kum
 u jingthaw uba ka jinglong ba kongsan jong u ka long ka hok ba
 pyrkhing—U Nongbishar uba eh, uba dom, bad u nongairam u bym
 ju map. U la mut dur ia U Nongthaw kum uba ap da ka khmat kaba
 bishni ban iohi ia ka jingbakla jong ki briew khnang ba u lah ban
 ioh pynshitom ia ki. Ka long ban weng noh ia kane ka syrngiew ba
 dum, da kaba pynpaw ha ka pyrthei ia ka jingieit ba bymjukut jong
 U Blei, ba U Jisu u la wan ban im hapdeng ki briew.

U Khun jong U Blei u la wan na byneng ban pynithuh ia U Kpa.
 “Ym don mano-mano ruh ba la iohi ia U Blei mynno- mynno-ruh;
 uta U Khun ba la kha-marwei, uba long ha ka shadem U Kpa u hi u
 la pynpaw ia u.”⁷ “Lymne uba ithuh ia U Kpa, hynrei tang U Khun,
 bad uta ha uba uta U Khun u mon ban pynpaw ia u.”⁸ Haba uwei na
 [8] ki synran u la kyrpad. “Pyni ia uta U Kpa ha ngi,” U Jisu u la jubab

“Nga la long slem katta- katta bad phi, bad mem put la ithuh ia nga, Ko Philip? Jar uba la iohi ia nga, u la iohi ia uta U Kpa; kumno ba me ong ma-me te, To pyni ia uta U Kpa ha ngi?”⁹

Ha kaba batai ia ka kam jong u ha ka pyrthei, U Jisu u la ong. U Trai “u la pynsleh ia nga ia ka ban ialap ia ka gospel ha kiba duk; u la phah ia nga ban pynbna ia ka jingpyllait ha kiba la set byndi, bad ia ka jingpynpeitpat ia kiba matlah, ban pyllait-noh ia kiba la ban ka shitom.”¹⁰ Kane ka la long ka kam jong u. U la ia id kylleng u da leh babha bad u da pynkhiah baroh kiba la ban bein da U Soitan. La don bun ki nongrit ha kiba ym shym la don jingpang ha kano kano ka ing, namar u la ia id lyngba jong ki bad u la pynkhiah ia kiba pang baroh phar. Ka kam jong u hi ka pynpaw ia ka jingpynsleh ba kynjablei jong u. Ia ka jingieit, jingisynei bad jingsngewlem la pynpaw ha kawei-pa-kawei ka kam jong ka jingim jong u; ka dohnud jong u ka dap da ka jingieit ia ki bried. U la shim ia ka jinglong bried khnang ba u lah ban pyndap ia ki jingdonkam jong u bried. Kiba duk tam bad kiba rit tam kim sheptieng ban wan ha u. Wat ki khynnah kiba rit ki kwah ban Ieit sha u. Ki sngewbha ban shong ha ki khohsiew jong u, bad ban peit ieit ia ka khmat ba pyrkhath, ba isynei da ka jingieit.

U Jisu um shym la set kawei ruh ka ktien jong ka jingshisha, hynrei u la kren ia ka barobor ha ka jingieit. U la pyndonkam ia ka buit kaba khraw tam, bad ka jingshah shkor ba sbun bad ba pyrkhath ha ka jingiakren jong u bad ki bried. Um ju long uba tohmet, um ju kren ki ktien kiba eh khlem donkam ne pyn- mong ia ka mynsiem kaba tlot. Um ju kynnoh pop ia ka jingtlot ba kynja-bried. U kren tang ia ka jingshisha bad kata barobor da ka jingieit. U pynrem ia ka jingarsap, jingbymngeit bad jing- bymman; hynrei ki ummat ki don ha ka jingkren jong u katba u kren ia ki jingmai jingsneng jong u. U la iam ia ka Jerusalem ka shnong kaba u ieit. kaba la kyntait ban pdiang ia u, uba long, Ka Lynti. Ka jingshisha, bad ka Jingim. Ki la kyntait ia u uba long U Nongpynim, hynrei u la niew ia ki da ka jingieit bad jingsngewlem. Ka jingim jong u ka long ka jinglen ia lade bad kaba pyrkhath na ka bynta ka jingbit jingbha jong kiwei pat. Kawei-pa-kawei ka mynsiem ka long kaba kordor ha khmat jong u. Katba u don halade ia ka burom ba kynja-blei, pynban u *vudem ia lade da ka jingniew burom baieit bad ba sngewlem ia

iohi ia ki mynsiem ba la jot ia kiba ka kam jong u ka long ban pynim pat ia ki.

Kum kata ka la long ka jinglong jong U Khrist kumba la pynpaw ha ka jingim jong u. Kane ka long ka jinglong jong U Blei. Dei na ka dohnud jong U Kpa ba ki wahduit jong ka jing-*ieit* ba kynja-blei kiba paw ha U Khrist, ki tuid sha ki kynja bynriew. U Jisu U Nongpynim baieit bad ba isynei u long U Blei ‘uba la paw ha ka doh.’¹¹

U Jisu u la wan long doh, u la shah shitom bad la iap khnang ia ka ban siewspah ia ngi. U la jia long “u briew jong ka jingsngewsih,” ba ngi lah ban long ki nongiaioh bynta lem ia ka jingkmn ba bymjukut. U Blei u la shah ia U Khun baieit jong u, uba dap da ka jingaiei bad jingshisha, ban wan na ka bneng kaba dap da ka burom bym lah ban batai sha kane ka pyrthei ba la pynsniew dur bad iaptram da ka pop bad ba la pyndum da ka syrngiew jong ka jingiap bad ka jingtim. U la shah ia u ban iehnoh ia ka shadem jong ka jingieit jong u, ia ka jingkyntiew burom jong ki angel bad ban shah ia ka jinglehrain, jingjahburom, jinglong rit. jingshun bad ka jingiap. “Ka jingpynshitom ka jingsuk jong ngi ka la long halor jong u, bad da ki jingjngem snam jong u la pynkhiah ia ngi.”¹² Khmih ia u ha ka ri-khlaw, ha Gethsemane, halor ka dieng-phna! U Khun jong U Blei ba khlem pop bad ba lui-lui u la shim halor lade ia ka jingkit jong ka pop. U uba la long shitylli bad U Blei. u la sngewkhia ha la ka myn-*siem* ia ka jingpyniakhlad ba shyrkhei kaba ka pop ka la pynlong hapdeng U Blei bad u briew. Kane ka sawa na ki rymiang shyntur jong u ha ka jingpyrta ba sngewkordit, “U Blei jong nga! U Blei jong nga! Balei ba me la iehnoh ia nga?”¹³ Ka long ka jingkit jong ka pop. ka jingsngew ia ka jingrunar ba shyrkhei jong ka, ia ka jingpynkhlad jong ka mynsiem na U Blei,—dei kane kaba la pynpait ia ka dohnud jong U Khun jong U Blei.

Hynrei kane ka jingkheinduh kaba khraw ym shym la pyn-*long* khnang ban pynlong ha ka dohnud jong U Kpa ia ka jing-*ieit* na ka bynta u briew bad ym ban pynlong ia u uba mon ban pynim. Oh em, em! “Naba U Blei u la ieit katta-katta ia ka pyrthei katba u la aiti-noh ia la U Khun ba la kha marwei.”¹⁴ U Kpa u ieit ia ngi, ym [10] namar ka jingpynsuk jingmul ne jingpynhun kaba khraw, hynrei u la pynlong ia ka jingpynsuk jingmut namar u ieit ia ngi. U Khrist u long u pdeng ha uba u lah ban theh ia ka jingieit bymjukut jong

u halor kane ka pyrthei ba la kyllon bad ba la rem. “U Blei u dang pyniasuk ia ka pyrthei ha lade hi ha U Khrist.”¹⁵ U Blei u la shah shitom lem bad U Khun jong u.

Ha ka jingkordit jong ka Gethsemane, ka jingiap ha Kalbari, ka dohnud jong ka jingieit ba bymjukut ka la siew ia ka dor jong ka jingsiewspah ia ngi.

U Jisu u la ong. “Namar kane kein uta U Kpa u ieit ia nga, naba nga aiti-noh ia la ka jingim, ba ngan ioh shim pat ia ka.”¹⁶ Kata ka long. “U Kpa jong nga u la ieit ia phi katta-katta ba u la nang ieit shuh-shuh ia nga namar ba nga la aiti ia la ka jingim ban siewspah ia phi. Ha kaba long U Nongmihbujli bad u Nongbahkhala jong phi. da kaba aiti ia ka jingim jong nga. da kaba shimti ia ki ram jong phi bad ki jingryngkang jong phi, ia nga la ieit da U Kpa jong nga; namar da ka jingknia jong nga, U Blei u lah ban long uba hok, bad pynban U Nongpynksan jong uta uba ngeit ha U Jisu.”

[11]

Ym don mano-mano hynrei tang U Khun jong U Blei uba lah ban pyndep ia ka jingsiewspah jong ngi; namar tang ma u uba long ha ka shadem jong U Kpa u lah ban pynpaw ia u. Tang ma u uba la tip ia ka jingjrang bad jingjylliew jong ka jingieit jong U Blei u lah ban pynpaw ia ka. Ym don kano-kano kaba duna ia ka jingknia bakhraw kaba la pynlong da U Khrist na ka bynta u briew uba la kyllon kaba lah ban pynpaw ia ka jingieit jong U Kpa ia u khun bynriew ba la jot bad ba la rem.

“Naba U Blei u la ieit katta-katta ia ka pyrthei katba u la aiti noh ia la u khun ba la kha-marwei.” U la ai ia u ym tang ba un im hapsedng ki briew hynrei ban kit ia ki pop jong ki bad ban iap kum u jingknia jong ki. U la ai ia u ha ka jaidbynriew ba la hap. U Khrist u la dei ban pyndei ia lade bad ki jingdonkam jong ki briew. Ma u uba la long shitylli bad U Blei u la pyniasoh kyrwoli bad ki khun jong ki briew da ki kyrwoh ki ban nym dkut shuh lano-lano ruh. U Jisu “um sngew-lehrain ban khot para ia ki.”¹⁷ U long u jingknia jong ngi, u riwsaid jong ngi, u hynmen jong ngi, uba da phong ia ka dur jong ngi ha khmat ka kliet jong U Kpa, bad lyngba ki yrta ban long shi tylli bad ka jaid bynriew kaba u la siewspah,—U Khun u briew. Bad kane baroh ka long ba yn kyntiew ia u briew na ka jingjot bad jingpynpoh dor jong ka pop, bad ba u lah ban pynphalang ia ka jingieit jong U Blei, bad iohbynta ia ka jingkmn jong ka jinglong khuid.

Ka dor kaba la siew na ka bynta ka jingsiewspah jong ngi, ka jinglenlade bym lah ban thew jong U Kpa jong ngi uba ha bneng ha kaba u ai ia la U Khun ban iap namar jong ngi, ka dei ban ai ha ngi ia ki jingpyrkhat kiba khraw kiba kumno ngin long lyngba U Khrist. Katba U Ioannis u apostol ba Ia pyndap da U Mynsiem u khmih ia ka jingjrong, ka jingjylliew bad ka pyngkiang jong ka jingieit jong U Kpa ia ka jaidbynriew ba la iap, ia u la pyndap da ka jingiaroh bad jingsngewburom; bad haba um lah ban shem ki ktien kiba biang ban pynpaw ia ka jingkhraw bad jingsbun jong kane ka jingieit, u la khot ia ka pyrthei ban khmih ia ka da lade. “Ha khmih phi kaba kumno ka jingieit uta U Kpa u la ai ha ngi, ba la khot ia ngi ki khun U Blei.”¹⁸ Katno ka dor ba kane ka la buh halor u briew! Da ka jing- ryngkang. ki khun jong u briew ki la jia long ki raiot jong U Soitan. Da ka jingngeit ha ka jingsiewspah jong U Khrist, ki khun ki ksiew jong u Adam ki j ia long ki khun jong U Blei. Da [12] kaba shim ia ka jinglong jong u briew, U Khrist u kyntiew ia ka jing- longbriew. Ia ki briew ba la rem bad kyllon la bull ha ka jaka kaba, da ka jingiasoh bad U Khrist, ki lah da shisha ban long kiba bit dur ia ka kyrteng “Ki khun jong U Blei.”

Kum kata ka jingieit ka long ka bym lah ia nujor. Ki khun jong U Siem bneng! Katno ka kular kaba kordor ka long! Ka subjek ia ka jingpynleit jingmut kaba jur tam! Ka jingieit bym lah ia nujor jong U Blei ia ka pyrthei ka bym shym la ieit ia u! Ka jingpyrkhat ka don ka bor ban jop ia ka mynsiem bad ka wal- lam ia ka jingmut sha ka jingpyndem ha ka mon jong U Blei. Katta katba ngi nang pyrkhat ia ka jinglong kaba kynjablei ha ka jingshai jong ka diengphna, katta ngin nang iohi khambha ia ka jingisynei, jingsbun bad jingmap ba la milai lang bad ka jing- bymshah shiliang bad ka hok, bad nang sngewthuh khambha ia ki nuksa bym lah ban niew jong ka jingieit kaba bymjukut, bad ka jingisynei ba jem kaba pallat ia ka jingieit [13] jong ka kmie ia u khun ba iaidmon.

KA JINGDONKAM JONG U NONGPOP IA U KHRIST

IA U brier ha ka jinglongtynrai jong u la pynkup da ki bor kiba donburom bad ka jingmut jingpyrkhat kaba paka. U la long uba janai ha ka jinglong jong u bad ha ka jingiadei-sur bad U Blei. Ki jingpyrkhat jong u ki long kiba nylla bad ki jingthmu jong u kiba khuid bad ba riewblei. Hynrei da ka jingbymkohnguh, ia ki bor jong u la pynkvlla khongpong, bad ka jingkhwan jing- khapnap ka la slim ia ka jaka jong ka jingieit. Ka jinglong jong u ka la jia long kaba tlot da ka jingryngkang haduh ba ka long ka bym lah ia u ha la ka jong ka bor ban ialeh pyrshah ia ka bor jong u bymman. Ia u la pynlong u mraw da u Soitan, bad un jin da la sah kumta junom, lymda U Blei u la wan ban pyllait. Ka la long ka jingthmu jong u nongpynshoi ban pynpute ia ka jing-thmu ba kynja-blei ha kaba thaw ia u brier, bad pyndap ia ka pyrthei da ka jingtim bad jingjot. Bad un kdew ia kane ka jing- sniew baroh kum ka jingmih na ka jingthaw jong U Blei ia u brier.

Ha ka jinglongkhuid khlem pop, u brier u la ioh ia ka jingiasyllok bakmen bad bad uta “ha uba la buhrieh ia ki jingkynshew baroh jong ka jingstad bad ka jingtip.”¹ Hynrei hadien ka jinglehpop jong u, um lah shuh ban shem ia ka jingkmen ha ka jinglong khuid, bad u la wad ban buhrieh na khmat U Blei. Kum kata ka la long ka jinglong haduh mynta jong ka dohnud ka bym pat pynthymmai. Kam iahap-sur shuh bad U Blei bad kam shem jingsuk jingkmen ha ka jingiasyllok bad u. U nongpop um lah ban don jingsuk ha ka jingdon ha khmat jong U Blei; un phet na ka jingialonglok bad ki jingthaw bakhuid. Wat lada yn shah ia u ban rung ha bneng, kan nym long jingkmen ei-ei ia u. Ka mynsiem jong ka jingieit bymdon jingkhwan ei-ei kaba synshar hangta kawei-pa-kawei ka dohnud ka iaphai ktien bad ka dohnud jong ka Jingieit Babymjukut kan nym shem jingphai ktien ei-ei ha ka dohnud jong u. Ki jingpyrkhat jong u, ki jingsngewbha jong u. ki jingthmu jong u kin long nongwei ia ki jong kito ki nongshong- shnong ba khlem pop kiba don hangta.

Un long u sai-kynud bymiadei-sur ha ki sur ruwai jong ka bneng. Ka bneng kan long ha u ka jaka jong ka jingkordit; un kuah ban ioh rieh na uta uba long ka jingshai jong ka bad u pdeng ne tynrai
 [14] jong ka jingkmn jong ka. Kam dei ka ain ba iuh-top ha ka liang
 [15] jong u Blei kaba khang noli ia ki bymman na ka bneng; hynrei ia ki la khang da ka jinglong bymbit jong ki hi ia ka jingialonglok bad ka. Ka burom jong U Blei kan long ha ki ka ding ba bam dull. Kin kham jied ia ka jingjot, tang ba kin lah ban iohrieh na ka khmat jong uta uba la iap ban siewkuna ia ki.

Ka long ka bym lah ia ngi. da lade hi, ban iohlait na ka thliew jong ka pop ha kaba ngi la ngam. Ki dohnud jong ngi ki Long kiba bymman, bad ngim lah ban pynkylla ia KI. “UEI uba lah ban pynmih ia ka bakhuid na ka bymkhuid? Ym don.” “Naba kata ka jingiaimulbrai ka jong kata ka doh ka long ka jingshun ia U Blei: namar kam pynhapoh ia lade ia ka hukum U Blei, lymne shisha kam lah kein.” Ka jingnang jingstad, ka jingpynshai, ka jingpyntrei ia ka mon, ka jingpyrshang jong u briew, baroh ki don la ka jaka kaba biang, hynrei hangne ki long kiba khlem bor. Ki lah ban pynmih ia ka jinglong habar kaba dei, hynrei kim lah ban pynkylla ia ka dohnud; kim lah ban pynkhuid ia ki pukri jong ka jingim. Dei ban don ka bor kaba trei na shapoh bad ka jingim kaba thymmai na jerong, shiwa ban lah ban pynkylla ia ki briew na ka pop sha ka jinglongkhuid. Kata ka bor long U Khrist. Tang ka jingaiei jong u kaba lah ban pynkhie- im ia ki bor tynrai ba la iap jong ka mynsiem, bad ring ia ka sha U Blei, sha ka jingkhuid.

U Nongpynim u la ong, “Lynda kha pat ia u briew.” lynda un ioh ka dohnud kaba thymmai, ki jingkwah kiba thymmai, ki jingthmu kiba thymmai. kiba ialam sha ka jingim kaba thymmai, “um lah ban iohi ia ka hima U Blei.”³ Ka jingpyrkhat ba ka long kaba donkam tang ban pynianai ia ki jinglongbabha kiba don ha u briew kumba u long, ka long ka jingshukor kaba iap. “Hynrei u briew ba kynja-doh um pdiang ia kita kiei-kiei-ruh ki jong U Mynsiem U Blei; namar ki long ka jingbieit ha u; bad um lah hi ban itliuh ia ki. naba da kaba kynja-mynsiem ba bishar ia ki.” “Wat sngew kyndit te ba nga la ong he me, ba ka dei ban kha pat ia phi.”⁴ Shaphang U Khrist la thoh, “Ha u Ia don ka jingim; bad kata ka jingim ka la long ka jingshai jong ki briew,” “naba ym don kawei-pat ka kyrteng hapoh ka bneng, ia kaba la ai hapdeng ki briew, da kaba ka dei ba yn pynim ia ngi.”⁵

Kam long kaba biang ban sngewthuh ia ka jingsbun ieit jong U Blei. ban iohi ia ka mon babha, ia ka jingsbun ba kynja-kpa, jong ka jinglong jong u. Kam long kaba biang ban shemphang ia ka jingstad bad ia ka jinglong hok jong ka ain ne hukum jong u, bad ban iohi ba ia ka la pynshong nongrim ha ka nongrim ba bymjukut jong ka jingieit. U Apostol Paul u la iohi ia kine baroh haba u la ong “Nga ia kohnguh lem bad kata ka hukum ba ka ka long kaba bha.” “Kumta te kata ka hukum ka long kaba khuid hi kein, bad kata ka adong ruh kaba khuid, bad kaba hok, bad kaba bha de.” Hynrei pynban ha ka jingsngewsih kthang bad jingduh jingkyrmen u la ong, “Hynrei ma-nga nga long uba kynja-doh, ia uba la die-noh kein hapoh ka pop.”⁶ U thrang ia ka jinglong basngur, ia ka hok, ia kaba u hi da lade um don bor ban ioh, bad u la pyrta, “Ah nga u briew uba shah-lanot-khop! uei uban pyllait-noh ia nga na ka met jong kane ka jingiap?”⁷ Dei kum kane ka jingpyrta kaba mih na ki dohnud ba sngewkhia ha ki ri baroh bad ha ki yrta baroh. Ia baroh. don tang kawei ka jubab, “Ha khmih. U Khun-langbrot jong U Blei, uba kit-noh ia ka pop jong ka pyrthei.”⁸

[16]

Don bun ki dak da kiba U Mynsiem jong U Blei u la wad ban pynshai ia kane ka jingshisha, bad ban pynsngewthuh ha ki myn—siem kiba thrang ban ioh lait na ka jingkit jong ka pop. Haba U Jakob u la phet na ka ing u kpa jong u, hadien ba u la leh pop ha kaba shukor ia U Eso, ia u la ban khia da ka jingsngewkhia jong ka pop. Marwei bad ba la kyntait kumba u long, ba la pynkhlad na baroh kaba pynlong ia ka jingim kaba sngewbha, ka jingpyrkhat kaba la ban khia ia ka mynsiem jong u pallat ia ki jingpyrkhat baroh ka la long ka jingsheptieng ba ka pop jong u ka la pynkhlad ia u na U Blei bad na ka bneng. Ha ka jing—sngewsih u la thiah halor ka sla jong ka khyndew, sawdong ia u la don tang ki lum kiba kynjah, bad sha jerong ka sahit bneng ba la tvngshain da ki khlur. Katba u iohthiah, ka jingshai kaba phylla ka la wan ha ka jingiohipaw jong u; bad ha khmih na ka madan kaba u thiah, ka jingkieng kaba khraw ka la ieng ka da kot haduh ki khyrdop jong ka bneng hi, bad ki angel jong U Blei ki da ia kiew ia hiar ha ka; katba na ka burom na jerong, ka jingsawa ba kynja-blei la iohsngew ha ka khubor jong ka jingpyntngen bad jingkyrmen. Kumne la pyntip ha U Jakob ia kata kaba long ka jingpynhun ia ka jmgdonkam bad jingthrang jong ka mynsiem jong u,—kaba mut U Nongpynim. Da ka jingkmn bad

[17] jingsngewnguh u la iohi ia ka lad da kaba u nongpop kum ma n. u lah pat ban ioh ia ka jingiasyllok bad U Blei. Ka jingkieng rngai ha ka jingphohsniew jong u ka ieng ha ka jaka U Jisu, uba long tang ma u u pdeng jong ka jingiasyllok hapdeng U Blei bad u briew.

Kane ka long kajuh ka dur ha kaba U Khrist u la kynthoh ha ka jingiakren jong u bad U Nathanail, haba u ong, “Phin sa ioh-i ia ka bneng ba la plie, bad ia ki angel U Blei ba ki iakiew, bad ki iahiar ha U Khun u briew.”⁹ Ha ka jingkyndria na ka niam kaba shisha, u briew u la pynlong-nongwei ia lade na U Blei; ia ka pyrthei la pyniakhlad noh na ka bneng. Lyngba ka kharai kaba don hapdeng, ym lah ban don kano kano ka jingkieng ka ban pyniasoh. Hynrei lyngba U Khrist ia ka pyrthei la pyniasoh pat bad ka bneng. Da ki jinglong ba kysai jong u, U Khrist u la pun jingkieng ia ka kharai kaba ka pop ka la pynlong. kumta ba ki angel ki lah ban wan iasyllok pat bad u briew. U Khrist u la pyniasoh ia u briew uba la hap ha ka jingtlot bad jinglong ba khlem jingiarap jong u bad U Tynrai jong ka bor ba bymjukut.

Long lehnohei ki jingphohsniew jong ki briew ia ka jingkiew shaphrang, lehnohei baroh ki jingpyrshang ban kyntiew ia ka jinglongbriew, lada ki klet ia kata kaba long ka tynrai jong ka jingkyrmen bad jingiarap ia ka jaidbynriew ba la kyllon. “Ka jingai babha baroh, bad ka jingai bajanai baroh,”¹⁰ ka long na U Blei. Ym don ka jingbha bashisha ha ka jinglong-jingim lada ngi khlad na u. Bad dei tang U Khrist uba long ka lynti sha U Blei. U ong, “Nga uba long kata ka lynti, bad ka jingshisha, bad ka jingim de; ym don uba wan ha U Kpa, hynrei tang da nga.”¹¹

Ka dohnud U Blei ka sngewieit hir-hir ia ki khun jong u kiba kynja-pyrthei da ka jingieit kaba kham khlain wat ia ka jingiap hi. Ha kaba u ai ia la U Khun, u la theh lut halor jong ngi ia ka bneng hi baroh kawei. Ka jingim, jingiap bad jingiasaid jong U Nongpynim, ka jingshakri jong ki angel, ka jingiasaid-da jong U Mynsiem, U Kpa uba trei ha jerong bad lyngba baroh, ka jing- trei ba khlem sangeh jong ki jingthaw ba kynja-bneng—kine baroh ki long na ka bynta ka jingsiewspah ia u briew.

Ah to ai ba ngin pyrkhata ia ka jinglen-lade kaba phylla kaba la pynlong namar jong ngi! Ai ba ngin nang ban sngewburom ia ka jingtrei bad jingphikir ba ka bneng ka la leh ban pynbha pat ia [18] kiba la jot la rem bad ban wallam pat ia ki sha ka ing jong U Kpa.

Ia ki jingthmu kiba kham khlain bad ki bor trei kiba kham donbor ym pat ju lah ban pyntrei ia ki; ka bainong ba pallat liam na ka bynta ka hok, ka jingkmen jong ka bneng, ka jingialanglok bad ki angel, ka jingiasyllok bad ka jingieit jong U Blei bad U Khun jong u, ka jingkyntiew bad jingpyniar ia ki bor jong ngi lyngba ki yrta ba bymjukut,—hato kine kim long ka jingkyntu bad jingpynshlur ia ngi ban ai ia ka jingshakri ieit jong ka dohnud ia U Nongthaw bad Nongsiewspah jong ngi?

Bad, ha kawei pat ka liang, ki jingbishar jong U Blei ba la rai pyrshah ia ka pop, ka jingpynhiar kput ka bym lah ban kiar, ka jinglongpoh, ka jinglong jingim jong ngi bad ka jingpynjot ba khadduh la pynpaw shai ha ka Ktien jong U Blei ban maham ia ngi pyrshah ia ka jingshakri ia U Soitan.

Hato ngin nym khein kor ia ka jingisynei jong U Blei? Aiu pallat shuh-shuh un dang leh? Ai ba ngin pyniadei ialade bad u uba la ieit ia ngi da ka jingieit kaba phylla. Ai ba ngin pdiang ia kane ka lad ba la tyngkai na ka bynta jong ngi khnang ba ia ngi lah ban pynkylladur sha ka jingsyriem bad ka dur jong u, bad ban pynioh pat ha ngi ia ka jingialong-lok bad ki angel kiba shakri ia ngi bad sha ka jingialong kawei bad jingiasyllok bad U Kpa lem bad U Khun.

[19]

KA JINGKYLLA-KABA-MUT

DA KUMNO u briew u lah ban long uba iadei bad U Blei? Da kumno ba ia u nongpop lah ban pynlong uba hok? Ka long tang lyngba U Khrist ba ia ngi lah ban wallam sha ka jing- iadei bad U Blei bad sha ka jinglong khuid; hynrei da kumno ngin wan sha U Khrist? Bun ki kylli ia kajuh ka jingkylli kaba la kylli da ki paitbah babun ha ka sngi Pentekost, kiba haba ki la kynduh ia la ki pop, ki la pyrta jam, “Kumno ngin leh?” Ka ktien kaba nyngkong ha ka jubab jong U Petros ka la long “Kylla- kaba-mut!” Ha kawei pat ka por, shen hadien, u la ong “Kylla- kaba-mut. to wan phai khmat ruh, ban ioh pyndam noh ia ki pop jong phi.”

Ka jingkylla-kaba-mut ka kynthup ia ka jingsngewsih namar ka pop, bad ka jingphai noh na ka. Ngin nym lah ban iehnoh ia ka pop lynda ngi iohi ia ka jinglongtngit bad jinglong bapop jong ka, bad lynda ngi phai noh na ka da ka dohnud, kan nym don ka jingkylla kaba shisha ha ka jingim.

Don shibun ki bym lah ban sngewthuh ia ka jinglong bashisha jong ka jingkylla-kaba-mut. Ki paitbah ki sngewsih ba ki la leh pop, bad ki da pynlong wat ka jingkylla kaba habar, namar ki sheptieng ba ka jinglehbymdei jong ki kan wallam ka jingshitom halor jong ki hi. Hynrei kane kam long ka jingkylla-kaba-mut ha ka jingmut jong ka Baibl. Ki sngewsih ia ka jingshitom hynrei ym ia ka pop. Kum kata ka la long ka jingsngewsih jong U Eso haba u la iohi ba u la duh junom ia la ka hok ka jingkha jong u. U Balaam, haba la pynsheptieng da u angel uba ieng ha ka lynti pyrshah ia u bad ka waitlam ha ka kti, u la phla ia ka pop ioh un duh noh ia la ka jingim; hynrei ym shym la don ka jingkylla kaba shisha na ka pop, ym shym don jingkylla na la ka jingthmu. ym shym la don ruh ka jingijli ia kaba sniew. U Judas Iskariot, hadien ba u la die noh ia U Kynrad jong u. u la pyrta, “Nga la leh pop, haba nga la die-noh ia ka snam balui-lui.”³

Ia ka jingphla la pynbor ba kan mill na ka mynsiem kaba pop da ka jingsngewshyrkhei ia ka jingpynrem bad ka jingkhmih lynti

basheptieng ia ka jingbishar. Ki jingmih ki ban sa jia halor jong u ki la pyndap ia u da ka jingsheptieng, hynrei ym shym la don ka jingsngewsih bajylliew ne ba pait-dohnud ha ka mynsiem jong u ba u la die ia U Khun jong U Blei uba khlem pop bad ba u la len ia U Bakhuid jong Ki Israel. U Pharo, haba u la sngewjynjar namar ki jingpynshitom jong U Blei, u la phla ia la ka pop khnang ba un ioh lait na ki jingshitom ki ban bud, hynrei u la phai biang sha la ka jingbein-pyrshah ia Ka Bneng tang shu la sangeh ki jingiaphem. Kine baroh ki sngewsih ia ki jingmih jong ka pop, hynrei kim shym la sngewsih ia ka pop hi. [20] [21]

Hynrei haba ka dohnud ka pyndem ha ka jingtrei jong U Mynsiem jong U Blei, ia ka jingiatiplem yn kyrsiew-im, bad u nongpop un lah ban shemphang katto katne ia ka jingjylliew bad ia ka jinglongkyntang bad janai jong ka hukum bakhuid jong U Blei, kaba long ka nongrim jong ka jingsynshar jong u ha bneng bad ha pyrthei. U long “U Jingshai uba shisha uba pynshai ia ki briew baroh.”⁴ U ai jingshai ia ki kamra ba burieh jong ka mynsiem bad ia kiei-kiei ki jingbuhrieh jong ka jingdum la pynshai kdar. Ka jingsngewkynduh ka bat ia ka jingpyrkhat bad ia ka dohnud. U nongpop u ioh jingshemphang ia ka jinglonghok jong U Jehobah, bad u sngew shyrkhei ban leit paw ryngkat bad la ka jinglong bapop bad bymkhuid ha khmat U Nongkhmih- thuh jong ki dohnud. U iohi ia ka jingieit jong U Blei, ia ka jingihtynnad jong ka jinglongkhuid, ia ka jingkmen jong ka jing-long basngur; u thrang ban long uba la pynkhuid bad ban ioh pat ia ka jingiasyllok bad ka Bneng.

Ka jingduai jong U Dabid, hadien ka jingkyllon jong u, ka ai nuksa ia ka jingsngewsih bashisha ia ka pop. Ka jingkylla- kaba-mut jong u ka long kaba shisha bad kaba naduh tynrai. Ym shym don jingpyrshang ei-ei ban kren da ei-ei ia la ka jong ka pop; ym don jingkuah ban iohlait na ka jingbishar kaba ap ia u, kaba lah ban shem ne iohbsuh ha ka jingduai jong u. U Dabid u la iohi ia ka jinglongsniew-runar jong ka jingpallat jong u; u iohi ia ka jinglongtngit ka mynsiem jong u; u ijli ia ka pop jong u. Ym dei tang na ka bynta ka jingiohmap ba u duai, hynrei na ka bynta ka jingsaitkhuid ia ka dohnud. U thrang ia ka jingkmen jong ka jinglongkhuid bad ban ioh pat ia ka jingialong shitylli bad jingiasyllok bad U Blei. Kane ka long ka ktien ne jing- kren jong ka mynsiem jong u:

[22] “Suk uta uba la ioh map noh ia ka jingpallat jong u, uba la ioh tyllep noh lin ia ka pop jong u.

“Suk uta u briew uba U Trai um niew shuh ia ka jingbymhok ha u, bad uba ha ka mynsiem jong u ym don ka jingshukor.”⁵

“To isynei ia nga, Ah U Blei, katba kum ka jingleh isynei jong me; katba kum ka jingkynei ki jingisynei bajem jong me to pyndam noh ia ki jingpallat jong nga.

“To sait khuid ia nga na ki jingleh bymhok jong nga, bad to pynkhuid ia nga na ka pop jong nga.

“Naba nga phla ia la ki jingpallat: bad ka pop jong nga ka don ha khmat jong nga hala ka sngi.

“To pynkhuid ia nga da ka hyssop, te ngan long khuid; to sait ia nga, te ngan kham lieh ban ia ka ior.

“To pynlong ka dohnud kaba thymmai hapoh jong nga, Ah U Blei; bad to pynthymmai ia ka mynsiem kaba beit hapoh jong nga.

“Wat bred noh ia nga na khymat jong me; bad wat shim noh ia la U Mynsiem Bakhuid na nga.

“To ai pat ha nga ia ka jingkmn ka jingpynim jong me; bad to kyrshan ia nga da ka mynsiem ka bakylluid.

“To pyllait ia nga na ka jingbit snam, Ah U Blei, me U Blei ka jingpynim jong nga; te u thyllied jong nga un riwai jam shaphang ka hok jong me.”⁶

Ka jingkylla-kaba-mut kaba kum kane ka long kaba ngim lah ban kot da la ka jong ka bor; yn ioh ia kane tang na U Khrist, uba la kiew sha jrong bad uba la ai ia ki jingaiei ha ki briew.

[23] Dei ha kane ka bynta ba bun ki bakla, bad namarkata ki duh ia ka jingiarap kaba U Khrist u kuah ban ai ia ki. Ki pyrkhata ba kim lah ban wan sha U Khrist lynda ki kylla-kaba-mut shiwa, bad ba ka jingkylla-kaba-mut ka pynkhreh ia ka jingmap ia ki pop jong ki. Ka long kaba shisha ba ka jingkylla-kaba-mut ka pynkhreh ia ka jingmap ia ki pop jong ki. Ka long kaba shisha ba ka jingkylla-kaba-mut ka leit shuwa ia ka jingiohmap ia ki pop; namar dei tang ka dohnud kaba la pait bad kaba la kynduh ia la ka pop kaba lah ban sngewdonkam ia U Nongpynim. Hynrei hatu u nongpop u dei ban ap tad haduh un da la kylla-kaba-mut shiwa ba un wan sha U Jisu? Hato yn pynlong ia ka jingkylla-kaba-mut ka diengpyngkiang hapdeng u nongpop bad U Nongpynim?

Ka Baibl kam hikai ba u nongpop u dei ban kylla-kaba-mut shiwa ba u lah ban pdiang ia ka jingkhong jong U Khrist, “To wan ha nga, phi baroh kiba thait bad ba khia ka jingkit, te ngan pynjem ia phi.”⁷ Ka long ka bor kaba mih na U Khrist hi kaba ialam sha ka jingkylla-kaba-mut kaba shisha. U Petros u la pynshai ia kane ha ka jingkhong jong u ia ki khun Israel, haba u la ong, “Ia une, U Blei, u la kyntiew da ka kti kamong jong u, ban long U Siem bad U Nongpynim, ia ka ban ai ka jingkylla-kaba-mut ha u Israel, bad ka jingmap ki pop.”⁸ Ngim lah ban kylla-kaba-mut khlem U Mynsiem jong U Khrist u ban pynkysiew ia ka jingiatiplem bad ngim lah ban ioh jingmap khlem U Khrist.

U Khrist u long ka tynrai jong baroh ka jingpynkhih jingmut kaba dei. U long tang ma-u uba lah ban pynrung ha ka dohnud ia ka jingshun pyrshah ia ka pop. Baroh ka jingthrang ia ka jingshisha bad jinglongkhuid, baroh ka jingkynduh ia la ka jinglong bapop, ka long ka sakhi ba U Mynsiem U Blei u trei ha ki dohnud jong ngi.

U Jisu u la ong, “Nga te, ynda la kyntiew ia nga na ka khyndew, ngan pynwan ia ki briew baroh ha lade.”⁹ Ia U Khrist dei ban pynpaw ha u nongpop kum U Nongpynim uba la iap namar ka pop jong ka pyrthei, bad katba ngi khmih ha U Khunlangbrot jong U Blei halor ka diengphna ha Kalbari, ia ka jingmaian jong ka jingsiewspah yn pynshai ha ki jingmut jong ngi, bad ka jingbha jingsbun jong U Blei ka ialam ia ngi sha ka jingkylla-kaba-mut. Ha kaba u iap namar ki nongpop. U Khrist u la pynpaw ia ka jingieit kaba maian kaba pallat ia ka bor pyrkhong jong ngi; bad katba u nongpop u khmih ia kane ka jingieit, ka pynjem ia ka dohnud, ka shon ia ka jingmut, bad ka ai jingkynduh ha ka mynsiem.

Ka long kaba shisha ba ki briew teng-teng ki sngewlehrain ia ki lynti pop jong ki. bad ki iehnoh katto katne na ki jingmylien basniew jong ki. shiwa ba kin sngewthuh ba ia ki la ring sha U Khrist. Hvnrei man la ka por ba ki pyrshang ban im thymmai na ka jingkuah kaba shisha ban leh ia kaba dei, dei ka bor jong U Khrist kaba ring ia ki. Ka bor ia kaba kim shemphang ka trei ha ka mynsiem, bad ia ka jingiatiplem la pynkhih, bad ia ka jingim kaba shabar la pynkylla. Bad katba U Khrist u ring ia ki ban khmih halor ka diengphna jong u, ban khmih ia uta ia uba ki pop jong ki ki la sum, ka hukum bakhuid jong U Blei ka wan ha ka jingiatiplem jong ki. Ia ka jinglong babymman jong ka jingim jong ki, bad ia ka

pop ba la ngam jylliew ha ka mynsiem la pynpaw ha ki. Ki sdang ban pyrkhath katto katne ia ka hok jong U Khrist, bad ki ong, “Kaei ka long ka pop, ba ka dei ban da ioh kat kata ka jingkheinduh ne jinglenlade na ka bynta ka jingsiewspah ia kito kiba la long mraw ha ka? Hato kane ka jingiet baroh, bad ka jingshahshitom baroh bad kane ka jingpynrit baroh ba la dawa, ka long ba ngin nym iap ei noh, hinrei ba ngin ioh ia ka jingim bymjukut?”

U nongpop u lah ban ialeh pyrshah ia kane ka jingieit, bad u lah ban kyntait ban wan sha U Khrist; hynrei lada um ialeh pyrshah, ia u yn ring sha U Khrist; ka jingtip ia ka lad jong ka jingpynim kan ialam ia u sha kjat jong ka diengphna ha ka jingkylla-kaba-mut namar ki pop jong u, kiba la pynlong ia ka jingshahshitom jong U Khun baieit jong U Blei.

Kajuh ka jingpyrkhat ba kynjablei kaba trei halor kiei-kiei jong ka mariang ka kren ha ki dohnud ki briew bad ka pynlong ia ka jingthrang ka bym lah ban batai ia kaei-kaei kaba kim pat shym ioh. Kiei-kiei jong kane ka pyrthei kim lah ban pynhun ia ka jingthrang jong ki. U Mynsiem jong U Blei u iasaid bad khroh ia ki ban wad ia kiei-kiei kiba lah ban ai ia ki ka jingsuk bad jingjahthait, ka jingaiei jong U Khrist bad ka jingkmen jong ka jinglongkhuid. Lyngba ki bor kiba iohi bad ki bym lah ban iohi, U Nongpynim jong ngi u trei khlem thait ban ring ia ki jingmut jong ki briew na ki jingsngewbha jong ka pop ki bym lah ban ai jinghun sha ki jingkyrkhu ba bymjukut kiba lah ban long ki jong ki ha u. Ha kine ki mynsiem baroh, kiba wad leh- nohei ban ioh dih na ki pipa ba pei jong kane ka pyrthei, ka khubor ba kynjablei ka ong, “To wan. Bad jar uba sliang to ai un wan. Bad jar uba mon to un shim ei ia ka um ka jingim.”¹⁰

[25] Phi kiba ha ka dohnud phi don ka jingthrang ia kaei-kaei kaba khambha ban ia kaba ka pyrthei ka lah ban ai, to tip ba kata ka jingkuah ne jingthrang ka long ka jingsawa jong U Blei ha ka mynsiem jong phi. Pan na u ba un ai ia ka jingkylla- kaba-mut, ba yn pynpaw ha phi ia U Khrist ha ka jingieit ba bymjukut jong u, bad ha ka jingieit basngur jong u. Ha ka jingim jong U Nongpynim ia ki tynrai jong ka ain jong U Blei kiba long ka jingieit ia U Blei bad ia u briew la pynpaw janai. Ka jingsbun bad jingieit bym don jingkhwan ei-ei ki la long ka jingim jong ka mynsiem jong u. Ka long katba ngi peit ha u bad ba katba ka jingshai na U Nongpynim ka shat halor jong ngi, ba ngi iohi ia ka jinglongpop jong ki dohnud jong ngi.

Ngi lah ban tharai bha ia lade kum U Nikodimos ba ki jingim jong ngi ki long kiba dei bad babha, bad ba ka jinglong jong ngi ka long kaba beit, bad ba ngim donkam ban pynrit ia ka dohnud jong ngi ha khmat U Blei kum kiwei-kiwei ki nongpop: hynrei haba ka jingshai na U Khrist ka tyngshain ha ki mynsiem jong ngi, ngin sa iohi katno ngi long kiba tngit; ngin sa iohi ia ka jinglong bakhwan bad ia ka jingshun pyrshah jong ngi ia U Blei kaba la pynpaw ha kawei-pa-kawei ka kam ha ka jingim jong ngi. Hangta te ngin sa tip ba ka hok jong ngi ka long tang ka syrdep jot, bad ba dei tang ka snam U Khrist marwei kaba lah ban pynkhuid ia ngi na ka jingtngit jong ka pop bad ban pynlong bad thaw thymmai ia ki dohnud jong ngi ha ka jingsyriem jong u.

Ka jingshat ne jingphalang na ka burom jong U Blei ne na ka jinglong sngur nylla jong U Khrist ha ka mynsiem ka pynlong ia kawei-pa-kawei ka jingthohbria ba isaitmet ha ka mynsiem ba kan pyni ia la ka jinglong bashisha jong ka, bad ka thad lyngkrang ia ka jinglong ba duna bad ba pohdor jong ka jinglong jong u briew. Ka thad ha madan ia ki jingkuah ba jakhlia bad ia ka jinglenblei jong ka dohnud bad ia ka jingtngit jong ki rymieng shyntur. Ia ki kam ka jingbymkohnguh jong u nongpop ha kaba u pynlong ia ka hukum jong U Blei ka bym don jingteh ei-ei la thad ha madan ha kaba paw shai kdar, bad ka mynsiem jong u ka shah shitom ha ka jingtnei jong U Mynsiem jong U Blei. U ijli bad isih ialade katba u mutdur ia ka jinglong basngur bad ba khlem thohbria jong U Khrist.

Haba u nongiathuhlypa Daniel u la khmih ia ka burom kaba tyngshain sawdong ia uta u nonglam-khubor ba kynja bneng ia uba la phah sha u, ia u la tylllep da ka jingpyrkhat ia la ka jinglong batlot jong u bad jinglong ba duna. Katba u batai ia kata ka jingiohi baphylla, u ong, “Te kam sah shuh ka bor ha nga: naba ka jingitynnad jong nga ka la kylla kaba pyut ha nga, bad ngam don bor shuh.”¹¹ Ka mynsiem kaba la ioh jingtah kumne kan isih ia la ka jinglong khwan bad ijli ia ka jingieit-lade, bad kan wad, lyngba ka hok jong U Khrist, ia ka jinglong sngur jong ka dohnud kaba long kaba iadei sur bad ka hukum jong U Blei bad ka jinglong jong U Khrist ruh de.

U Paul u ong ba “shaphang ka hok kaba ha ka hukum,”— ha ka jingiadei bad ki kam kiba shabar u long “khlem jingrem,”¹² hynrei haba nujor bad ka jinglong ba kynja-mynsiem jong ka hukum, u iohi ialade ba u long tang u nongpop. Haba bishar da ka hukum kumba ki

briew ki pyndei ha ka jingim kaba habar, u long uba la lah ban kiar na ka pop; hynrei haba u khmih ha ki jingjylliew jong ki jingsneng bakhuid jong ka, bad peit ialade kumba U Blei u peit ia u, u la dem ngon ha ka jingsngewrit, bad phla ia la ka pop. U ong, “Namar nga mynno-mynno nga la long uba im khlem ka hukum, hynrei ynda kata ka adong ka la wan, kata ka pop ka la khih-im-shait, nga te nga la iap-noh kein.”¹³ Haba u la iohi ia ka jinglong ba kynja-mynsiem jong ka hukum, ka pop ka wan mill paw ha ka jinglong baisaitmet bashisha jong ka, bad ka jingiaroh-lade ka la mih noh na u.

U Blei um niew ia baroh ki pop kum kiba ia ryngkat, don ki kyrdan jong ka pop ha ka jingthew jong u, kumjuh kum ha ka jong u briew; hynrei la ka kam pop ka long kaba irit katno-katno ha ki khmat ki briew, pynban ym don kano-kano ka pop kaba rit ha khmat U Blei. Ka jingbishar u briew ka long kaba noh shiliang bad ka bymjanai; hynrei U Blei u buh dor ia kiei-kiei baroh thik kumba ki long. Ia u nongbuaid la niew bein bad la ong ba ka pop jong u kan khang ia u na ka bneng; katba ka jingsarong, ka jingkhwan bad jingkuah thala bunsien ki lait na ka jingkynnoh. Hynrei kine ki long ki pop kiba U Blei u kham bitar bad sngewsih; namar ki long pyrshah ia ka jinglongbabha bad basbun ka jing-long jong u, bad ia kata ka pyrthei ka bym shym la kyllon. Uno- uno uba hap ha katto katne na ki pop kiba kham sniew u lah ban sngewlehrain bad sngewbuhkhoh bad sngewdonkam ia ka jingaiei jong U Khrist; hynrei ka jingsarong kam sngewdonkam ei-ei, bad kumta ka khang ia ka dohnud pyrshah ia U Khrist, bad ia ki jingkyrkhu ba bymjukut kiba u la wan ban ai.

U nongkhrong uba pli uba la duai, “Ah U Blei, to isynei ia nga uba pop,”¹⁴ u niew ialade kum u briew uba pop eh, bad kiwei ruh ki khmih ia u ha kajuh ka rukom: hynrei u sngewthuh ia ka [27] jingdonkam jong u, bad ryngkat bad ka jingkit jong ka pop bad ka [28] jingsngewlehrain u wan sha khmat U Blei ban pan ia ka jingisynei jong u. Ka dohnud jong u ka la plie ia U Mynsiem jong U Blei ban trei ia la ka kam jong ka jingaiei, ban pyllait ia u na ka bor jong ka pop. Ka jingsarong jong U Pharisi, ka jingduai ba sngewhok-lade ka pynpaw ba ka dohnud jong u ka la khang pyrshah ia ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid. Namar ka jingjngai jong u na U Blei, um don jingsngew ei-ei ia la ka jinglongtngit kaba long marpyrshah ia ka

jingjanai jong ka jing—longkhuid ba kynjablei. Um sngewdonkam ei-ei bad kumta um ioh pdiang ei-ei.

Lada phi iohi ia ka jinglongpop jong phi, wat ap ba phin da pynlong khambha shiwa ialade. Katno bun ki pyrkhata ba kim long kiba bha kat ban bit ban wan sha U Khrist. Hato phi khmih lynti ban long khambha da la ki jingpyrshang lade jong phi? “U nong-Ethiopia u lah ban pynkylla ia ka snep, lane u ‘labasa ia la kaba thoh dak? lada kumta phi ruh phi lah ban leh bha haba phi la mylien ha kaba leh sniew.”¹⁵ Don ka jingiarap na ka bynta jong ngi tang ha U Blei. Ngim dei ban ap ia ki jingkyntu kiba kham khlain, ia ki lad kiba kham bha ne ia ki jinglong kiba kham khuid. Ngim lah ban leh ei-ei ruh da lade. Ngi dei ban wan sha U Khrist kumba ngi long.

Hynrei wat ai mano-mano ruh ban shukor ialade da ka jingpyrkhat ba U Blei, ha ka jingieit bad jingisynei bakhraw jong u, un pynim wat ia kito kiba kyntait ia ka jingaiei jong u. Ia ka jinglongpop ba pallat liam jong ka pop lah ban thew tang ha ka jingshai jong ka diengphna. Haba ki briew ki ong ba U Blei u long uba bha katta-katta bad un nym kyntait noh ia u nongpop, to ai ba kin khmih sha u lum Kalbari. Ka long namar ba ym don lad da kawei pat ba lah ban pynim ia u briew, bad namar ba khlem kane ka jinglen-lade ka long ka bymlah ban long ia ka jaid bynriew ban iohlait na ka bor pynsniew jong ka pop bad ban pynioh pat ia ka jingiasyllok bad ki jingthaw bakhuid,—ka bymlah ia ki ban long ki nongiohbynta jong ka jingim ba kynja mynsiem, —ka long namar kane ba U Khrist u la shimti ha lade ia ka pop jong ka jingbymkohnguh, bad shahshitom ha ka jaka jong u nongpop. Ka jingieit, jingshahshitom bad jingiap jong U Khun jong U Blei ki phla shynna ia ka jinglongrunar ba shyrkhei jong ka pop, bad ki pynbna ba ym don jingiohlait na ka bor jong ka bad ym don jingkyrmen ia ka jingim kaba hajrong, hynrei tang lyngba ka jingpyndem lut jong ka mynsiem ha U Khrist. [29]

Ki bymsngewsih ia la ka pop ha badei-badei ki kren da ialade da kaba ong ia kito kiba khot Khristan ialade, “Nga ruh nga bha kum ma ki. Kim shym long kham palei, kham len-lade, kham husiar ha ki kam jong ki ban ia nga. Ki ieit ia ki jingsngewbha bad jingpynsngewbha ialade kumjuh kum ma nga.” Kumne ki pynlong ia ki pop jong kiwei ka jingda ia la ka jong ka jingleh bymsuidniew ia la ka kam ram. Hynrei ka pop bad jingduna jong kiwei kam iada ne iarap ia uno-uno; namar U Trai um shym la ai ia ngi ka nongmuna

briew kaba bakla. U Khun jong U Blei uba lui-lui u la ai ha ngi ia ka nuksa ne nongmuna, bad kito kiba woh dong ia ka jingiaid bymdei jong kiba phla Khristan ki long kita kiba dei ban pynpaw ka jingim kaba khambha bad ka nuksa ba kham donburom. Lada ki la don ka jingpyrkhat kaba khraw kat kata ia kaei ba U Khristan u dei ban long, hato ka pop jong ki kam long kaba kham khraw? Ki tip kaei kaba long kaba dei, hynrei pynban ki kyntait ia ka.

Sumar ia ka jingbuhteng bad jingpyntud. Wat buh teng ia ka jingiehnoh ia ki pop jong phi, bad ban wad ia ka jinglong khuid jong ka dohnud lyngba U Jisu. Dei hangne ba ki hajar hajar ki la bakla bad la poi sha ka jingjot ba bymjukut. Ngan nym sangeh hangne ha ka jinglyngkot bad jingbymthikna jong ka jingim; hynrei don ka jingma bad jingmysaw kaba khraw, ka jingma kaba ym lah ban shemphang janai ha kaba pyntud ban pyndem ha ka jingkyntu jong U Mynsiem Bakhuid jong U Blei bad ha kaba jied ban shong sah bad ban im ha ka pop; namar kane ka long ka jingmut bashisha jong ka jingbuhteng. Ka pop, la ka rit katno-katno ha ka jingbuhdor kan ialam sha ka jingjot ba bymjukut. Kata kaba ngim lah ban jop, kan jop ia ngi bad kan ialam sha ka jingjot jong ngi.

U Adam bad ka Im ki la pynngeit ialade ba ka kam kaba rit katta-katta kum kaba bam ia u soh jong u diengadong, kan nym lah ban pynlong ka jingmih ba shyrkhei kaba kum kata kaba U Blei u la pynbna. Hynrei kane ka kam kaba rit ka la long ka jingryngkang ne jingpynkhein ia ka hukum bakhuid jong U Blei, bad ka plie ia ki khyrdop jong ka jingiap bad ka jingkordit bym lah ban batai halor ka pyrthei jong ngi. Na kawei ka ryta sha kawei ka ryta la don ka jinglynniar ba sngewsih kaba kiew sha neng na ka pyrthei jong ngi, bad baroh kawei ka jingpynlong hi ka lyniar lympat ha ka jingkordit kum ka jingmih na ka jing- bymkohnguh jong u briew. Ka bneng hi [30] ka la iohsngew ia ka jingmih jong ka jingialeh pyrshah jong u briew pyrshah ia U Blei. U lum Kalbari u ieng kum ka jingbuh jingkyntud ia ka jingknia kaba phylla kaba la donkam ban siewspah ia ka jingryngkang ia ka hukum ba kynjablei. Wat ai te ba ngin niew ia ka pop kum kaei-kaei kaba rit.

Kawei-pa-kawei ka kam jong ka jingryngkang, kawei-pa-kawei ka jingleh bymsuidniew ne ka jingkyntait ia ka jingaiei jong U Khrist ka trei kylla halor jong phi hi; ka pyneh ia ka dohnud, ka pynsniew ia ka mon, ka pynrben ia ka jingsngewthuh, bad ym tang ba ka pynlong

ia phi u bym mon ban kohnguh hynrei ka pynlong ruh ia phi u bym lah ban pyndem ha ka jingiai kyntu bajem jong U Mynsiem Bakhuid jong U Blei.

Bun kiba pynjem ia ka jingiatiplem ba jinjar da ka jing¬pyrkhat ba kin sa kylla ia la ka lynti basniew ynda ki la mon; ba ki lah ban leh sting bad ka jingkhoh jong ka jingisynei, bad pynban bunsien kin ioh jingshon-jingmut. Ki pyrkhat ba hadien ka jingleh pyrshah ia U Mynsiem jong ka jingaiei, hadien ka jingpyndem sha ka liang jong U Soitan, ha ka khyllipmat kaba ki la poi ha u pud uba kut ba shyrkhei kin sa kylla ia la ka jong ka lynti. Hynrei kane kam long kaba jem kaba lah ban leh. Ka jingiakynduh, ka jinghikai, jong ka jingim ka la pynlong bad thaw dur ia ka jinglong jingim ha kata ka rukom ba don tang khyndiat eh kiba kuah ban pdiang ia ka dur jong U Jisu.

Wat tang iwei i jingthohbria ha ka jinglong jingim, iwei i jingkuah bathala, kine ki lah ban pynpulom ia baroh ka bor jong ka Gospel. Kawei-pa-kawei ka jingpynsngewbha bapop ka nang pynkhlain ia ka jingisih ia U Blei. U briew uba pynpaw ia ka jingehrang ha ka jingbysngewbha ia ka jingshisha ba kynjablei, un ot ia kata kaba u hi u la bet. Ha ka Baibl baroh kawei ym don ka jingmaham kaba kham shyrkhei pyrshah ia kaba ialehkai bad kaba sniew ban ia ki ktien jong u riewstad, ba ia u nongpop “yn bat ia u da ki tyllai ka pop jong u.”¹⁶

U Khrist u kloie eh ban pyllait ia ngi na ka pop, hynrei um ju pynbor ia ka mon jong ngi; bad lada da ka jingiai-ryngkang ka mon ka dem lut sha kaba sniew, bad ngim kuah ban iohlait bad ngim pdiang ia ka jingaiei jong u, te aiu shuh un dang lah ban leh? Ngi pynjot ia lade da ka jingkut jingmut ban kyntait ia ka jingieit jong u. “Ha khmih, mynta kein kata ka ia bapdiang hun; ha khmih, mynta [31] kein kata ka sngi ka jingpynim.” “Ha kane ka sngi lada phin sngew ia ka ktien jong u, wat pyneh ia ki dohnud jong phi.”

‘Naba u briew u iohi tang ia ka dur kaba shabar, hinrei U Trai u iohi ia ka dohnud.’¹⁸ Ka dohnud u briew, bad ki jingkhoh ba iapyrshah jong ka jingkmeh bad jingsngewsih; ka dohnud ba ia id sakma bad ba ia id mon, kaba long ka jaka shong jong ka jingngit bad jingshukor kaba katta-katta. U tip ia ki jingthmu bad jingpyrkhat jong ka baroh. Leit sha u bad ka mynsiem jong phi kaba la pynsniew dur da ki jingthohbria ka pop kumba ka long. Kum u nongruai Salm,

plie rynghang ia ki kamra jong ka ha khmat kata ka khmat-kaba-iohi lut, bad ong, “To it ia nga, Ah Blei, bad to tip ia ka dohnud jong nga: to tynjuh ia nga, bad to tip ia ki jingmut jong nga: bad to khymih la ka don ha nga ka lynti bymjukut.”¹⁹

Bun ki pdiang ia ka niam jong ka jingpyrkhat, ka dur jong ka jinglong riew-blei, haba ia ka dohnud ym shym la pynkhuid. Ai ba ka jingduai jong phi kan long, “To pynlong ka dohnud kaba thymmai hapoh jong nga, Ah U Blei; bad to pynthymmai ia ka mynsiem kaba beit hapoh jong nga.”²⁰ Leh ha ka rukom kaba hok bad bashisha bad ka mynsiem jong phi. Long uba shisha bad ba iaineh skhem kumba phin long haba kane ka jingim ba kynja- doh jong phi ka don ha ka khim kaba ym don lad shuh. Kane ka long ka kam kaba dei ban pynbeit tang hapdeng U Blei bad ka mynsiem jong phi, ka jingpynbeit na ka bynta ka bymjukut. Ka jingkyrmen ba shu tharai kan wallam ka jingjot ia phi.

Minot bad pule ia ka Ktien jong U Blei da kaba duai. Kata ka Ktien ka buh ha khmat jong phi. ha ka hukum jong U Blei bad ha ka jingim jong U Khrist; ia ki ain kiba khraw jong ka jing-longkhuid. namar khlem kata “uno-uno ruh un ym iohi ia U Trai.”²¹ Ka pynkyn-duh ia ka pop; ka pynpaw shai ruh ia ka lynti sha ka jingpynim. Shahshkor ia ka kum ka jingsawa jong U Blei kaba kren ha ka mynsiem jong phi.

[32] Katba phi dang iohi ia ka jinglong ba runar jong ka pop bad katba phi iohi ialade kumba phi long, wat duh jingkyrmen ei-ei. Ka long na ka bynta ki nongpop ba U Khrist u la wan ban pynim. Ngim da dei ban pyniasuk ia U Blei bad ngi, hynrei Oh ka jingieit ba phylla!—U Blei ha U Khrist u “pyniasuk ia ka pyrthei ha lade hi.”²² U khroh ban kdup ha lade da ka jingieit bajem jong u ia ki dohnud ba la bakla ki khun jong u. Ym don uno-uno u kpa ba kynja-pyrthei uba lah ban iaishah bad ki pop bad ki jing- bakla jong ki khun jong u, kumba U Blei u iaishah bad kito kiba u wad ban pynim. Ym don uno-uno uba lah ban iasaid-nia da kaba ieit bad u nongpallat hukum palat ban ia u. Ym don rymi-ang shyntur bried na kiba la mih ka jingkyrpad baieit ia u nongiaid sakma ban ia kaba u leh. Baroh ki jingkular jong u, baroh ki jingmaham jong u, ki long tang ki jingpynhiar mynsiem jong ka jingieit bym lah ban batai.

Haba U Soitan u wan ban iathuh ia phi ba phi long u nongpop uba khraw, khmih sha U Nongsiewspah jong phi, bad iathuh ia ki

jinglong bajanai jong u. Kata ka ban iarap ia phi ka long ban khmih sha ka jingshai jong u. Phla ia ka pop jong phi, hynrei iathuh ia u nongshun ba “U Khrist Jisu u la wan sha ka pyrthei ban pynim ia ki bapop,”²³ bad ba u lah ban pynim ia phi da ka jingieit jong u ka bym lah ban nujor. U Jisu u la kylli ia U Simon ia ka jingkylli shaphang arngut ki nongkit ram. Uwei u kitram khyndiat ha u kynrad jong u, hinrei uwei pat u kit ram shibun eh; hynrei u kynrad jong ki u la map-ei ia ki baroh arngut, bad U Khrist u la kylli ia U Simon uno na kine ki nongkitram u ban ieit kham bun ia uta u kynrad. U Simon u la jubab, “Uta, nga mut, uba la ioh map-ei ia kaba kham bun.”²⁴ Ngi la long ki nongpop kiba khraw eh, hynrei U Khrist u la iap ba ia ngi lah ban map. Ki jingjanai jong ka jingknia jong u ia lade ka pynlong ia u uba lah ban ieng ha khmat U Kpa ha ka jaka jong ngi. Kito ia kiba u la map kham bun kin ieit ia u kham bun, bad kin ieng hajan eh ka khet jong u ban iaroh ia u namar ka jingieit bakhraw jong u bad namar ka jingknia ba bymjukut jong u ialade. Dei tang haba ngi la lah ban sngewthuh janai ia ka jingieit jong U Blei ba ngi lah ban iohi janai ia ka jinglong-saitmet jong ka pop. Haba ngi iohi ia ka lynter jong u kynjri ba Ia pynhiar arsut na ka bynta jong ngi, bad haba ngi sngewthuh katto katne ia ka jingknia ba bymjukut kaba U Khrist u la pynlong ha ka jaka jong ngi. te ia ka dohnud yn pynum hin da ka jingieit bad jingkynduh ia ka pop.

KA JINGPHLA

“UTA uba tap ia la ki jingpallat un ym manbha: hynrei jar uba phla bad ba iehnoh noh ia ki un ioh ka jingisynei.”

Ki lad ne ki kyrdon da kiba ngi lah ban ioh ia ka jingisynei ka jong U Blei ki long kiba beit, kiba hok bad kiba shong nia. U Trai um donkam ia ngi ban da leh kaei-kaei kaba shitom khnang ba ngi lah ban ioh ia ka jingmap ia ki pop. Ngim donkam ban da pynlong ki jingieit pilgrim kiba thait ne pynshitom ia lade ha ka rukom kaba shitom kum ka jingpynpaw ia la ka jingsngewsih namar ka pop khnang ba yn pdiang ia ki mynsiem jong ngi da U Blei jong ka bneng ne ban siew kuna namar ka jingryngkang jong ngi; hynrei uta uba phla bad ba iehnoh noh ia ka pop jong u un ioh ka jingisynei.

U Apostol u ong, “To ia phla noh paralok-hi ia la ki jing-pallat, bad to ia duwai na ka bynta paralok-hi, ba yn dup pynkhiah ia phi.”² Phla ia ki pop jong phi ha U Blei, uba long tang ma-u uba lah ban map ia ki bad phla ia la ki jingpallat jong phi iwei ha iwei pat. Lada phi la leh sniew ia u lok jong phi ne u paramarjan, phi dei ban phla ia la ki jingleh bymdei jong phi, bad ka long ka kamram jong u ban map ia phi. Nangta pat phi dei ban wad ia ka jingiohmap na U Blei, namar u lok uba phi la pynmong ne u paramarjan u long u markynti jong U Blei, bad haba phi pynmong ia u phi leh pop pyrshah ia U Nongthaw bad Nongsiewpah jong u. Ia ka kam la wallam ha khmat U Nong- pyniasuk uba shisha bad uba tang ma-u hi. U Rangbah Lyngdoh bakhraw jong ngi, ia uba “la pynshoi ha kiei-kiei baroh syriem ia ngi, hynrei khlem pop,” bad uba “lah ban ia sngew-lem bad ki jingtlot jong ngi,”³ bad uba lah ban pynkhuid na baroh ka jingjakhlia jong ka pop.

Kito ki bym shym la pynrit ia la ki mynsiem jong ki ha khmat U Blei ha kaba phla ia ki jingpallat jong ki. kim shym la pyndep ia ka kyrdon kaba nyngkong jong ka jingpdiang. Lada ngim pat shym la ioh mad ia kata ka jingkylla-ka-bamut kaba ngin nym babe shuh. bad lada ngim shym la phla ia ki pop da ka jing- sngewrit kaba shisha jong ka mynsiem bad da ka dohnud kaba la pait, da ijli

ia la ki pop, te ngim shym wad da kaba shisha ia ka jingiohmap ia ki pop jong ngi bad lada ngim shym la wad, ngim shym la shem ia ka jingsuk jong U Blei. Ka daw balei ba ngim ioh jingmap ia ki pop kiba ngi la leh mynshiwa ka long ba ngim mon ban pynrit ia ki dohnud jong ngi bad kohnguh ia ki jingbthah jong ka ktien jong ka jing-shisha. Ia ka jinghikai kaba shai eh la ai shaphang kane ka kam. Ka jingphla ia ka pop, la ha kaba rieh ne ha kaba paw, ka dei ban long kaba naduh ka dohnud bad khlem jingbuhrieh ei-ei. Ym dei ka ban da pynbor ia u nongpop. Kam dei ban long ha ka rukom kaba bun ktien bad khlemakor, ne ban shu pynlong da kaba pynbor ha kito ki bym pat don jingshemphang ia ka jinglong ba isaitmet jong ka pop. Ka jingphla kaba mih na ka tynrai jong ka mynsiem ka shem ia ka jingisynei ba bymjukut jong U Blei. U nongruai Salm u ong, “U Trai u long hajan kito kiba la pait dohnud, bad u pynim ia kat kiba sngewsih ka mynsiem.”⁴

[34]

Ka jingphla kaba shisha ka long barobor ha ka jinglong kaba pyniapher kawei na kawei bad kaba phla ia ki pop kiba thikna. Ki lah ban long kiba dei ban wallam tang ha U Blei hi; ki lah ruh ban long kiba dei ban phla ha ki para briew ia kiba la pynmong pynsngewish da ki; ne ki lah ban long kiba dei ia ki paitbah bad kum ia kita dei ban phla ha khmat ki paitbah. Hynrei baroh ka jingphla ka dei ban long kaba thikna bad ha mat ha mat da kaba phla ia kita hi ki pop kiba kiba phi la leh.

Ha ki sngi jong U Samuel, ki khun Israel ki la iaaid sakma na U Blei. Ki la shah shitom namar ka pop; namar ki la duh ia ka jingngeit ha U Blei, ki la duh ia ka jingshemphang jong ki ia ka bor jong u bad ia ka jingstad ban synshar ia ka jaidbynriew, ki la duh ia ka jingshaniah jong ki ha ka bor jong u ban iada bad pynskhem ia ka jingthmu jong u. Ki la phai noh na U Nongsyn- shar bakhraw jong ka jingpynlong, bad ki la kuah ban synshar ia ki ha kajuh ka rukom kumba synshar ia ki jaid bynriew kiba saw- dong ia ki. Shiwa ba kin shem pat ia ka jingmap bad jingsuk, ki la pynlong ia ka jingphla kaba thikna, ki ong: “Ngi la pynlang ha ki pop jong ngi baroh sa kane ka jingbymman, kaba pan siem.”⁵ Ia kata ka pop hi kaba la leh dei ban phla. Ka jinglong haram jong ki ka la pynjinjar ia ki mynsiem jong ki, bad la pynkhlad ia ki na U Blei.

Ia ka jingphla yn nym pdiang da U Blei khlem ka jingkylla- kabamut kaba shisha ha ka jingim; baroh phar kaba pynsngewsih ia U

[35] Blei dei ban bred noh. Kane kan long ka jingmih na ka jingsngewsih bashisha ia ka pop. Ia ka kam kaba long ka bynta jong ngi ban leh la buh da kaba shai ha khmat jong ngi: “To sait phi, pynkhuid ia lade; buh noh ka jingsniew ki kam jong phi na khmat jong nga: iehnoh ia kaba leh sniew: to hikai ia ka ban leh bha; wad ia ka jingbishar, pyllait ia uba-la-ban-bor. bishar ia u khun suet, iasaid na ka bynta ka riwkynthei.” “Lada u bymman un a* noh pat ia ka bynda, bad un ai pat ia kaba u la shim da kaba tuh, un iaid ha ki ain ka jingim, khlem leh bymhok; un im shisha, un ym iap noh.”⁷

U Paul u ong, haba u kren shaphang ka jingkylla-ka-bamut** “Kaba la pynsngewsih riewblei ia phi, kaba katno ka jingsumar minot ka la pynlong ha phi! hoid, kaba katno ka jingiada ia lade* hoid, kaba katno ka jingsat-nud! hoid. kaba katno ka jingsheptieng* hoid, kaba katno ka jingkuah hir-hir! hoid, kaba katno ka jing- shitrhem! hoid, kaba katno ka jingleh-sat! Ha kiei-kiei baroh phi la pyni ia lade kiba sngur ha kane ka kam.”⁸

Haba ka pop ka la pyniap ia ka jingsngewthuh kaba kynja briew, u nong-leh-bymdei um lah shuh ban shemphang ia ki jing- duna ka jinglong jong u lymne iohi ia ka jingsniew jong ka pop kaba u la leh; bad lynda u pyndem ha ka bor kaba pynkynduh jong U Mynsiem Bakhuid un iai sah u bym iohi ia ka pop jong u. Ki jingphla jong u kim long kiba shisha bad kiba naduh ka myn-siem. Ha kawei-pa-kawei na ki jingleh bakla ba u sngewthuh ba u la leh u da kren iada ialade da kaba ong ba lada ym dei na kata-kata ka daw un nym da la leh. ia ka.

Hadien ba U Adam bad Ka Im ba ki la bam na u dieng-adong, ia ki la pyndap da ka jingsngewlehrain bad jingsheptieng. Ha kaba nyingkong ki la pyrkhath kumno ban iasaid da ia ka pop jong ki ban ioh lait na ka jingiap ba shyrkhei. Haba U Trai u la kylli shaphang ka pop jong ki, U Adam u la jubab ha kata ka rukom da kaba kynnoh pop shibynta ha U Blei bad shi bynta ha ka tnga jong u; “Kata ka briew ia kaba me la buh-lok bad nga, ka long ma-ka kein ba la ai ha nga na uta u dieng, bad nga la kum bam.” Ka briew pat ka tei pop halor u bsein, ka da ong, “Uta u bsein u la shukor ia nga, nga ruh nga la kum bam.”⁹ Balei me thaw ia u bsein? Balei me shah ba un wan sha ka kper Eden? Kine ki la long ki jingkylli kiba ialam jingmut ha ka jingsaid-da jong ka ia ka pop jong ka, kumne ka da tei pop halor U Blei ia ka jingkyllon jong ki. Ka mynsiem jong ka

jingpynksan-lade ka la mih nyngkong ha u kpa jong ka lamler, bad la bud da baroh ki khun shynrang bad khun kynthei jong U Adam. Ki jingphla pop ha kane ka rukom kim long kiba la pyrsad mynsiem da U Mynsiem Bakhuid bad ki long kiba U Blei um lah ban pdiang. Ka jingkylla-ka-bamut kaba shisha kan ialam ia u briew ban kit ia ka pop jong u ha lade hi, bad phla ia ka khlem ka jingarsap bad jingshukor. Kum uto u nongkhong uba duk, un pyrta, “Ah Blei to isynei ia nga u nongpop”; bad ia kito kiba phla ia ki pop jong ki yn pynksan; namar U Jisu un iasaid da ka snam jong u ha ka jaka jong ka mynsiem kaba la sngewsih ia la ka pop.

Ki nuksa ha ka Ktien U Blei jong ka jingkylla-ka-bamut kaba shisha bad ka jingsngewrit ki pynpaw ia ka mynsiem jong ka jingphla ha kaba ym don jingkren-da ei-ei ia ka pop, ne pyrshang ban sngewksan-lade. U Paul um shym la wad ban da ialade; u airong ia ka pop jong u ha ka rong kaba iong tam jong ka. U ong: “Shibun ki riwkhuid nga la set ha ki ing-byndi, haba nga la ioh hukum na ki rangbah-lyngdoh; bad mynba la pyniap noh ia ki, nga la noh ia la u mawria ba iakohnguh. Da kaba pynshitom ruh ia ki bunsien ha ki synagog baroh; nga la ju ialeh ban pynbor ia ki ban kren bein blei; bad haba nga la bitar lamwir shikaddei eh ia ki, nga la ju beh bein ia ki wad haduh ki nongbah kiba sha pallat ilaka.”¹⁰ Um artatien ei-ei ban ong ba “U Khrist Jisu u la wan sha ka pyrthei ban pynim ia ki bapop; na kiba nga long uba kongsan.”¹¹

[37]

Ka dohnud kaba sngewrit bad kaba la pait, ba la tylllep lin da ka jing-kylla-ka-bamut kaba shisha, kan nang ban niewkor bad sngewthuh katto katne ia ka jingieit jong U Blei bad ia ka dor jong U Kalbari; bad kum u khun uba phla ha u kpa uba ieit, kumta ruh u nongpop uba sngewsih sngewkynduh shisha ia la ka pop un wallam ia ki pop jong u ha U Blei. Naba la thoh, “Lada ngi phla ia ki pop jong ngi, u long uba iaineh bad u bahok, ba un map-noh ia kita ki pop jong ngi, bad ba un pynkhuid ia ngi na ka bymhok baroh.”¹²

[38]

Hato phi sngew ba ka long ka jinglen lade kaba p a lla t th an ban a ite lu t ha U Khrist? Kylli ha lade ia kane ka jingkylli. “Aiu U Khrist u la ai namar jong n ga?”

[39]

KA JINGPYNKYNTANG

KA JINGKULAR U Blei ka long, “Bad phin wad ia nga, bad phin shem ia nga, haba phin wad ia nga da ka dohnud baroh.”

Ia ka dohnud baroh kawei dei ban pyndem ha U Blei, lynda kumta ia ka jingkylla yn nym lah ban pynlong ha ngi da kaba ia ngi lah ban pynioh pat ia ka jingsyriem jong u. Da ka jinglong briew jong ngi hi ngi la jia long ki nongwei bad jngai na U Blei. U Mynsiem Bakhuid u batai ia ka jinglong jong ngi ha ki ktien kiba kum kine: “Kiba iap da ki jingryngkang bad ki pop”; “ka khlieh ka la pang baroh, bad ka dohnud ka sngewlywait baroh”; “ym don jingshait ha ka.” Ia ngi la bat skhem ha ka jingriam jong U Soitan; “kiba la ringmraw da u ha ka mon jong u.”² U Blei u kwah ban pynkoit ia ngi bad ban pyllait mraw ia ngi. Hynrei namar kane ka donkam ia ka jingkylla nadong shadong, ka jingpynthymmai ia ka jinglong jong ngi baroh kawei, ngi dei ban aiti lut ialade ha U.

Ka thma ne jingialeh pyrshah ia lade ka long ka thma kaba khraw tam ia kaba la ju ialeh. Ka jingpyndem ia lade, ka jingpyndemlut ha ka mon jong U Blei, ka donkam ka jingialeh; hynrei ia ka mynsiem dei ban pyndem ha U Blei shuwa ba yn lah ban pynthymmai ha ka jingkhuid.

Ka jingsynshar jong U Blei kam long, kumba U Soitan u kwah ban pynpaw, kaba la seng-nongrim ha ka jingpyndem ba matlah, ka jingsynshar ba khlem da ka nia. Ka apil ne pynlong ka jingiasaid ba shitrhem bad ka bor pyrkhath jong u briew bad ka jingiatiplem jong u. “Ale te, to ngin iasait-nia lem, ong U Trai,”³ ka la long ka jingkhoh jong U Nongthaw ia ki briew kiba u la thaw. U Blei um thom bor ia ka mon jong ki jingthaw jong u. Um lah ban pdiang ia ka jingmane ia u ka bym mih na ka mon sngewbha bad na ka jingsngewthuh ba tipbriew. Ka jing-pyndem kaba shu pynbor kan khang lut ia ka jingpynjanai ia ka jingmut jingpyrkhat ne ia ka jinglong jingim; kan pynlong ia u briew tang kum kawei ka kor. Kum kata kam long ka jing-thmu jong U Nongthaw. U kwah ba U briew uba long u siem jong ka jingpynlong jong u un kot sha kata ka jingjanai kaba

ha khlieh tam eh. U buh ha khmat jong u ia ka jingjrong jong ka jingkyrkhu ia kaba u kwah ba ngin ioh lyngba ka jingaiei jong u. U khot sngewbha ia ngi ban ai ialade ha u, khnang ba u lah ban pyntrei ia ka mon jong u ha ngi. Ka sah ha ngi ban jied lada ngi mon ban iohlait na ka jingtehmraw jong ka pop bad ban iohbynta ia ka jinglaitluid badonburom jong ki khun jong U Blei. [40]

Ha kaba ngi aiti ialade ha U Blei, ngi dei ban iehnoh bad khein duh ia kiei-kiei baroh ki ban pynkhlad ia ngi na u. Namar- kata U Nongpynim u ong, “Kumta ruh, uno uno uba na phi, u bym niew-duh-noh ia kiei-kiei baroh kiba u don, um lah ban long u synran jong nga.”⁴ Dei ban iehnoh shisyndon ia kano- kano baroh kaba thmu ban pynkhlad ia ngi na U Blei. Ka spah bymhok ka long ka blei-thaw ia kiba bun. Ka jingieit sybai, ka jingkwah ia ka spah, ki long u kynjri kshar uba teh pynskhem ha U Soitan. Ka nam bad ka burom ba kynja pyrthei ki long kiba la mane da kiwei pat ki jaid briew. Ka jingim kaba khwan, kaba sngew myllen bad bym don jingkit khlieh ei-ei ka long ka blei-thaw ia kiwei pat ki jaid briew. Hynrei ia kine baroh ki jingteh mraw dei ban bthat bad pyndkut. Ngim lah ban long shiteng ki jong U Blei bad shiteng pat ki jong ka pyrthei. Ngim lah ban long ki khun jong U Blei, lymda ngi aiti tylli lut ia lade.

Don kito kiba phla ba ki shakri ia U Blei katba ki shaniah ha la ka jong ka bor ba ki lah ban kohnguh ia ka hukum jong u, bad ban im ka jingim kaba dei bad ban ioh ia ka jingpynim. Ia ki dohnud jong ki ym shym la pynkhih da kano-kano ka jing- sngew bajylliew ia ka jingieit jong U Khrist, hynrei ki kwah ban pyndep ia ki kamram jong ka jingim Khristan kum kata kaba U Blei u kwah ia ki khnang ba kin poi sha bneng. Kum kata ka niam kam don dor ei-ei. Haba U Khrist u shong-khet ha ka dohnud, ia ka mynsiem yn pynshlei katta-katta da ka jingieit jong u bad da ka jingkmn, ka jingiasyllok bad u, haduh ba kan snoh tang ha u; bad ha kaba pyrkhath ia u, ia ka lade yn klet noh phar. Ka jingieit ia U Khrist kan jia long ka umpohliw jong ki kam baroh. Kito kiba sngew ia ka bor ka jingieit jong U Blei, kim pan katno khyndiat yn ai ia ki ba ki lah ban pynhun ia ki jing- dawa jong U Blei; kim pan ia ka bynta kaba rit tam, hynrei ki thew sha ka jingpyniadei kaba janai bad ka mon jong U Nong- siewspah jong ki. Da ka jingkwah kaba shitrhem ki pyndem lut, bad ki pynpaw ia ka mon bad jingsngewbha jong ki kaba iadei dor bad kata kaei-kaei kaba ki wad. Ka jingphla ia U Khrist khlem [41]

kane ka jingieit bajylliew ka long tang ka jingkren rymiang shyntur, jingpynpaw habar kaba tyrkhong bad jingtrei shitom ka bym myntoi.

Hato phi sngew ba ka long ka jingpha lade kaba pallat than ban aiti lut ha U Khrist? Kylli ha lade ia ka jingkylli, “Aiu U Khrist u la ai na ka bynta jong nga?” U Khun jong U Blei u la ai baroh ia la ka jingim bad jingieit bad jingshah shitom na ka bynta ka jingsiewspah jong ngi. Te hato ka lah ban long ba kiei- kiei ki bym iadei dor bad ka jingieit bakhrav kat kata, kin bat noh ia ki dohnud jong ngi na u? Ha kawei-pa-kawei ka khlipmat ka jingim jong ngi, ngi long ki nongshim bynta ia ki jingkyrkhu jong ka jingaiei jong u, bad na kane ka daw ngim lah ban shem- phang janai ia ki jingjylliew jong ka jingbieit bad jingjynjar na kaba ia ngi la pynim. Hato ngi lah ban peit ha u ia uba la sum da ki pop jong ngi, bad pynban ngi mon ban leh pyrshah ia ka jingieit bad jingpha jong u baroh? Haba pyrkhata ia ka jingpynrit jingpynpoh jong U Trai ka burom, hato ngin dang khnum namar ba ngi dei ban rung sha ka jingim tang lyngba ka jingialeh bad jingpynrit ialade?

Ka jingkylli jong ki dohnud basarong ka long, “Balei ba nga donkam ban da sngewsih ia la ki pop bad ban pynlong rit ialade shuwa ba nga lah ban ioh ia ka jingsngewskhem jong ka jing- pdiang jong U Blei?” Nga kdew ia phi beit sha U Khrist. U long uba khlem pop bad nalor kata shuh-shuh, u long U Siem jong ka bneng; hynrei na ka bynta jong u briew u la jia long pop na ka bynta ka jaid bynriew. “La niew ruh ia u bad ki nong- ryngkang: pynban u u la bah ia ka pop jong ki babun, bad u la iasaid na ka bynta ki nongryngkang.”⁵

Hynrei aiu ngi duh, haba ngi ai lut baroh? Ka dohnud ba la pynsniew da ka pop, ba U Jisu un sait bad pynkhuid da ka snam jong u hi, bad ban pynim da ka jingieit jong u ka bym don ba lah ban nujor. Hynrei pynban ki briew ki pyrkhata ba ka long kaba eh ban ai lut baroh! Nga sngewlehrain ban ioh sngew kum kata ka jingkren, sngewlehrain ban thoh ia ka.

[42] U Blei um donkam ia ngi ba ngin ai noh ia kano-kano kaba long ka ban pynbha ia ngi. Ha kaei-kaei baroh kaba u leh, u pyrkhata na ka bynta ka jingbha jong ki khun jong u. Ka long ba baroh kito ki bym pat shym Ia jied ia U Khrist ki lah ban tip ba u don ei-ei kaba kham khraw bad kham bha ban tyrwa ha ki ban ia kata kaba ki wad na ka bynta ialade hi. U briew u leh ka jingpynmong kaba khraw tam bad ka jingleh bymhok ia la ka mynsiem haba u pyrkhata bad leh

ei-ei kaba pyrshah ia ka mon jong U Blei. Ym don jingkmn kaba shisha kaba lah ban shem ha ka lynti kaba la adong da u uba tip kaei kaba long kaba bha tam, bad uba pyrkhath na ka bynta ka jingbha ki jingthaw jong u. Ka lynti jong ka jingryngkang hukum ka long ka lynti jong ka jingjynjar bad jingjot.

Ka long ka jingbakla ban don ka jingpyrkhat ba U Blei u sngewbha ban iohi ba ki khun jong u ki shah jynjar. Ka bneng baroh kawei hi ka sngewbha ha ka jingsuk jong u briew. U Kpa jong ngi uba ha bneng um khang ia ki surok jong ka jingkmn ia uno-uno na ki jingthaw jong u. Ka jingdawa ba kynja-blei ka khot ia ngi ban kiar ia kito ki jingsngewbha ki ban wallam ia ka jingjynjar bad jingduh jingkyrmen, ki ban khang ia ngi ia ka jingkhaw jong ka jingsuk bad ka bneng. U Nongsiewspah jong ka pyrthei u pdiang ia ki briew kumba ki long, ryngkat bad ki jingduna jong ki, jingbym-janai bad jingtlot jong ki; bad ym tang ba un pynkhuid na ka pop bad ai ia ka jingsiewspah lyngba ka snam jong u, hynrei yn pynhun ia ka jingkwah ka dohnud jong baroh kiba kohnguh ban shim ia ka lyngkor jong u bad ban kit ia ka jingkit jong u. Ka long ka jingthmu jong u ban ai ka jing-suk bad jingjahthait ia baroh kiba wan ha u ban iohpdiang ia U Kpu jong ka Jingim. U kwah ia ngi ban pyndep tang ia kito ki kamram ki ban ialam ia ki jingjam jong ngi sha ki kliar jong ka jingkyrkhu kiba ki bymkohnguh kim lah ban ioh. Ka jingim ba shisha bad ba kmen jong ka mynsiem ka long ban don ia U Khrist hapoh jong ngi, u jingkyrmen jong ka burom.

Bun ki kylli, “Kumno nga lah ban aiti ialade ha U Blei?” Phi kwah ban ai ialade ha u, hynrei phi tlot ha ka bor ban leh ia kaba bha. ha ka jingtehmraw jong ka jingartatien, bad phi shah synshar ha ki jingmlien jong ka jingim pop jong phi. Ki jing- kular bad ki jingkut jingmut jong phi ki long kum ki tyllai jong u shyiap. Phim lah ban synshar ia ki jingpyrkhat jong phi, ia ki bor pynkhih jingmut jong phi, ia ki jingsngewbha jong phi. Ka jingtip ia ki kular ba phi la pynkhein ka pvntlot ia ka jing- shaniah jong phi ha ka jinglong shisha jong phi, bad ka pvnlong ia phi ban sngew ba U Blei um lah ban pdiang ia phi; hynrei phim dei ban duh jingkyrmen. Kaei kaba donkam ban sngew-thuh ka long ia ka mon bashisha jong ka mon. Kane ka long ka bor synshar ia ka jinglong jong u briew, ka bor jong ka jingrai jingmut bad jingjied. Kaei-kaei baroh ka shong ha ka jingtrei kaba dei jong ka mon. Ia ka bor ban jied U Blei u la ai

ha ki briew; ka long ka jong ki ban pyntrei. Phim lah ban pynkylla ia ka dohnud jong phi, phim lah ban ai da lade hi ha U Blei ia ki jingsngewbha jong ka; hynrei phi lah ban jied ban shakri ia u. Phi lah ban ai ha u ia ka mon jong phi; nangta un sa trei hapoh jongphi ban pynlong ia phi ban mon bad ban leh kat kum ka mon sngewbha jong u. Kumne ia ka jinglong jong phi baroh kawei yn sa wallam hapoh ka jingsynshar jong U Mynsiem jong U Khrist; ki jingsngew bha jong phi ki long baroh tang ha u, ki jingpyrkhat jong phi kin long kiba iadei bad U.

Ki jingkwah na ka bynta ka jingbha bad jingkhuid ki long kiba dei katba ki dang iaid; hynrei lada phi sangeh hangne, kin long ki bym larkam ei-ei. Bun kin iap ei katba ki dang kyrmen bad kwah ban long Khristan. Kim poi ha kata ka kyrdan ban aiti ia ka mon ha U Blei. Kim jied ban long ki Khristan.

Lyngba ka jingpyntrei kaba dei ia ka mon, ia ka jingkylla kaba nadong shadong yn pynlong ha ka jingim jong phi. Da kaba aiti bad pyndem ia ka mon jong phi ha U Khrist, phi pynlong lok ialade hi bad ka bor kaba long ha khlieh jong ki bor baroh. Phin ioh ka bor na neng ka ban bat skhem ia phi, bad kumne lyngba ka jingiai pyndem jong phi ha U Blei ia phi yn pynlah ban im ka jingim kaba thymmai, shisha ka jingim jong ka jingngeit.

[44]

[45]

KA JINGNGEIT BAD KA JINGPDIANG

KUMBA la kyrsiew ia ka jingiatiplem jong phi da U Mynsiem Bakhuid, phi la lah ban iohi katto katne ia ka jingsniew jong ka pop, ia ka bor jong ka, ia ka jingpop jong ka, ia ka jing-kordit jong ka; bad phi peit ia ka da ka jingisaitmet. Phi sngew ba ka pop ka la pynkhlad ia phi na U Blei, bad phi long ha ka jingtehmraw jong ka bor jong ka jingsniew. Katta katba phi nang ia ksaid ban ioh lait, katta phi nang iohi ia ka jinglong ba khlem jingiarap jong phi. Ki jingpyrkhat jong phi ki long ki bymkhuid; ka dohnud jong phi ka long kaba tngit. Phi iohi ba ia ka jingim jong phi la tyllep lin da ka jingkhwan bad ka pop. Phi thrang ban ioh jingmap, ban ioh jingsait khuid bad ban ioh lait na ka pop. Ka jingiadei bad U Blei, ka jingsyriem ia u,—aiu phi lah ban leh ban ioh ia ka?

Ka long ka jingsuk kaba phi donkam,—ka jingmap jong ka bneng bad ka jingsuk bad jingieit ha ka mynsiem. Ka spah kam lah ban thied ia ka, ka jingshemphang kam lah ban pynioh ia ka, ka jingstad kam lah ban pynioh ia ka; phim lah ban kyrmen, da ka jingpyrshang jong phi hi, ban ioh ia ka. Hynrei U Blei u tyrwa ia ha phi kum ka jingaisngewbha, “Khlem sybai bad khlem dor.”¹ Ka long ka jong phi, lada phin tang shu kner ia la ka kti bad shim ia ka. U Trai u ong, “La ki pop jong phi ki long basaw hain-hain, kin lieh kat ka ior; la ki la saw bythuh. kin long kum u shniuh langbrot.”² “Ngan ai ruh ka dohnud thymmai ha phi, bad ka mynsiem thymmai de ngan buh hapoh jong phi.”³

Phi la phla ia ki pop jong phi, bad na ka dohnud phi la pynkynriah ia ki. Phi la kut jingmut ban aiti ialade ha U Blei. Mynta leit sha u, bad kyrpad ba un sait noh ia ki pop jong phi bad ai ia phi ka dohnud bathymmai. Nangta to ngeit ba u leh ia kane namar u la kular. Kane ka long ka jinghikai kaba U Jisu u la hikai katba u don ha kane ka pyrthei, ba ia ka jingai ia kaba U Blei u kular ia ngi. ngi dei ban ngeit ba ngi pdiang, bad ba ka long ka jong ngi. U Jisu u la pynkhiah ia ki briew na ki jing- pang jong ki haba ki ngeit ha ka bor jong u; u iarap ia ki ha kiei-kiei kiba ki lah ban iohi, bad ha kane ka rukom

[46] u ialam ia ki ban shaniah bad ngeit ha u shaphang kiei-kiei kiba kim lah ban iohi, —u da ialam ia ki ban ngeit ha ka bor jong u ban map ia ki pop. Ia kane u la kren shai ha kaba u pynkoit ia u briew uba pangiap- shilliang: “Hynrei ba phin ioh-tip, ba U Khun u briew u don bor ha ka khyndew ban map ia ki pop, (hangta u la ong ha uta uba pangiap- shilliang,) To ieng, to rah-noh ia la ka jingthiah, to khie leit ruh sha la ing.”⁴ Kumta ruh U Ioannis, u nongthoh ka gospel, u ong haba u kren ia ki kambah jong U Khrist, “Hynrei la thoh ia kine kiei-kiei-ruh, ba phin ioh ngeit ba U Jisu u long uta U Khrist, U Khun U Blei; bad ba, haba da ngeit, phin ioh ka jingim ha ka kyrteng jong u.”⁵

Na ka jingiathuh bashai jong ka Baibl ba kumno ba U Jisu u la pynkhiah ia kiba pang, ngi lah ban nang katto katne ban ngeit ha u ia ka jingmap ia ki pop. To ngin ia phai sha ka jingiathuh- khana ia u briew uba pang-iap-shilliang ha Bethesda. U la long uba pang bad ba khlem jingiarap; um shym la lah ban pynkhih ia ki dkhot met jong u la laiphew-phra snem. Pynban U Jisu u la hukum ia u, “To ieng, rah ia la ka jingthiah, to ia id ruh.” U briew uba pang un jin da la ong, “Ko Trai, lada men pynkhiah ia nga, te ngan kohnguh ia ka ktien jong me.” Hynrei em, u la ngeit ia ka ktien jong U Khrist, u la ngeit ba ia u la pynkhiah, bad shisyndon u la leh; u la mon ban ia id. bad u la ia id ruh. U la kohnguh ia ka ktien jong U Khrist bad U Blei u la ai ia u ka bor. Ia u la pynkhiah khran.

Ha kajuh ka rukom phi long u nongpop. Phim lah ban siewspah ia ki pop kiba phi la leh mynshiwa, phim lah ban pyn—kylla ia ka dohnud jong phi, bad pynlong khuid ialade. Hynrei U Blei u kular ban leh ia kane baroh na ka bynta jong phi lyngba U Khrist. Ngeit ia kata ka kular. Phla ia ki pop jong phi, bad aiti ialade ha U Blei. Mon ban shakri ia u. Lada phin tang shu leh ia kane, U Blei un pyndep ia ka ktien jong u ha phi. Lada phi ngeit ia ka kular,—ngeit ba ia phi la map bad la pynkhuid.— U Blei un pyndep ia la ka jingkular; ia phi la pynkhiah, kumjuh kumba U Khrist u ai ia uba pang-iap-shilliang ka bor ban ia id haba u briew u la ngeit ba ia u la pynkhiah. Ka long kumta lada phi ngeit ia ka.

Wat ap ba phin da sngew ba ia phi la pynkhiah, hynrei ong, “Nga ngeit ia ka; ka long kumta, ym namar ba nga sngew ia ka, hynrei namar ba U Blei u la kular.”

U Jisu u ong, “Ba kiei-kiei baroh kat kiba phi pan, haba phi kyrpad, to ngeit ba phi pdiang ia kita, te phin sa ioh.”⁶ Don ka jingteh ha kane ka kular,—ba ngi dei ban dwai kat kum ka mon jong U Blei. Ban pynkhuid ia ngi na ka pop, ban pynlong ia ngi ki khun jong u, bad ban pynlah ia ngi ban im ka jingim kaba khuid. Kumta te ngi lah ban pan ia kine ki jingkyrkhu, bad ngeit ba ngi pdiang ia ki, bad ainguh ia U Blei ba ngi la ioh- pdiang ia ki. Ka long ka kabu jong ngi ban ioh leit sha U Jisu bad ban ioh jingkhuid, bad ban ioh ieng ha khmat ka hukum khlem jingsngew-lehrain. “Namar-kata, mynta ym don ka jing- pynrem ia kita kiba ha U Khrist Jisu, ki bym iaaid katba kum ka doh, hynrei katba kum U Mynsiem.”⁷

[47]

Naduh mynta phim long shuh la ki jong; ia phi la thied da ka dor. “Ym da kiei-kiei kiba sep, kum ka rupa lane ka ksiar ba la siewspah ia phi . . . hynrei da ka snam bakordor, kum ka jong u khun-langbrot bakhlem-pop bad ba khlem thoh-bria, ka jong U Khrist kein.”⁸ Lyngba kane ka kam kaba jem bad bashai ban shu ngeit beit ha U Blei, U Mynsiem Bakhuid u pynkha ia ka dohund bathymmai ha ka dohnud jong phi. Phi long kum u khunlung ba la kha ha ka ing jong U Blei, bad u ieit ia phi kumba u ieit ia la u jong U Khun.

Mynta ba phi la aiti ialade ha U Jisu, wat phai dien kylla shuh, wat kynran noh na u, hinrei man la ka sngi to iai ong, “Nga long u jong U Khrist; nga la aiti ia lade ha u;” bad pan na u ba un ai ha phi ia U Mynsiem jong u, bad ban ri ia phi da ka jingaiei jong u. Namar da kaba phi aiti ialade ha U Blei bad ngeit ha u, phi jia long u khun jong u, kumta phi im ha u. U Apostol u ong, “Namar-kata kumba phi la pdiang ia U Khrist Jisu uba U Trai, kumta to iaaid ha u.”⁹

Don kiba sngew ba ia ki dei ban tynjuh la ki long kiba shisha, bad ba ki dei ban da pynpaw shai ha U Trai ba ki la kylla na ka jinglong sniew sha ka jinglong babha, shiwa ba ki lah ban dawa ia ki jingkyrkhu jong u. Hynrei kam long kumta, ki lah ban dawa ia ka jingkyrkhu jong U Blei wat mynta hi. Ki dei ban don ia ka jingaiei jong u, ia U Mynsiem jong U Khrist, ban iarap ia ki jingtlot jong ki, lane kin nym lah ban ialeh pyrshah ia kaba sniew. U Jisu u kuah ia ngi ban leit sha u kumba ngi long, kiba pop bad kiba long khlem jingiarap bad ba khlem bor ei- ei ha lade. Ngilah ban leit sha u ryngkat bad ki jing- bieit jingduna bad jinglong ba pop bad bred ialade ha ki kjat jong u ha ka jingsngewsih kthang ia la ki pop baroh.

[48]

Ka long ka bu-rom jong u ban kdup ia ngi ha ki ksangti jong ka jingieit jong u, bad ban sop spain ia ki jingmong jong ngi bad ban pynkhuid ia ngi na ka pop baroh.

Dei hangne ba ki hajar briew ki la kyllon; kim ngeit ba U Jisu u map ia ki shi-met shi-met marwei. Kim shim ba U Blei u long uba bat ia la ka ktien. Ka long ka jingdonbok ia kito baroh kiba kohnguh ia ki jinghikai ban tip ba ia ka jingmap la ai kylluid na ka bynta kawei-pa-kawei ka pop. Bred noh ia ka jingtharai sniew ba ki kular jong U Blei kim mut na ka bynta jong phi. Ki long na ka bynta uwei-pa-uwei u nongryngkang hukum uba kylla-kaba-mut. Ia ka bor bad jingaiei kaba la ai lyngba U Khrist yn wallam da ki angel ha kawei-pa-kawei ka mynsiem kaba ngeit. Ym don nongpop kiba khraw katno katno ki ban nym lah ban shem ia ka bor, ka jingkhuid bad ka hok ha U Jisu uba la iap namar jong ki. U ap ban law noh na ki ia ki jainkup ba la suit rong da ka pop, bad ban pynphong ia ki da ki jainkup balieh jong ka hok; u hukum ia ki ban im ym ban iap.

U Blei um leh ia ngi kumba ki briew ki leh iwei ia iwei pat. Ki jingpyrkhat jong u ki long ki jingpyrkhat jong ka jingisynei, ka jingieit bad ka jingsngewsynei bajem. U ong, “To u bymman un iehnoh ia la ka lynti, bad u briew bymhok ia la ki jingmut: to un phai ruh sha U Trai, te un sngew isynei ia u; bad sha U Blei jong ngi namar un map phar.” “Nga la pyndam noh ia ki jingpallat jong me, kiba kum u lyoh rben; bad ia ki pop jong me kiba kum u lyoh.”¹⁰

“Naba ngam don jingsngewbha ha ka jingiap jong uta uba iap, ong U Trai U Blei: namar kata to phai phi, bad to im.”¹¹ U Soitan u long uba kloï ban tuh noh ia ki jingkular basbun jong U Blei. U kuah ban shim noh ia iwei-pa-iwei i jingshat-jingshai jong ka jingkyrmen na ka mynsiem; hynrei phim dei ban shah ia u ban leh ia kane. Wat shah shkor ia u nongpynshoi, hynrei ong: “U Jisu u la iap ba nga lah ban ioh im. U ieit ia nga bad um mon ia nga ban iap. Nga don U Kpa uba ha bneng uba ieit; bad ia nga la kren bein ia ka jingieit jong u, la nga la pynsyruwa ia ki jingkyrkhu kiba u la ai ha nga, ngan ieng joit, bad ngan ong, ‘Nga la leh pop ia ka bneng, bad ha khmat jong me; te ngam long shuh uba dei ba yn khot u khun jong me; to pynlong ia nga kum uwei na ki shakri jong me.’” Ka pharshi ka iathuh ia phi kumno ha la pdiang ia u nongiaidwir: “Hynrei haba u dang jngai ruh, u kpa jong u u la iohi ia u, bad u la sngew isynei;

bad u la mareh, u la dem ruh ha ka ryndang jong u, bad u la iaidoh ia u.”¹²

Hynrei wat kane ka pharshi hi ruh kaba long kaba sngewieit bad shon mynsiem katta-katta, pynban kam pat lah ban pynpaw ia ka jingieit ba bymjukut jong U Kpa uba ha bneng. U Trai u pynbna da u nongiathuhlpa jong u, “Shisha, nga la ieit ia pha da ka jingieit bymjukut: namar kata da ka jingleh ieit nga la ring ia pha.”¹³ Katba u nongpop u dang jngai na ka ing jong U Kpa, u da pynsywa ia la ka spah bad jingdon jong u, ka dohnud U Kpa ka nang khuslai na ka bynta jong u; bad kawei-pa-kawei ka jingkuah kaba mih ha ka mynsiem ban leit phai sha U Blei. ka long ka jingtrei jong U Mynsiem jong u, kaba ialeh ban khring ia u nongiaidwir sha U Kpa uba ieit.

Katne ki jingkular bakordor jong Ka Baibl ha khmat jong phi, hato phi dang lah ban ai jaka ia ka jingsngew artatien? Hato phi dang lah ban ngeit ba haba u nongpop uba pli u thrang ban wan phai, bad thrang ban iehnoh noh ia ki pop, U Trai un khang ia u ban wan sha ki kjat jong u ha ka jingkylla-ka-bamut? Bell kum ia kita ki jingpyrkhat! Ym don kano-kano ka ban kham pynmong ia ka mynsiem jong phi pallat ban ia kaba phin pun kum kita ki jingpyrkhat ia U Kpa jong ngi uba ha bneng. U isih ia ka pop, hynrei u ieit ia u nongpop, bad u la ai ialade ha ka dur jong U Khrist, ba baroh kiba mon ki lah ban ioh im bad ioh ia ka jingkyrkhu ba bymjukut ha ka hima jong ka burom. Dang don ktien shuh ne jingkren ieit kaba kham pallat ban pynpaw ia ka jingieit jong u ia ngi? U ong, “Hato ka briew ka lah ban klet ia la i khun ba-dangbuin, ba kan ym isynei ia i khun ka kpoh jong ka? Shisha, kine ki lah ban klet, pynban nga ngan ym klet ia pha.”¹⁴

Khmied sha neng, phi kiba artatien bad basheptieng; namar U Jisu u im ban iasaid na ka bynta jong ngi. Ainguh ia U Blei namar ka jingai jong u ia U Khun jong u, bad duai ba um shym iap lehnohei na ka bynta jong phi. U Mynsiem u khot ia phi mynta. Wan da ka dohnud jong phi shitylli ha U Jisu, bad phi lah ban dawa ia ki jingkyrkhu jong U.

Katba phi pule ia ki jingkular, kynmaw ba ki long ki jingpynpaw ia ka jingieit bad jingisynei bym lah ban batai. Ia ka dohnud bakhraw jong Ka Jingieit Bymjukut la ring sha u nongpop da ka jingieit bym lah ban thew. “Ngi ioh ka jing-siewspah da ka snam jong u, ka

jingmap ia ki jingpallat jong ngi.”15 Hoid, tang ba phin ngeit ba U Blei u long u nongiarap jong phi. U kuah ban pynioh pat ia ka dur ka jinglong babha ha u briew. Katba phi wan hajan ha u da ka jingphla bad jing—kylla-ka-bamut, un ring hajan ia phi da ka jingisynei bad

[51] ka jingmap.

KA JINGTYNJUH IA KA JINGLONG-SYNRAN

“KUMTA, lada uwei-uwei-ruh u don ha U Khrist, u long u jingthaw bathymmai; kiei-kiei-ruh ki barim ki la duh; ha khmih, kiei-kiei baroh ki la jia long kiba thymmai.”¹

U briew u lah ban nym lah ban iathuh ia ka por kaba thikna ne ia ka jaka, lane ban bud dien ia ki jingjia baroh ter-ter ha ka jingtrei jong ka jingkylla. U Khrist u la ong ha U Nikodimos, “Ka lyer ka beh kat sha kaba ka mon; bad me ioh-sngew ia ka jingsawa jong ka, hynrei mem tip nangno ka wan, lymne shano ka leit: kumta long u briew baroh uba la kha na U Mynsiem.”² Kumjuh kum ka lyer ia kaba ngim lah ban iohi, pynban ia ki kam bad jingtrei jong ka ngi iohi da kaba shai eh, kumta ruh u long U Mynsiem jong U Blei ha ka jingtrei jong u ha ka dohnud jong u briew. Kata ka bor ka jingkha thymmai, kaba ym don khmat briew kaba lah ban iohi, ka kha ia ka jingim bathymmai ha ka mynsiem; ka thaw ia u jingthaw bathymmai ha ka dur jong U Blei. Katba ka jingtrei jong U Mynsiem ka long kaba jar-jar bad ka bym lah ban iohi, pynban ki jingmih ki long kiba paw shai. Lada ia ka dohnud la thaw thymmai da U Mynsiem jong U Blei, ka jingim kan sakhi ia kata ka jingshisha. Katba ngim lah ban leh ei-ei ban pynkylla ia ki dohnud jong ngi; katba ngim dei ban shaniah ha lade hi ne ha ki kam babha jong ngi, ki jingim jong ngi kin pynpaw lada ka jingaiei ka jong U Blei ka shong hapoh jong ngi ne em. Ia ka jingkylla yn iohi ha ka jinglong-jingim, ha ki jingmylien, bad ha ki kam ki jam. Ka jingiapyrshah kiei- kiei kan long kaba shai bad kaba la rai hapdeng kaei kaba ki la long bad kaei kaba ki long. Ia ka jinglong jingim la pynpaw ym da ki kam babha ba hateng-hateng ne ki kam sniew ba hateng* hateng, hynrei da ka jingsyrbud jong ki kam bad ki ktien kiba long ka jingmylien baborabor.

Ka long kaba shisha ba ka lah ban don ka jinglong kaba habar kaba beit bad itynnad ha ka rukom im bad ha ka iaaid ka ieng khlem ka bor pynthymmai jong U Khrist. Ka jingieit ia ka bor bad ka jingkuah ia ka jingburom jong kiwei pat ka lah ban pynmih ia ka

jinglong jingim kaba beit. Ka jingburom ialade ka lah ban ialam ia
 [52] lah ban kiar ia ka jingpynpaw jong kaba sniew. Ka dohnud kaba
 khwan ka lah ban leh ia ki kam kiba sbun. Da kano te ka lad ba ngin
 lah ban tip ha kano ka liang ngi don?

Mano ba ioh ia ka dohnud? Badno ki jingpyrkhat jong ngi ki
 don? Badno ngi sngewbha ban ia kren? Mano ba ioh ia ki jingieit
 babha tam jong ngi bad ia ki bor jingpyrkhat babha tam jong ngi?
 Lada ngi long ki jong U Khrist, ki jingpyrkhat jong ngi kin long bad
 u, bad ki jingpyrkhat bathiang tam kin long ia u. Baroh kaba ngi don
 bad long yn pynkyntang ha u. Ngin thrang ban kit ia ka dur jong u,
 ban pynhiar bad ring mynsiem ia U Mynsiem jong u, ban leh ia ka
 mon jong u, bad pynsngewbha ia u ha kiei-kiei baroh.

Kito kiba la jia long ki jingthaw bathymmai ha U Khrist Jisu kin
 sei ia ki soh jong U Mynsiem kiba long, “Ka jingieit, ka jingkmen, ka
 jingsuk, ka jingshah-slem, ka jingleh-sbun, ka jingbha, ka jingiaineh,
 ka jingjemnud, ka bor halor lade.”³ Kin nym pynbit-dur shuh ia lade
 bad ki jingkuah-brai kiba mynshiwa. hynrei da ka jingngeit ha U
 Khun jong U Blei kin bud ia ki dien- jat jong u, kin shim ia ka
 jinglong jong u, bad pynkhuid ia lade kumba ma u u long uba khuid.
 Ia kiei-kiei kiba ki la ju isih mynshiwa, mynta kin ieit; bad ia kiei-
 kiei kiba ki la ju ieit myn-shiwa mynta kin isih. Kiba sarong bad
 shaniah ha lade mynta ki jia long kiba jemnud bad kiba sngewrit.
 Kiba thala bad ba- hangamei ki jia long kiba shisha bad kiba jai-jai.
 Kiba buaid ki la jia long kiba pyngngad, bad kiba shikar ki la long
 kiba khuid. Ia ki rukom bathala jong ka pyrthei ki la buh noh sharud.
 Ki Khristan kin wad ym ia kata “kaba shabar,” hynrei ia “uta u briew
 ba-la-rieh jong ka dohnud, ha ka jingpynibha ka bymsep ka jong ka
 mynsiem bajemnud bad bajar-jar.”⁴

Ym don sakhi ei-ei ia ka jingkylla-ka-bamut kaba shisha lynda
 ka trei ha ka jingpynthymmai ha ka jinglong jingim. Lada u ai pat ia
 ka baina, ai noh ia kata kaba u la tuh, phla ia ki pop jong u, bad ieit ia
 U Blei bad ia la ki para-briew, te u nongpop u lah ban sngewskhem
 ba u la ia id lyngba na ka jingiap sha ka jingim.

Haba kum ki jingthaw ba la bakla bad ba la pop, ngi wan sha U
 Khrist bad ngi jia long ki nongioh-bynta jong ka jingmap- ei jong
 u, ka jingieit te kan kyrsoi ha ka dohnud. Baroh ka jingkit kan long
 kaba sting; namar ka lyngkor kaba U Khrist un pynkit ka long kaba
 jem. Ka kamram ka jia long ka jingsngewbha, bad ka jinglen ia

lade kan long ka jingkmén. Ka lynti kaba mynshiwa kaba i-dap da ka jingdum, ka jia long kaba dap da ka jingphyrnai da ka jingshat jingshai na U Sngi jong ka Hok. [53]

Ia ka jingbhabriew jong ka jinglong U Khrist yn iohi ha ki nongbud jong u. Ka la long ka jingsngewbha jong U Khrist ban leh ia ka mon jong U Blei. Ka jingieit ia U Blei bad ka jing- shitrhem na ka bynta ka burom jong u ka la long ka bor basyn- shar ha ka jingim jong U Nongpynim jong ngi. Ka jingieit ka pynitynnad bad pyndonburom ia ki jingleh bad ki kam jong u baroh. Ka jingieit ka long na U Blei. Ka dohnud ka bym pat pynkhuid kam lah ban don ne pynmih ia ka. Ia ka la shem tang ha ka dohnud ha kaba U Jisu u synshar. “Ngi ieit ma-ngi ia u, naba u la ieit shuwa ia ngi.”⁵ Ha ka dohnud kaba la thaw thym mai da ka jingaiei jong U Blei, ka jingieit ka long ka tynrai ne nongrim jong ki jingleh bad ki kam baroh. Ka thaw pynbha ia ka jinglong-jingim, ka synshar ia ki bor pynkhih jingmut, ka synshar ia ki jingkuah bajur, ka jop lin ia ka jingshun jingbishni bad ka pynlong don burom ia ki jingieit jingsngewbha. Kane ka jingieit, kaba la ri ha ka mynsiem, ka pynthiang ia ka jingim, bad ka pynmih ia ka bor kaba khuid, itynnad bad don-akor ha baroh kiba don sawdong.

Don artylli ki jingbakla ia kiba ki khun jong U Blei khamtam eh kito kiba Ia dang shu wan shen ban shaniah ha ka jingaiei jong u ki donkam ban sumar bha. Kaba nyngkong ka long kata kaba ki khmih ha la ki jong ki kam jong ki hi. da kaba shaniah ha kaei- kaei kaba ki lah ban leh ban wallam ialade ha ka jingiasyriem bad U Blei. Uta uba pyrshang ban long uba khuid da la ki jong ki jingleh jong u ha kaba sumar ia ka hukum, u pyrshang ban leh ia kaei-kaei ka bym lah ban long. Baroh kata kaba u briew u lah ban leh khlem U Khrist, la pynpyut-plak da ka jingkhwan bad da ka pop. Dei tang ka jingaiei jong U Khrist marwei, kaba lah ban pynlong ia ngi kiba khuid lyngba ka jingngeit ha u.

Kawei pat kaba long kaba mar iapyrshah hynrei ka jing* bakla ka bym long kaba rit, ka long, kata kaba ngeit ba U Khrist u pyllait ia ki briew na kaba sumar ia ka hukum jong U Blei; bad ba namar ba da ka jingngeit bad ba tang da ka hi ngi jia long ki nongiohbynta jong ka jingaiei jong U Khrist, kumta ki kam jong ngi kim don bynta ei-ei bad ka jingsiewspah jong ngi. [54]

Hynrei khmih hangne ba ka jingkohnguh kam long tang k* jingdem jingmynjur kaba habar, hynrei ka long ka jingshak* jong ka jingieit. Ka ain jong U Blei ka long ka jingpynpaw ia k* jinglong jong u hi; ka long ka jingpynpaw ia ka ain bakhraw jong ka jingieit, bad namar kata ka long ka nongrim jong ka jing-synshar jong u ha bneng bad ha khyndew. Lada ia ki dohnud jong ngi la thaw thymmai ha ka jingsyriem ia U Blei bad lada ia ka jingieit jong U Blei la thung ha ka mynsiem, hato ia ka ain jong U Blei yn nym pynpaw bad pyndep ha ka jingim jong ngi? Haba ia ka tynrai jong ka jingieit la thung ha ka dohnud bad haba ia u briew la thaw thymmai ha ka jingsyriem ia ka dur jong uta uba la thaw ia u, ia ka jingkular jong ka jiw tang ba- thymmai la pyndep, “Ngan buh ia ki hukum jong nga ha ki doh nud jong ki, bad ha ki jingmut jong ki ruh ngan thoh ia ki.” Bad lada haba ia ka hukum la thoh ha ka dohnud. hato kan nym thaw dur ia ka jingim? Ka jingkohnguh ka kam shakri bad jingnguh-raiot jong ka jingieit ka long ka dak bashisha jong ka jinglongsynran. Kumne ka Baibl ka ong, “Kane ka long ko jingieit ia U Blei, ba ngi da sumar ia kita ki hukum jong u.” “Uta uba ong, Nga ithuh ia u, bad u bym sumar ia ki hukum jong u u long u balamler, bad kata ka jingshisha kam don ha u.”⁷ Ha ka jaka ban pyllait ia u briew na ka jingkohnguh, ka long ka jingngeit, bad tang ka jingngeit, kaba pynlong ia ngi ki nongiohbynta na ka jingaiei jong U Khrist, kaba pynlah ia ngi ban pyndep ia ka jingkohnguh.

Ngim ioh ia ka jingpynim da ka jingkohnguh jong ngi; namar ka jingpynim ka long ka jingaiei sngewbha jong U Blei kaba ngin iohpdiang da ka jingngeit. Hynrei ka jingkohnguh ka long u soh jong ka jingngeit. “Bad phi tip ba la pynpaw ia u khnang ba un da ioh kit-noh ia ki pop jong ngi; bad ka pop kam don ha u. Uwei-uwei baroh uba iaisah ha u um ju leh-pop: uwei-uwei baroh uba leh-pop, um shym la iohi ia u, lymne urn shym la ithuh ia u.”⁸ Hangne ka long ka jingtynjuh bashisha. Lada ngi iaisah ha U Khrist bad lada ka jingieit jong U Blei ka shongsah ha ngi, ki jingsngew jong ngi, ki jingpyrkhat jong ngi. ki jingthmu jong ngi bad ki kam jong ngi kin long kiba iadei bad ka mon jong U Blei kaba la pynpaw ha ka hukum bakhuid jong u. “Ko khun-hep, wat ai iano-iano-ruh ba un ialam bakla ia phi; jar uba iaileh ia ka hok, u long u bahok, kat kumba ma-u u long u bahok.” Ia ka jinglong hok la pynshai bad batai da ka

hukum bakhuid jong U Blei kaba long ki shiphew hukum ba la ai ha lum Sinai.

Kata ka jingngeit ha U Khrist kaba phla ba yn pyllait ia ki brieve na ka jingteh jong ka jingkohnguh ha U Blei, kam long ka jingngeit hynrei tang ka jingantad kaba jur. “Namar da ka jingaiei la pynim ia phi, da ka jingngeit kein.” Hynrei “kata ka jingngeit, lada kam don ki jingleh, ka long ka baiap ha lade-hi.”¹⁰ U Jisu u la ong shaphang ia lade shiwa ba un wan sha ka pyr—thei, “Nga sngewbha ban leh ia ka mon jong me, Ah U Blei jong nga; bad ka hukum jong me ka don ha ka dohnud jong nga.”¹¹ Bad shiwa pat ba un kiew sha byneng u la ong, “Nga la sumar ia ki hukum uta U Kpa jong nga, bad nga iaineh ha ka jingieit jong u.”¹² Ka Baibl ka ong, “Bad ha kane ngi tip ba ngi ithuh ia u, lada ngi summar ia ki hukum jong u.... Uta uba ong ba u iaisah ha u, u la dei ban ia id hi kumta, kat kumba u la ia id ma-u.”¹³ “Naba U Khrist ruh u la shah na ka bynta jong ngi, da kaba iehnoh ia ka rukom ia ngi, khnang ba ngin ioh bud ha kita ki jingjam jong u.”¹⁴

Ka lad ban ioh ia ka jingim bymjukut ka long kajuh mynta kumjuh kumba ka la ju long barobor,—thik kumba ka la long ha ka Paradais shuwa ka jingkyllon jong ki kmie ki kpa banyng- kong jong ngi,—kata ka long ka jingkohnguh bajanai ia ka hu—kum jong U Blei bad ka jinglonghok bajanai. Lada ia ka jingim bymjukut la ai ha kano-kano ka kyrdon kaba duna ia kane, te ia ka jingsuk jong ka jingpynlong baroh kawei yn pynmysaw. Ia ka lynti yn plie ia ka pop bad ka jingkordit bad jingjinjar jong ka kin sah junom junom.

Ka la long kaba lah ia U Adam, shiwa ka jingkyllon, ba un pynlong ialade uba hok da kaba kohnguh ia ka hukum jong U Blei. Hynrei um shym la leh ia kane, bad namar ka pop jong u ngi baroh ngi la jia long kiba pop bad ngim lah ban pynlong ialade kiba hok. Te namar ba ngi long kiba pop. ngim lah ban kohnguh janai ia ka hukum bakhuid. Ngim don kano-kano ka jinglong bahok na lade da kaba ngi lah ban pynhun ia ka jing- dawa jong ka hukum jong U Blei. Hynrei U Khrist u la thaw ia ka lynti jong ka jinglaitim na ka bynta jong ngi. U la wan ban im ha kane ka pyrthei hapdeng ki jingtynjuh bad jingpynshoi kiba mangi ruh ngi dei ban ia kynduh. U la im ka jingim kaba khlem pop. U la iap namar jong ngi, bad mynta u tyrvva ban shim noh ia ki pop jong ngi bad ban ai ha ngi ia ka hok jong u. Lada phin aiti ialade ha u bad pdiang ia u kum

U Nongpynim jong phi, te la ka jingim jong phi ka long kaba pop. hynrei na ka bynta jong u yn niew ia phi kiba hok. Ka jinglong jong U Khrist ka ieng ha ka jaka jong ka jinglong jong phi, bad ia phi yn pdiang ha khmat U Blei kumba phim shym la leh pop ei-ei. Shuh shuh nalor kane, U Khrist u pynkylla ia ka dohnud. U iaisah ha ka dohnud jong phi da ka jingngeit. Phi dei ban pynneh ia kane ka jingiasnoh bad U Khrist da ka jingngeit bad ka jingiai pyndem ia ka mon jong phi ha u; bad katba phi dang iaileh ia kane, u un trei hapoh jong phi ban pynlong ia phi ban mon bad ban leh katba kum ka jingsngewbha jong u. Kumta te phin lah ban ong, “Kata kaba nga im mynta ha ka doh, nga im da ka jingngeit kein kaba ha U Khun U Blei, uba la ieit ia nga, bad uba la aiti- noh ia lade na ka bynta jong nga.”¹⁵ U Jisu u la ong ha ki synran jong u, “Naba ym dei maphi kiba kren. hynrei U Mynsiem U Kpa jong phi uba kren ha phi.”¹⁶ Te da U Khrist uba trei hapoh jong phi, phin pynpaw ia kajuh ka mynsiem bad leh ia ki j uh ki kam, kiba long ki kam jong ka hok bad jong ka jing—kohnguh.

Kumta ngim don ei-ei na lade hi da kaba ngi lah ban sngewsarong. Ngim don nongrim ei-ei ban iaroh ia lade. Ka non-grim jong ka jingkyrmen jong ngi ka long tang ha ka hok jong U Khrist kaba la pyndei ha ngi, bad ha kata kaba la trei da U Mynsiem jong u uba trei hapoh bad lyngba jong ngi.

Haba ngi kren shaphang ka jingngeit, ka don ka jingiapher kaba ngi dei ban im jingmut. Ka don ka jaid jingngeit kaba iapher bak na ka jingngeit. Ka jingdon bad ka bor jong U Blei, ka jingshisha jong ka Ktien jong u, ki long ki jingshisha kiba wat U Soitan bad ki kynhun bah jong u kim lah ban len ha ki dohnud jong ki. Ka Baibl ka ong ba “kita ki ksuid ruh ki ngeit, bad ki sngew-kiuh kein”;¹⁷ hynrei kane kam long ka jingngeit. Ha kaba don ym tang ka jingngeit ha ka ktien jong U Blei, hynrei had ka jingpyndem ha ka mon jong u; ha kaba ia ka dohnud la aiti ha u, ia ki jingsngewbha bad jingieit baroh Ia pynneh ha u, kata kein ka long ka jingngeit,—ka jingngeit kaba trei da ka jingieit, bad kaba pynkhuid ia ka mynsiem. Lyngba

[57] kane ka jingngeit ia ka dohnud la thaw thymmai ha ka dur jong U Blei. Bad ka dohnud kaba ha ka jinglong ka bym pat shym la thaw thymmai kam don jingpyndem ha ka hukum jong U Blei, bad shisha kam lah ruh, mynta pat ka sngewbha ha ki ain bakhuid, bad ka iasoh bad u Nongruai Salm ha ka jingpyrta jong u, “Ah katno nga ieit ia

ka ain jong me! ka long ka jingpyrkhat jong nga baroh shisngi.”18 Bad ia ka hok jong ka hukum yn pyndep ha ngi, “Ki bym ia id katba kum ka doh, hynrei katba kum U Mynsiem.”19

Don kito kiba la tip ia ka jingieit ba map-ei jong U Khrist. bad kiba kuah shisha ban long ki khun jong U Blei, pynban ki iohi ba ka jinglong jong ki ka long ka bym janai, ka jingim jong ki ka long ka bapop, bad kumta ki sngew artatien la ia ki dohnud jong ki la lah thaw thymmai ne em da U Mynsiem Bakhuid. Kum ha kita. ngan ong, Wat kynran dien ha ka jingduh jingkyrmen Bunsien ngi dei ban dem khrup bad ban iam ha ki kjat jong U Jisu namar ki jingduna bad jingbakla jong ngi; hynrei ngim dei ban sngewduh jingkyrmen. Wat lada ia ngi la jop da u nong- shun, pynban yn nym bred noh bad kyntait ia ngi da U Blei. Oh em; U Khrist u don ha ka kti kamon jong U Blei uba da iasaid na ka bynta jong ngi. U Ioannis baieit u la ong, “Ko ki khun hep jong nga, nga thoh ia kine kiei-kiei-ruh ha phi, ba phin ym lehpap. Te lada uno-uno-ruh u leh pop, ngi don kein U Riwsaid bad U Kpa, U Jisu Khrist U Bahok.”20 Bad wat klet ruh ia ki ktien jong U Khrist, “U Kpa hi u ieit ia phi.”21 U kuah ban wallam pat ia phi sha u hi, ban iohi ba ia ka jinglongsngur bad jinglong-khuid jong u la pyndei ha phi. Bad lada phin tang shu pyndem ia lade ha u, uta uba la sdang ban trei ia ka jingtrei babha ha phi un pynjanai ia ka haduh ka sngi jong U Jisu Khrist. Duai te kham shitrhem; ngeit kham bha. Ynda ngi la nang ban nym shaniah ha la ka jong ka bor, te ngin sa nang ban shaniah ha ka bor U Nongsiewspah jong ngi. bad ngin sa iaroh ia u uba long ka jingkoit jingkhiah jong ka ryngieng jong ngi.

Katta katba ngi nang wan kham hajan ia U Jisu, katta phi nang iohi ia ka jinglong bapop; namar ka jingiohi jong phi kan long kaba kham shai, bad ia ka jingbymjanai jong phi yn iohi ba ka long kaba ppher bak na ka jinglong bajanai jong u. Kane ka long ka sakhi ba ka jingpynthame jong u Soitan ka la duh bor

KABA NANGSAN HA U KHRIST

IA KA jingkylla jong ka dohnud da kaba ngi jia long ki khun jong U Blei la khot ha ka Baibl ka jingkha thymmai. Pat ia ka la ia nujor bad ka jingsuhthied jong u symbai babha ia uba la bet da u nongrep. Ha kajuh ka rukom kito kiba dang shu lah kylla ne phai sha U Khrist ki long kum “Ki khunlung badang- kha” kiba dei ban “nang san”¹ kum ki shynrang bad kynthei sha ka jinglong rangbah ha U Khrist Jisu. Lane kum u symbai babha ia uba la bet ha ka lyngkha, ki dei ban san bad sei ia u soh. U Isaiah u ong ba “Yn khot ia ki ki dieng ka hok, u jingthung U Trai, ba yn pyndonburom ia u.”² Kumta na kiei-kiei kiba don jingim kiba ngi ioh-i ha kane ka pyrthei la ring jingpynshai ne nuksa ban iarap ia ngi kham bha ban sngewthuh ia ki jingshisha ba maian jong ka jingim ba kynja-mynsiem.

Ym don jingstad ne jingtbit ha u briew da kaba u lah ban pynmih jingim ha ino-ino i jingthaw barit tam ha kane ka pyrthei. Ka long tang lyngba ka jingim kaba U Blei u la ai da lade hi ba u jingthung ne jingthaw u lah ban im. Kumta ka long tang lyngba ka jingim na U Blei ba ia ka jingim ba kynja mynsiem lah ban pynkha ha ki dohnud jong ki briew. Lynda ia u briew la “kha pat”³ (na jerong) um lah ban long u nongiohbynta jong kata ka jingim kaba U Khrist u la wan ban ai.

Kum bad ka jingim, kumta ka long bad ka jingsan. Dei U Blei uba pynlong ia u shylluid ban phuh bad ia u syntiew ban long soh. Dei da ka bor jong u ba u symbai u sei, “nyngkong u speh, hadien ka kop, hadien kata pat u soh kew ba la met ha ka kop.”⁴ Bad u nongiathuhlypa Hosia u ong ia u Israel, ba “un phuh kum u tiew-lili.” “Kin im pat kum u kew, bad kin phuh kum u dieng wain.” Bad u Jisu u kyntu ia ngi “Khmih thuh ia ki tiew lili kumno ba ki man.”⁶ Ki jingthung bad ki syntiew kim san ne man da la ka jingsumar-sukher jong ki hi ne da ka bor jong ki, hynrei da kaba pdiang ia kata kaba U Blei u la taiar ban ai ha ka jingim jong ki. U khynnah um lah da la ka jong ka bor ban pynsan ia la ka ryenieng. Kumjuh maphi phim lah da la ka jong ka bor ne jingpyrshang ban ioh ia ka jingsan ba

kynja- mynsiem. U jingthung ne u khynnah ki ioh ia ka jingsan da kaba pdiang ia kata kaba sawdong ia ki kaba ai jingim—ka Iyer, ka jingshit, ka sngi. bad ka jingbam. Kumba kine ki jingai sngewbha jong ka jingpynlong ki long ia u mrad bad ia u jingthung, kumta ruh U Khrist u long ia kito kiba shaniah ha u. U long “ka jing- shai bymjukut” jong ki, “ka sngi bad ka stieh.” Un long kum ka “umjer ha U Israel.” “Un hiar kum u slap halor u phlang ba-la-ot.”⁸ U long ka um baim. “U kpu u jong U Blei . . . uba wan-hiar na bneng, bad uba ai ka jingim ha ka pyrthei.”⁹

Ha ka jingai sngewbha kaba ym lah thew ia ka dor ia U Khun jong u. U Blei u la ker kut pyllun ia ka pyrthei baroh kawei da ka jingaiei thik kum ka lyer kaba iaaid saphriang ia ka pyrthei baroh kawei. Baroh ia kiba mon ban ring-mynsiem ia kane ka lyer ba ai jingim kin im, bad kin san ha ka ryenieng kum ki rangbah shynrang bad kynthei ha U Khrist Jisu.

Kumjuh kumba u syntiew u phai sha ka sngi, khnang ba ki kjat sngi kin iarap ban pynjanai ia ka jingitynnad bad ka dur jong u, kumta ruh ngi dei ban phai sha U Sngi jong Ka Hok, khnang ba ka jingshai jong ka bneng kan tynshain halor jong ngi ban pynjanai ia ka jinglong jong ngi ha ka jingsyriem ia U Khrist.

U Jisu u hikai ia kajuh kaei-kaei u ong, “To iaineh ha nga, bad ma-nga ha phi. Kumba ka tnat kam lah ban seisoh na lade-hi, lymda ka iaineh ha u diengsoh-wain; kumta ma-phi ruh, lymda phi iaineh ha nga ... naba khlem ma-nga phim lah leh ei- ei-ruh em.”¹⁰ Phi dei ban shu shaniah beit tang ha U Khrist khnang ban lah ban im ka jingim kaba khuid, kumjuh kumba ka tnat ka shaniah ha u dieng na ka bynta ka jingsan bad jingseisoh. Lada phi khlad na u phin nym don jingim. Phim don bor ban ialeh pyrshah ia ka jingpynshoi lane ban san ha ka jingaiei bad ka jingkhuid. Da kaba iaineh ha u phi lah ban man bha. Da kaba phi ring ia ka jingim jong phi na u, phin nym iap stai noh ne long ki bym sei-soh. Hynrei phin long kum u dieng ia uba la thung harud ka wah um

Don bun kiba pyrkhath ba ki dei ban leh da lade katto katne bynta na kane ka kam. Ki la shaniah ha U Khrist na ka bynta ka jingmap ia ki pop, hynrei mynta ki wad da la ka jong ka jingpyrshang ban im ka jingim kaba beit Hynrei kawei-pa- kawei ka jingpyrshang kaba kum kata kan long lehnohei. U Jisu u ong, “Naba khlem ma-nga phim lah leh ei-ei ruh em.” Ka jingsan jong ngi, ka jingkmeng jong

ngi, ka jingdonkam jong ngi,— baroh ka shong ha ka jingiasoh jong ngi bad U Khrist. Ka long da ka jingiasyllok bad u, man la ka sngi, man la ki por—da kaba iaineh ha u,—ba ngi lah ban nangsang ha ka jingaiei. Um long tang u nongthaw hynrei u nongpynjanai ia ka jingngeit jong ngi. Dei U Khrist uba nyngkong bad uba khadduh bad uba barobor. U dei ban long bad ngi, ym tang ha kaba sdang bad bakut jong ka jingieit lynti jong ngi, hynrei ha uwei-pa-uwei u mawjam ha ka lynti. U Dabid u ong. “Nga la buh ia U Trai ha khymat jong nga hala ka 6ngi: namar ba u don ha ka kti kamong jong nga, yn ym pynkhih ia nga.”¹¹

Phi kylli, “Da kumno ngan iaineh ha U Khrist?”—Ha kajuh ka rukom ba phi pdiang ia u ha kaba mynnyngkong. “Namar- kata kumba phi la pdiang ia U Khrist Jisu uba U Trai, kumta to iaiaid ha u.” “Hynrei uta uba hok jong nga un iai im da ka jingngeit.”¹² Phi aiti ia lade ha U Blei ban long u jong u, ban shakri bad kohnguh ia u, bad phi la shim ia U Khrist kum U Nongpynim jong phi. Phim lah da lade hi ban siewspah ia la ki pop ne pynkylla ia la ka dohnud; hynrei haba phi la aiti ialade ha U Blei, phi la ngeit ba ma-u 11a ka bynta U Khrist u la leh ia kane baroh namar jong phi. Da ka jingngeit phi jia long u jong U Khrist bad da ka jingngeit phi nangsang ha u.—da kaba ai bad da kaba shim. Phi dei ban ai baroh—ia ka dohnud jong phi, ka mon jong phi, ia ka jingshakri jong phi.—da kaba aiti ialade ha u ban kohnguh ia ki jingdawa jong u baroh; bad phi dei ban shim baroh,—U Khrist, u jingdap jong ka jingkyrkhu baroh, ban shong sah ha ka dohnud jong phi, ban long ka bor jong phi, ka hok jong phi, u nongiarap babymjukut jong phi,— ban ai ia phi ka bor ban kohnguh.

Mynstep pynkyntang ialade ha U Blei; pynlong ia kane ka kam ba nyngkong eh jong phi. Ai ba ka jingduai jong phi kan long, “Shim ia nga, Ko Trai, kum u jong me. Nga buh ia ki jingthmu jong nga baroh ha ki kjat jong me. Pyndonkam ia nga ha kane ka sngi ha ka kam jong me. To shong bad nga, bad ai ba ka jingtrei jong nga baroh kan long kaba la trei ha Me.” Kane ka dei ban long ka kam kaba ha la ka sngi. Man kawei-pa- kawei ka step pynkyntang ia lade

[62] ha U Blei na ka bynta kata ka sngi. Aiti lut ia la ki jingthmu baroh jong phi ha u ba yn pyndep kat kum ka jingialam jong u. Kumne man la ka sngi phi buh ia la ka jingim ha ki kti jong U Blei, bad ha

kata ka rukom ia ka jingim jong phi yn nang kham pynsyriem kham pynsyriem bad ka jingim jong U Khrist.

Ka jingim ha U Khrist ka long ka jingim kaba dap da ka jing-jahthait. Ka lah ban nym don ka jingsngew kmen kaba khraw, hynrei dei ban don ka jingshaniah kaba iaineh bad kaba dap da ka jingsuk. Ka jingkyrmen jong phi kam long ha lade; hynrei ka long ha U Khrist. Ia ka jingtlot jong phi la pyniasoh lang bad ka bor jong u, ia ka jingbieit jong phi bad ka jingstad jong u, ka jingtlot jong phi bad ka bor baiaineh jong u. Kumta phim dei ban peit ha lade bad pynneh ia la ka jingpyrkhat ha lade, hynrei khmih ha U Khrist. Ai ba ka jingmut jingpyrkhat kan shong neh ha ka jingieit jong u, ha ka jingitynnad bad jing- janai ka jinglong jong u. U Khrist ha ka jinglen-lade jong u, ha ka jingpynlong rit ialade, ha ka jingsngur bad jinglong hok jong u, ha ka jingieit bym lah ban nujor,—kane ka long kaei-kaei kaba ka mynsiem ka dei ban pyrkhat. Ka long da ka jingieit ia u, da kaba pyrthuh bud ia u, da kaba shaniah lut ha u, ba phi lah ban kylla long sha ka jingsyriem jong u.

U Jisu u ong, “To iaineh ha nga.” Kine ki ktien ki kit jing mut ia ka jingshongthait, ka jingskhem bad jingshaniah. Pat u ong, “To wan ha nga ... te ngan pynjem ia phi.”¹³ Ki ktien jong U Dabid ki pynpaw ia kajuh ka jingpyrkhat: “To shong thait ha U Trai, bad ap shah slem ia u.” U Isaiah u ai ia kane ka jing- sngewskhem, “Ha ka jingjaijai bad ka jingshaniah ka bor jong phi kan long.”¹⁴ Kane ka jingshongthait kam long ne mut ka jing- shong jaipdeh; namar ha ka jingkhoh jong U Nongpynim ia ka jingkular jong ka jingjahthait la pyniasoh bad ka jingkhoh sha ka jingtrei kam: “To shim ia ka lyngkor jong nga ha phi... te phin shem kaba jahthait ha ki mynsiem jong phi.”¹⁵ Ka dohnud kaba shongthait tylli ha U Khrist kan long kaba smat tam ha kaba trei namar jong u.

Haba ka jingmut jingpyrkhat ka neh ha lade, te ia ka la pynphai noh na U Khrist uba long ka tynrai jong ka bor bad ka jingim. Namarkata ka long ka jingpyrshang ba khlem thait jong U Soitan ban pynphai noh ia ka jingpyrkhat na U Khrist, bad kumta yn khang noh ia ka jingiasoh bad jingiasyllok jong ka mynsiem bad U Khrist. Ki jingsngewbha pyrthei, ki jingklusai jong kane ka jingim, bad ki jinglyngngoh bad jingsngewsih, ki pop jong kiwei ne ki pop bad jingduna la ki jong,—ha kawei na kine ne ha baroh un wad ban pynphai ia ki jingmut-jingpyrkhat jong phi. Wat ai te ba yn ialam

bakla da ki buit jong u. Ia shibun kiba iaaid kat kum ka jingiatip-lem bad kiba kuah ban im namar U Blei, bunsien u pyrshang ban pynphai ia ki ba kin pyrkhath bad pynneh jingmut ha la ki jingduna bad jingtlot jong ki, bad kumta da kaba pynkhlad ia ki na U Khrist, u kyrmen ban ioh ia ka jingjop. Ngim dei ban pynlong ialade ka pdeng, bad aili ia ka jingklusai bad jingsheptieng lada ia ngi Ia pynim. Kane baroh kan pynphai ia ka mynsiem na U Tynrai ka bor jong ngi. Aiti ia ka jingsumar ia ka mynsiem jong phi ha U Blei, bad shaniah ha u. Kren bad pyrkhath ia U Jisu. Ai ba ka lade kan jah noh ha u. Bred ia ka jingartatien baroh; pynduh ia ki jingsngewsheptieng jong phi baroh. Ia ong lang bad U Paul, “Nga im; hynrei ym ma-nga shuh, hynrei U Khrist kein u im ha nga: bad kata kaba nga im mynta ha ka doh, nga im da ka jing-geit kein kaba ha U Khun U Blei, uba la ieit ia nga, bad uba la aitinoh ia lade na ka bynta jong nga.”¹⁶ Shaniah ha U Blei. U long uba lah ban ri ia kata kaba phi la aiti ha u. Lada phin iehnoh ia lade ha ki kti jong u, un pynlong ia phi kham pallat ban ia u nongjop lyngba uta uba la ieit ia phi.

Haba U Khrist u la shim ia ka jinglong-briew, u Ia teh ia kata ka jinglongbriew ha lade hi da u tyllai jong ka jingieit uba ym lah ban bthat da kano-kano ka bor lait tang da ka jingjied jong u briew hi. U Soitan un pyrshang khlem thait ban khroh ia ngi ban pyndkut ia kane ka jingteh ban jied ban pyniakhlad ia ngi na U Khrist. Hangne ka long kaba donkam ia ngi ban sharai, ban ialeh tynggeh, ban duai, ba kaei-kaei kan nym lah ban pah ban phon ia ngi ban jied da uwei pat u kynrad; namar ngi long barobor kiba laitluid ban leh ia kane. Hynrei ai ba ngin pynneh ia ki khmat jong ngi tang ha U Khrist, bad un ri ia ngi. Da kaba peit sha U Jisu ngin ioh lait-im. Ym don kano-kano kaba lah ban knieh kynthet ia ngi na ka kti jong u. Da kaba iai peit ha u ia ngi “la nangpynkylla nangpynkylla-dur ia ngi sha kata kajuhi ka dur na ka burom sha ka burom, kumba na U Trai uba U Mynsiem.”¹⁷

[64] Dei ha kane ka rukom ba ki synran kiba mynhyndai ki la ioh ia ka jingsyriem-dur bad U Nongpynim baieit. Haba kito ki synran ki la iohsngew ia ki ktien jong U Jisu, ki la sngew ha ki donkam ia u. Ki la wad ia u, ki la shem had ki la hud ia u. Ki la long bad u ha ing, ha ka miej, ha ka kamra-rit, ha madan. Ki la long bad u kum ki khynnah skul bad u nonghikai, kiba ioh- pdiang na ki rymieng shintur jong u ha la ka sngi ia ki jinghikai jong ka jingshisha bakhuid. Ki la peit

sha u kumba peit ki shakri ha la u kynrad ban tip ia ki kamram la ki jong. Kito ki synran ki long ki briew kiba “iadei jonglong kum ngi.”¹⁸ Ki la don kajuh ka jingialehthma bad ka pop kum ma ngi. Ki donkam ia kajuh ka jingaiei, khnang ban lah ban im ka jingim kaba khuid.

Wat U Ioannis hi, u synran ba la ieit, uba long uwei uba la ioh ia ka jingsyriem kaba jan eh ia U Nongpynim, um shym la don ia kata ka jingibha-briew jong ka jinglong-jingim. Um long tang uba sngewskhem-lade bad kuah nam kuah burom, hynrei u long ruh uba law-law bad thut shen haba u don ha ki jingjynjar. Hynrei haba ia ka jinglong jong uta uba-kynja-blei la pynpaw ha u, u la iohi ia la ka jinglong ba duna bad ia u la pynlong sngew-rit. Ka jingkhlain bad ka jingiaishah, ka bor bad ka jingsbun, ka jingkhraw bad jingjemnud, ia kiba u Ia iohi ha ka jingim kaba man ka sngi jong U Khun jong U Blei, ki la pyndap ia ka myn-siem jong u da ka jingniewburom bad jingieit. Man la ka sngi ia ka dohnud jong u la ring sha U Khrist, tad haduh ba ka la duh ka jingiohi ialade ha ka jingieit ia U Kynrad jong u. Ia ka jinglaw-law bad jingthut-shen bad jingkuah nam kuah burom la pynum-hin ha ka bor jong U Khrist. Ka bor jong ka jingieit jong U Khrist ka la pynlong ka jingkylla dur ha ka jinglong jingim. Kane ka long ka jingmih bashisha na kaba iasoh bad U Jisu. Haba U Khrist u shong ha ka dohnud, ia ka jinglong jingim baroh kawei la pynkylla dur. U Mynsiem U Khrist, ka jingieit jong u, ka pynjem ia ka dohnud bad ka jop ia ka mynsiem, bad ka kyntiew ia ki jingpyrkhat bad jingkuah sha U Blei bad sha ka bneng.

Haba U Khrist u la kiew sha bneng, ka jingsngew ia ka jingdon jong u ka shu dang sah hi bad ki nongbud jong u. Ka long ka jingdon jong u hi, kaba dap da ka jingieit bad jingshai. U Jisu, U Nongpynim uba la iaaid bad la kren bad la duai ryngkat bad ki, uba la kren ki ktien ka jingkyrmen bad jingpyntngen ha ki dohnud jong ki, bad katba ka khubor jong ka jingsuk ka dang don ha ki rymi-ang-shintur jong u, la shim noh na ki sha bneng, bad katba u lyoh u la pdiang ia u, ka jingsawa ka ktien jong u ka la wan biang ha ki—”Ha khmih ruh, nga nga long ryngkat bad phi hala ka sngi, haduh kaba wainoh ka pyrthei.”¹⁹ U la kiew sha bneng ha ka dur jong u briew. Ki tip ba u la don ha knmat ka khet jong U Blei, bad ba u long u Lok bad Nongpynim jong ki; ki tip ba ki jingsngiewieit jong u kim shym la kylla bad ba ia u la niew lang bad ka jinglong-briew ba

shahshitom. U la buh ha khmat jong U Blei ia ka jingkordor ka snam ba kordor jong u, u da pyni ia ki kti bad ki kjat ba la pynmong, ha ka jingkyrmaw ia ka dor kaba u la siew na ka bynta kiba la siewspah jong u. Ki tip ba u la kiew sha bneng ban leit pynkhreh ia ki jaka na ka bynta jong ki bad ba un sa wan pat bad shimti ia ki ha lade.

Katba ki la iaseng lang, hadien ka jingkieu jong u, ki la sngew kuah eh ban buh ia ki jingkyrpad jong ki ha U Kpa ha ka kyrteng jong U Jisu. Ha ka jingjar-jar ki la dem ha ka jingduai ki da ong biang ia kata ka jingkular baskhem, “Ba kiei-kiei ruh katba phin pan na uta U Kpa ha ka kyrteng jong nga, un ai ha phi. Haduh mynta phim put ju pan ei-ei-ruh em ha ka kyrteng jong nga; to pan, te phin sa ioh-pdiang, ba kata ka jingkmén jong phi kan ioh-long kaba dap.”²⁰ Ki la rah ia ka kti jong ka jingngeit kham ha jrong bad kham ha jrong, da ka nia badonbor, “Long U Khrist uba la iap; shisha kham-tam kein, uba la mih-pat ruh, uba long ruh sha ka kti kamon U Blei, uba iai-iasaid ruh na ka bynta jong ngi.”²¹ Bad ka Pentekost ka la wallam ha ki ia uta U Nongpyntngen ia uba U Khrist u la ong, “un long ruh ha phi.” Bad u la ong shuh shuh, “Ba ka myntoi ia phi ba nga nga leit-noh; namar lada nga ngam leit-nob. uta U Nongpyntngen un ym wan ha phi; hynrei haba nga leitnoh, ngan phah ia u ha phi.”²² Namarkata da U Mynsiem, U Khrist ua shong sah ha ki dohnud jong ki khun jong u. Ka jingiasoh jong ki bad u ka la long kham ha syndah ban ia kaba u don ha ka met bad ki. Ka jingshai, bad ka jingieit, bad ka bor jong U Khrist uba shong hapoh ka tyngshain lyngba jong ki, kumta ba ki briew haba ki khmih, “ki la iasngew-phylla; hynrei ki la ithuh ia ki ba ki la ju don lem bad U Jisu.”²³

[66] Baroh kaba U Khrist u la long bad ki synran jong u kiba nyn-gkong, u kuah ruh ban long bad ki khun jong u kiba mynta; namar ha kata ka jingduai kaba khadduh bad khyndiat ngut ki synran kiba lum sawdong ia u, u la ong, “Lymne ngam kyrpad tang ha ka bynta kine hi, hynrei na ka bynta kita ruh kiba ngeit ha nga da ka ktien jong ki.”

U Jisu u la duai na ka bynta jong ngi, bad u la pan ba ngi lah ban long shi tylli bad u, kumba ma-u u long bad U Kpa, Kaba kum kaei kane ka jingiasoh! U Nongpynim u la ong shaphang ialade, “U Khun um lah ban leh ei-ei-ruh-em na lade;” “U Kpa uba shong-neh ha nga, u hi u leh ia ki jingleh jong u.”²³ Te lada U Khrist u shong

ha ki dohnud jong ngi, un trei ha ngi “ia ka ban mon ruh bad ia ka ban trei, namar ka jingsngewbha jong u.”²⁶ Ngin trei kumba u la trei; ngin sa pynpaw ia kajuh ka mynsiem. Bad kumne da kaba ieit ia u bad iaineh ha u, ngin sa “ioh nang san sha u ba kiei-kiei baroh, uba long U Khlieh, U Khrist kein.”²⁷

[67]

KA JINGTREI BAD KA JINGIM

UBLEI u long u tynrai jong ka jingim bad ka jingshai bad ka jingkmn jong ka jingpynlong (ka pyrthei). Kum ki kjatsngi jong ka jingshai na ka sngi bad kum ki um ba kyrsoi na ka umpohliw baim, ki jingkyrkhu ki tuid na u sha ki jingthaw jong u baroh. Bad hangno hangno haba ka jingim jong U Blei ka don ha ki dohnud jong ki briew, kan tuid sha kiwei ha ka jingieit bad jingkyrkhu.

Ka jingkmn jong U Nongpynim jong ngi ka long ha ka jingkyn-tiew bad jingsiewspah ia ki briew ba la jot. Na ka bynta kane u la khein-duh ia la ka jong ka jingim kaba u ieit, u la shah ha ka diengphna khlem da niew ia ka jinglehrain. Kumta ia ki angel ruh la pyndonkam ha kaba trei na ka bynta ka jingbha jong kiwei. Kane ka long ka jingkmn jong ki. Kata ia kaba ka dohnud bakhapnap bad bakhwan ka niew kum ka kam kaba poh, ha kaba shakri ia kito kiba don ha ka jinjar bad kiba long kham poh ha kiei-kiei baroh la ha ka jinglong ne ka kyrdan. ka long ka kam jong ki angel ba khlem pop. Ka mynsiem ka jingieit ba kheinduh ka jong u Khrist ka long ka mynsiem kaba par lyngba ka bneng bad ka long ka jingiwbiw jong ka jingsuk ba kvniai jong ka. Kane ka long ka mynsiem ba ki nongbud jong U Khrist kin don bad ka kam kaba kin trei.

Ia ka jingieit jong U Khrist kaba la thep ha ka dohnud kum ka jingiwbiw ba kordor eh ym lah ban buhrieh. Ia ka bor bakhuid jong ka yn iohsngew da baroh kat kiba ngi iakvnduh. Ka mvnsiem U Khrist ha ka dohnud ka long kum ka umpohliw ha ka ri-shyiap, kaba tuid ban ai jingsngew pyngngad ia baroh, bad pynlong ia kito ki ban sa iap ban kuah ban dih ia ka um jong ka jingim.

Ia ka jingieit jong U Jisu yn pynpaw ha ka jingkuah ban trei kumba u la trei na ka bynta ka jingbha bad jingkvntiew ia ka jinglong briew. Kan ialam sha ka jingieit. jingsbun bad jingsngewlem ia ki jingthaw baroh jong ka jingsumar sukher U Kpa ba ha bneng jong ngi.

Ka jingim jong U Nongpynim ha ka pyrthei kam dei ka jingim kaba suk bad kaba peit tang ia la ka jingbit la jong. hvnrei u la trei

shitom da ka jingkheinduh bad jingshithem bad khlem thait na ka bynta ka jingpynim ia ki briew ba la rem bad ba la jot. Naduh ka shyngoid shaduh Kalbari U la iaaid ia ka lynti jong ka jinglen-lade bad um shyn la kuah ban ioh lait na ka jingtrei bashitom bad jingiaid bashitom bad khlem tyngkai ei-ei ialade. U la ong, “U Khun u briew um shym la wan ba yn shakri ia u. hynrei ba u un shakri, bad ba un ai ia la ka jingim ban long ka jingsiwspah ia kiba bun.”¹ Kane ka long kawei ka jingthmu bakongsan jong ka jingim jong u. Kiwei kiei-kiei ki long kiba bud bad ba shu pynbynrab. Ka long ka jingbam bad ka jingdih jong u ban leh ia ka mon jong U Blei bad ban pyndep ia ka kam jong u. Ka lade bad ka jingkuah pynbit ialade kam dor jaka ha ka jingtrei jong u.

[68]

Kumta kito kiba long ki nongioh-bynta jong ka jingaiei jong U Khrist kin long kiba kloï ban pynlong kano-kano ka jingkhein-duh ialade khnang ba kiwei, ia kiba u la aiti ia la ka jingim, ki lah ban ioh bynta ia ka jingaisngewbha ba kynja bneng Kin leh baroh kaba ki lah khnang ban pynlong ka pyrthei kaba kham bha na ka bynta ka jingsan jong ki ha ka. Kane ka mynsiem ka long ka jingsan lapeh jong ka mynsiem kaba la ioh ia ka jingkylla bashisha. Uno-uno u tang shu wan ha U Khrist mar kumta hi la kha ha ka dohnud jong u ia ka jingkuah ban pynbna sha kiwei pat katno u lok uba bha uba u la shem uba long U Jisu; ia ka jingshisha ba pynim bad ba kyntang yn nym lah ban burieh ha ka dohnud jong u. Lada ia ngi la pynkup da ka hok jong U Jisu Khrist bad la pyndap da ka jingkmén jong U Mynsiem jong u uba shong hapoh, ngin nym lah da lei-lei ban sngap jar. Lada ngi la mad bad la iohi ba U Trai u long uba bha, ngin dón éi-ei ban iathuh. Kum U Philip haba u la shem ia U Nongpynim, ngin sa khot bad wer ia kiwei ban wan sha U. Ngin sa wad ban pyni ha ki ia ki jingitynnad jong U Khrist, bad ia ki jingshisha bym lah ban iohi jong ka pyrthei ka ban sa wan. Kan don ka jingkuah kaba pallat ia ki bor baroh ban bud ia ka lynti ia kaba U Jisu hi u la iaaid. Kan don ka jingkuah kaba shithem ba kito kiba sawdong ia ngi kin lah ban iohi ia “U Khun Langbrot jong U Blei uba kit noh ia ka pop jong ka pyrthei.”

Ka jingpyrshang ban leh bha ia kiwei kan wallam ka jingkyrkhu ha ngi hi. Kane ka long ka jingthmu jong U Blei ha kaba u ai bynta ia ngi ha ka kam ka jingpynim. U la ai ia ki briew ka bok ban ioh long ki nongiohbynta jong ka jinglong ba kynja-blei, bad, ha ka

[69] liang jong ki pat, ba kin ai pahuh ia ki jingkyrkhu ne jingbha ha ki para-briew jong ki. Kane ka long ka burom ba ha khlieh-tam bad ka jingkmn bakhraw-tam kaba U Blei u lah ban ai ha ki briew. Kito kiba long ki nongiashim bynta ha ka kam jong ka jingieit yn wallam ia ki kham jan tam eh sha U Nongthaw jong ki.

U Blei un jin da la ai ia kane ka khubor jong ka gospel, bad a ka kam jong ka jingieit ha ki angel ba kynja-bneng. U lah ruh ban pyndonkam da kiwei-kiwei ki lad ban pyndep ia ka jingthmu jong u. Hynrei ha ka jingieit ba pallat liam jong u, u la jied ia ngi kum ki nongiatrei lang bad u, bad U Khrist, bad ki angel de, ba ngi lah ban ioh bynta ia ka jingkyrkhu, ia ka jingkmn bad ia ka jingkyntiew ba kynja-mynsiem kaba mih na kane ka kam kaba len ialade.

Ia ngi LA wallam sha ka jingiaieit bad U Khrist da ka jingiashim bynta Iem bad ka jingshahshitom jong u. Kawei-pa-kawei ka kam ka jinglen-lade na ka bynta ka jingbha jong kiwei ka pynkhlain bad ai bor ia ka mynsiem ka jingbha BAD jingsbun ha ka dohnud jong uta uba leh kumta, ka da pynlong ia u u lok uba kham jan eh ia U Nongpynim jong ka pyrthei, uba “ba haba u long u bariewspah, pynban u la wan long duk na ka pynta jong phi. khnang ban pynriewspali ia phi, DA kata ka jingduk jong u.”² Bad ka dei tang haba ngi pyndep IA ka jingthmu ba kynja-blei ha kaba thaw ia ngi, ba ka jingim kA lah ban long ka jingkyrkhu ia ngi.

LADA phin leit ban trei kumba U Khrist u la ai nuksa ba ki sYNRAN JONG U kin trei, bad khring ia ki mynsiem sha u, te phin SA sngew donkam ia ka jingshemphang kaba kham jylliew bad IA KA jingtip kaba kham khraw ia kiei-kiei kiba kynja-blei, bad phin SA thngan bad sliang ia ka hok. Phin iasaid bad U Blei, BAD IA KA jingngeit jong phi yn pynkhlain, bad ka mynsiem jong phi KAN DIH kham jylliew ia ki jingshisha na ka pung jong ka jingim. KABA iakynduh ia ka jingialeh pyrshah bad ia ki jing- LYNJUH KAN pynphai ia phi sha ka Baibl. Te phin nangsang ha KA jingaiei bad ha ka jingtip ia U Khrist, bad phin nangroi ha kA jingshemphang.

[70] Ka mynsiem jong ka jingtrei bym khwan myntoi ei-ei na ka bynta kiwei ka ai ka jingskhem, jingiaineh bad jingieit kaba kum U Khrist ha ka jinglong jingim had ka wallam ia ka jingsuk bad jingkmn ha uta uba don ia ka. Ia ki jingkuah yn kyntiew sha jerong. Yn nvm don jaka ia ka iingjaipdeh ne jingkhapnap bad jingkhwan. Kito kiba iai pynmylien kumne ha ki jingaiei Khristan

kin nangsang bad kin jia long kiba khlain ha ka kam jong U Blei. Kin don ka jingshemphang ba kynja-mynsiem kaba shai, bad ka jingngeit kaba iaineh bad ba nangsang bad ka boi bakhlain ha ka jingduai. U Mynsiem jong U Blei, uba trei hapoh ka mynsiem jong ki, u pynmih ia ki jingiahapsur bakytang jong ka mynsiem, ha kaba jubab ia ka jingktah ba kynja-blei. Kito te kiba aiti ialade kumne ha ka jingtrei ka bym don jingkhwan ei-ei na ka bynta ka jingbha jong kiwei, ki long kumba nangtrei pynskhem ia la ka jong ka jingpynim.

Ka lad kaba long tang maka ban san ha ka jingai-ei ka long ban trei khlem wad jingmyntoi ei-ei ia ka kam kaba U Khrist u la pynkhamti halor jong ngi—ban trei katba don la ka buit ka bor baroh, ha kaba iarap bad lehsbun ia kito kiba donkam ia ka jingiarap kaba ngi lah ban ai ia ki. Ka bor ka wan da kaba trei: ka jingsmat jingsting ka long ka dak jong ka jingim. Kilo kiba pyrshang ban ri ia ka jingim Khristan da kaba pdiang palei ia ki jingkyrku kiba wan lyngba ki lad jong ka jingaiei, bad khlem da leh ei-ei namar U Khrist, ki long kiba pyrshang ban im da kaba bam khlem trei. Ka jingmih na kane ka long, la ha ka pyrthei ba kynja-mynsiem ne ba kynja-doh, ka jinghiar arsut sha ka jingsniew bad jingiap. U briew uba kyntait ban pyntrei ia ki dkhot met jong u, shen un duh ia ka bor ban pyndonkam ia, ki Kumta ruh U Khristan u bym pyndonkam ia ki bor ba U Blei u la ai, ym tang ba un nym san ha U Khrist, hynrei un duh ia ka bor kaba U la don lypa ruh.

Ka balang jong U Khrist ka long ka nongtalbi (agent) be- la thung da U Blei na ka bynta ka jingpynim jong ki briew. KA kam jong ka ka long ban ialap ia ka gospel sha ka PYRTHEI BAROH kawei. Bad kane ka kam ka teh ia ki Khristan baroh. Uwei-PA- uwei bad kawei-pa-kawei, kat kum ka talen bad ka lad kaba u don, ki dei ban pyndep ia ka kam jong U Nongpynim. Ka jingr ieit ia U Khrist, ia kaba la pynpaw ha ngi, KA PYNLONG ia NGI ki nong-kit-ram ia baroh ki bym pat ithuh ia u. U Blei U LA AI ia ngi ka jingshai, ym tang na ka bynta jong ngi hi SHI-MET SHI met, hynrei ban pynshai ia ka sha kiwei pat

[71]

Lada ki nongbud jong U Khrist ki la kit khia bad leh ia la ka jong ka kamrarn, kin don mynta da ki hajar ha ka jaka jong uwei ki ban pynbna ia ka gospel ha ki ri kiba dang sah ha ka jingdum. Bad kito baroh ki bym lah ban leh da lade ia kane ka kam, ki lah ban kyrshan ia ka da ki pisa jong ki, da ki jing- sngewieit jong ki bad

da ki jingduai. Bad kumta kan don ka jingtrei kaba kham shitrhem shibun eh na ka bynta ki mynsiem ha ki ri-Khristan.

Ngim donkam ban leit sha ki ri kiba jngai kiba dang sah ha ka jingdum, bad iehnoh ia i bynta iba rit iba don ha la ka jong ka shnong, lada ka long ba hangta ka kamrarn jong ngi ka don ban trei na ka bynta U Khrist. Ngi lah ban leh ia kane ha Ia ka shnong, ha ka balang, ha la ki para ba ithuh-ithaw, bad ha kito kiba ngi ia trei kam.

Ia ka bynta kaba khambun jong ka jingim jong U Nongpynim jong ngi ha kane ka pyrthei la pynlut ha kaba u trei khlem jing-khnum ha ka jakatrei misteri ha Nasaret. Ki angel ki shakri ia U Trai katba u ia id ryngkat bad ki nongrep bad ki nongbylla, kum u briew u bym don mano-mano ba niew burom. U long uba shisha bad la ka jong ka kam (mission) jong u katba u trei kum u misteri uba rit, kumjuh kum haba u pynkoit ia kiba pang ne ia id halor ki jingatphyllung bad jingkhie-dew jong ka duriaw Galilaia. Kumta, ha ki jingtrei kiba rit tam bad bapoh- lam jong ka jingim, ngi lah ban ia id bad trei bad U Jisu.

U apostol u ong, “Ko para-bangeit, ha kata ha kaba la khot ia uwei-uwei-baroh, to un iaisah ha kata ryngkat bacj U Blei.”³ U nongkhaii-pateng u lah ban trei la ka kam ha kata ka rukom ba u lah ban pyndonburom ia U Kynrad jong u namar ka jing- long bashisha jong u. Lada u long u nongbud bashisha jong U Khrist, un pynpaw ia ka niam jong u ha kaei-kaei baroh kaba u leh, bad un pynpaw ha ki briew ia ka mynsiem jong U Khrist, U nongtrei ha ki kor ki bor u lah ban long u nongmihkhmat uba shisha bad baminot jong uta uba la trei ha ki jingiaid ba-rit jong ka jingim hapdeng ki lum jong ka Galilaia. Uno-uno uba khot ialade da ka kyrteng jong U Khrist u dei ban trei ha kata ka rukom ba ia kiwei pat, da kaba ki iohi ia ki kam jong u, lah ban ialam ba kin nang ban pyndonburom ia U Nongthaw bad Nong- siewspah jong ki.

[72]

[73]

Don shibun kiba ai daw ban pyllait ialade na kaba shim bynta ha ka kam U Khrist, namar ba kiwei ki don kiba don ka sap kaba kham ha khlieh bad ki lad kiba kham bha. Ka jing- sngew ka la phriang ba tang kito kiba kham stad kham proh jingmut ki dei ban rung ha ka kam jong U Blei. La don ruh ka jingsngewthuh ha kiba bun ba ia ki sap (talent) la ai tang ha ki katto katne kiba la jied ia kiba la khot sha ka kam da kaba bad noh ia kiwei ki bym shym la khot sha ka kam bad jingioh bainong. Hynrei kam long kumta kumba la pynshai

ha ka pharshi. Haba u kynrad jong ka ing u la khot ia ki shakri jong u, u la ai ha uwei-pa-uwei ia ka kam ba un trei.

Da ka mynsiem kaba ieit ngi lah ban trei ia ki kam kiba rit tam ha ka jingim “Kumba ha u Trai.”⁴ Lada ka jingieit jong U Blei ka don ha ka dohnud, kan paw ha ka jingim. Ka jing- iwbi bathiang jong U Khrist kan ker sawdong ia ngi, bad ia ka bor jong ngi ha ka jingiadei bad kiwei. yn kyrkhu bad kyntiew.

Phim dei ban ap ia ki jingjia kiba khraw ne ban khmih lynti ia ki lad kiba khraw shivva ba phin leit ban trei ia ka kam jong U Blei. Phim dei ban don ka jingpyrkhat ba kumno ka pyrthei kan ong ia phi. Lada ka jingim jong phi kaba man ka sngi ka long ka jingphla ia ka jingsngur bad jingshisha jong ka jingngeit jong phi, bad lada kiwei ki ngeit ba phi kuah ban iarap ia ki, ki jingpyrshang jong phi kin nym long kiba lehnoh-ei.

Uba rit tarn bad ba duk tarn na ki synran jong U Jisu u lah ban long ka jingkyrkhu ia kiwei. Ki lah ban nym poi pyrkhat ba ki la leh ei-ei kaba bha, hynrei da ka bor ka jingtrei bymtip jong ki, ki lah ban pynkhie ia ki lyer jong ka jingkyrkhu ia kiwei pat ki ban nangbeh kham jngai bad kham jylliew, bad ia ka jing- mih ba la kyrkhu ki lah ban nym tip tad haduh kata ka sngi jong ka jingainong ba khadduh. Kim tip bad kim sngew ba ki la leh ei-ei kaba khraw. Kim donkam ban pynthait ialade da ka jing- khuslai ia ka jingjop. Ki dei tang ban iaaid sha khmat jar-jar, da kaba trei hok ia ka kam kaba U Blei u la pynkham-ti, bad ka jingim jong ki kan nym long kaba lehnohei. Ki mynsiem jong ki kin nangsang-nangsang ha ka jingsyriem ia U Khrist; ki long ki nongiatrei-lem bad U Blei ha kane ka jingim, bad kumta ki pynbit ialade na ka bynta ka kam kaba kham ha khlieh bad ia ka jing- kmen kaba ym don jingkah syrngiew ei-ei jong ka jingim ka ban sa wan.

[74]

[75]

KA JINGTIP IA U BLEI

DON shibun ki rukom ha kiba U Blei u wad ban pynpaw bad pynithuh ialade ha ngi bad ban wallam ia ngi sha ka jing- iasyllok bad u. Ka mariang ka kren ha ki jingpyrkhat jong ngi khlem sangeh. Ia ka dohnud kaba plie yn kem-bikar da ka jing- ieit bad burom jong U Blei kumba la pynpaw lyngba ki kam ki kti jong u. Ka shkor kaba shahshkor ka lah ban iohsngew bad sngewthuh ia ki khubor jong U Blei lyngba kiei-kiei jong ka mariang. Ki lyngkha ba jyrngam, ki dieng bajrong, ki syntiew baphuh bad bashylluid, u lyoh uba king ha suin, u slap uba hap, i wah-duit ba sawa krok-krok, ki burom jong ki bneng, kine baroh ki kren ha ki dohnud jong ngi, bad ki khot sngewbha ia ngi ban long kiba ia ithuh-ithaw bad uta uba la thaw ia ki baroh.

U Nongpynim jong ngi u la khum ia ki jinghikai bakordoi jong u da kiei-kiei jong ka mariang. Ki dieng, ki sim, ki syntiew jong ki them, ki lum. ki pung. bad ki bneng baitynnad, kumjuh kum ki jingjia ryngkhat bad kiei-kiei kiba sawdong jong kane ka jingim ba man ka sngi la pyniasoli kyrdoh bad ki ktien jong ka jingshisha, KHNANG BA IA ki jinghikai jong u lah ban kynmaw bunsien ha ka jingmut wat hapsedng ki por babun kam eh jong ka jingim U briew.

U Blei u kuah ba ki khun jong u kin niew KOR IA KI KAM JONG U BAD sngewbha ha ka jingitynnad jingibhabriew DA KIBA U LA pynkup ia kane ka ing ba kynja pyrthei jong ngi. U long uba IEIT ia KA jingitynnad, bad nalor baroh ka jingi-ieit kaba shabar, U IEIT ia ka jingitynnad jong ka jinglong-jingim; u mon ia ngi ban pynroi ia ka jinglong sngur bad jingshida, ki jingaiei ba jar- JAR jong KI syntiew.

Lada ngin tang shu shah shkor, ki kam ki jong U Blei kiba u la thaw kin hikai ia ngi ia ki jinghikai bakordor jong ka jingkohnguh bad jingshaniah. Naduh ki khlur kiba iaid ha ka lynti kaba la pynthikna ia ki kaba ym da don dien ei-ei lyngba ka haw-haw na kawei ka 'rta sha kawei ka 'rta, bad haduh kiei- kiei kiba rit tam jong ka jingpynlong ki kohnguh ia ka mon jong U Nongthaw. Bad U Blei

u sumar sukher bad kyrshan ia kiei- kiei baroh ia kiba u la thaw. Ma-u uba kyrshan ia ki pyrthei ki bym lah ban niew ha ka jingkhraw bad jingjlan bah, ha kajuh ka por u pyndap ia ki jingdonkam jong i sim-ing iba saw-brot iba pah ia la i jong i jingpah barit khlem jingsheptieng. Haba ki briew ki leit sha la ki jingtrei jong ki man la ka sngi ne haba ki thiah mynmiet bad haba ki khie mynstep; haba u riewspah u iabam khawai ha la ka ing paki-dulan jong u ne haba u baduk u ialum ia la ki khun sawdong ka miej-bam kaba don tang khyndiat eh ka jingbam, ia baroh kine la peit bad sharai da U Kpa uba ha bneng. Ym don ummat kiba la mih ia kiba U Blei um shym la iohi. Ym don jingrykhie ia kiba um shym iohi.

[76]

Lada ngin tang shu ngeit hok ia kane ka jingsumar-sukhei ka jong U Blei, baroh ki jingklusai bym dei kin duh baroh. Ki jingim jong ngi kin nym long kiba dap eh tang da ki jingdiaw bad jingduh jingkyrmen kumba ki long mynta; namar kaei-kaei baroh, la kaba khraw ne kaba rit, yn iehnoh ha ki kti jong U Blei, u bym sngewdumbuit da ka jingbun jong ki jingklusai, ne tyllep da ka jingkhia jong ki. Te ngin sa nang ban leh kmen ha ka jingsngew jahthait jong ka mynsiem ia kaba bun kiwei kino tip ei-ei.

Katba ki jingmut jingpyrkhat jong phi ki sngewbha ha kiei- kiei kiba i-ieit jong kane ka pyrthei, pyrkhat ia kata ka pyrthei ka ban sa wan ha kaba yn nym don jingtip ei-ei ia ka jingpang tram jong ka pop bad jong ka jingiap; ha kaba yn nym don wal tang ka syrngiew jong ka jingtim bad jinglanot. Ai ba ka jing-pyrkhat jong phi kan mut dur ia kata ka shnong jong kiba la pynim, bad kynmaw ba ka long kham don burom bad kham itynnad pallat ia kaba ka jingpyrkhat ba bha tam jong phi ka lah ban ring nuksa. Ha ki jingai ba iapher jong U Blei ha kane ka mariang. ngi iohi tang byrngut byrngut ia ka burom jong u. La thoh, “Kiei-kiei-ruh ba ka khmat kam shym la ioh-i, bad ka shkor kam shym la ioh-sngew bad kim shym la mih ruh ha ka dohnud u briew, ki long kita kiei-kiei ia kiba U Blei u la buh lypa ia kita kiba ieit ia u.”¹

U Nongthaw jingruai bad u briew uba shemphang shaphang kiei-kiei ba la thaw da U Blei ki don bun kiei-kiei ban ong shaphang kiei-kiei ba U Blei u la thaw, hynrei dei u Khristan uba kham ioh jingkmen kaba kham pallat ha ka jingitynnad jong ka pyrthei, namar u ithuh ia ka jingtbit ha ka jingtrei jong U Kpa jong u, bad u sngewthuh ia ka jingieit jong u ha ki syntiew bad ki dieng. Ym don

[77]

[78]

uba lah ban niewkor ia ka jingdonkam jong ki lum bad ki them, ki wah bad duriaw. lada um khmih ba ki kum ka jingpynpaw jong ka jingieit U Blei ia u briew.

U Blei u kren ha ngi lyngba ka jingsumar-sukher bad jingda jong u. bad lyngba ka bor jong U Mynsiem jong u ha ka dohnud Ha ki jingjia bad kiei-kiei kiba sawdong jong ngi bad ha ki jingkylla kiba man ka sngi, ngi lah ban shem ki jinghikai ba kordor eh, lada ki dohnud jong ngi kin im jingmut ban pyrkhail ia ki. U nongruai Salm, haba u bud-dien ia ka kam sumar-sukhei jong U Blei, u ong, “Ka khyndew ka dap da ka jingleh-isynei U Trai.” “Jar ki bastad kin shah shkor ia kine kiei-kiei, bad kin pyrkhail ia ki jingisynei jong U Trai.”³

U Blei u kren ha ngi da ka ktien jong u. Ha ka ngi shem ia ka jingpynpaw kaba shai kdar ia ka jinglong jong u, ia ki jingiadei-kam bad ki briew, bad ia ka kam bakhraw jong ka jing siewspah. Ha ka ngi shem ia ka jingiathuhkhana jong ki kpa tymmen bad ki nongiathuhlypa bad ia kiwei-kiwei ki riewkhuid ba mynbarim. Ki la long ki briew kiba “iadei jinglong kum ngi.”⁴ Ngi iohi kumno ki ialeh lyngba ki jingduh jingkyrmen kum ki jong ngi, kumno ki hap ha ki jingpynshoi kum ba hap ma ngi, hynrei pvnban ki ieng-ioit bad pyneh bad ki jop da ka jingaiei jong U Blei: bad ha khmih ia ngi la pynshlur ha ka jingialeh jong ngi na ka bynta ka jinglong khuid bad jinglong babha. Katba ngi pule ia ki jingiakynduh bakordor jong ki. ia ka jing- shai bad jingieit bad jingkyrkhu kaba la ai ia ki, bad ia ki kam ba ki la leh da ka jingaiei kaba ki la ioh, kata ka mynsiem kaba la pynshit mynsiem ia ki kan pynmeh ia ka ding jong ka jing—ialeh ban long khuid ha ki dohnud jong ngi, bad ban kuah ban long kum ma ki ha ka jinglong-jingim,—ban iaaid bad U Blei kum ma ki.

U Jisu u la ong ia ki jingthoh jong ka Testamen Barim,—bad katno tam ia ka Bathymmai,—”Ki long kiba iaphla ia nga.”⁵ U Nongsiewspah ha uba baroh ka jingkyrmen jong ngi ia ka jingim bymjukut ka shong. Shisha, Ka Baibl baroh kawei ka iathuh ia U Khrist. Naduh ka jingthoh kaba nyngkong ia ka jingpynlong, — namar “khlem ma-u ym shym la long kaei-kaei-ruh kaba la long,”⁶ haduh ka jingkular kaba kut, “Ha khmih, nga wan kloj,”⁷ ngi pule ia ki kam jong u bad ngi iohsngew ia ka jingsawa ka jingkren jong u. Lada phi kuah ban ia ithuh-ithaw bad U Nong- pynim, pule bniah ia ki Jingthoh Bakhuid.

Pyndap ia ka dohnud baroh kawei da ki ktien jong U Blei. Ki long ka um kaba im, kaba pynjah ia ka jingsliang ba thyn-rang. Ki long u kpu uba im uba na bneng. U Jisu u ong, “Lynda phi bam ia ka doh jong U Khun u briew bad ba phi dih ia ka snam jong u, phim don ka jingim ha lade.” Bad u batai shaphang ialade da kaba ong, “Kita ki ktien kiba nga la kren ha phi ki long ka mynsiem, bad ki long ka jingim.”⁸ Ia ki met jong ngi la tei da kata kaba ngi bam bad ngi dih; bad kumba ka long ha ka jingpyndonkam lane pynlut adkar ba kynja pyrthei, kumta ruh ka long ha kiei-kiei ba kynja mynsiem; ka long kaei kaba ngi pynleit jingmut ha kata ka ban ai jingkoit jingkhiah bad ka bor ha ka jinglong ba kynja mynsiem jong ngi.

Ka jingiakren ia ka jingsiewspah ka long kaei-kaei kaba ki angel ki kuah ban peit; kan long ka saians bad ka jingruai jong kiba la siewspah lyngba ki yrta ki bym kut shuh jong ka bym-jukut. Hato kam long kaei-kaei kaba dei ban pyrkhath bniah bha mynta? Ka jingisynei bad jingieit ba iar khlem kut jong U Jisu bad ka jingkhein duh ba u la pynlong namar jong ngi, ka dawa ia ka jingpyrkhat bajur bad ba jylliew. Ngi dei ban iaineh ha ka jinglong jong U Nongsiewspah bad U Ksiang baieit jong ngi. Ngi dei ban pyrkhath ia ka kam jong u uba la wan ban pynim ia ki briew na ki pop jong ki. Kumne katba ngi pynleit jingmut ha kiei-kiei kiba kynja bneng, ka jingngeit bad jingieit jong ngi kan nangsang kaba kham khlain, bad ki jingduai jong ngi kin long kiba U Blei un kham sngewbha, namar ki long kiba mih na ka jingngeit bad jingieit. Kin long kiba stad bad kiba shithem. Kan don ka jingshaniah kaba kham skhem ha U Jisu, bad ka jingiakynduh ba man ka sngi bad ba im ha ka bor pynim jong u ban pynim janai ia baroh kiba wan sha U Blei da u.

Katba ngi pyrkhath bad pynleit jingmut ha ki jingjanai jong U Nongpynim, ngin kuah ban long kiba la kylla dur nadong shadong, bad kiba la thaw thymmai ha ka dur jong ka jinglong-khuid jong u. Kan don ruh ka jingthngan bad jingsliang ha ka mynsiem ban long kum ma-u ia uba ngi ieit. Katta katba ki jingpyrkhat jong ngi ki long ha U Khrist, katta ruh ngin nang long kiba kham smat ban ialap ia u ha kiwei pat, bad pyni ia * ha ka pyrthei.

[80]

Ia Ka Baibl ym shym la thoh tang na ka bynta uba nang bastad; hynrei ia ka la thmu na ka bynta u luk u lak baroh. Ia ki jingshisha kiba khraw kiba donkam namar ka jingpynim la pynlong kiba shai kat ka shiteng sngi; bad ym don uno-uno u ban bakla ia ka lynti jong

ki lait tang kito kiba bud ia la ka jong ka jingrai bad jingsngewthuh ha ka jaka jong ka mon jong U Blei kaba la pynpaw da kaba shai kdar.

Ngim dei ban shim ia ka jingphla jong uno-uno u briew kum ka jinghikai kaba na Ka Ktien jong U Blei, hynrei ngi dei ban pule bniah ia ki ktien jong U Blei da lade hi. Lada ngi shah ba kiwei kin pynpyrkhat na ka bynta jong ngi, ki bor pyrkhat jong ngi kin kylla long kiba tlot bad ba khim jingmut. Ki bor ba kordor jong ka jingmut kin long poh dor da ka jingbym pyntrei ia ki ha ki jingpyrkhat kiba bha bad kumta kin duh ia ka bor ban lah ban sngewthuh ia ki jingmut ba jylliew jong Ka Ktien U Blei. Ia ka jingmut yn pynkhrav bad pyniar lada la pyndonkam ia ka ha kaba wad bniah ia ki jinghikai jong Ka Baibl, da kaba ia nujor ia ka jingthoh bakhuid bad ka jingthoh bakhuid, bad ia kiei-kiei ba kynja mynsiem bad kiba kynja mynsiem.

Ym don kawei kaei-kaei ka ban kham pynkhlain ia ki boi pyrkhat ban ia kaba minot ia ki Jingthoh Bakhuid. Ym don kawei pat ka kitab kaba don bor ban kyntiew ia ki jingpyrkhat bad ai bor ia ki bor jong ka jingmut kum ki jingshisha ba iar bad ba kordor jong Ka Baibl. Lada ia Ka Ktien U Blei la pule bniah kumba dei ban pule; ki briew kin don ka jingmut kaba iar. ka jinglong jingim kaba donburom bad ka jingskhem bad jingiaineh jong ka jingthmu kaba kham niar ban iohi ha kine ki por.

Hynrei ka jingmyntoi kan long kaba khyndiat eh da kaba pule kyrkieh ia ka Baibl. Uno-uno u lah ban pule ia ka Baibl baroh kawei, pynban um lah ban iohi ia ka jingitynnad jong ka ne shemphang ia ki jingmut bajylliew ba la buhrieh ha ka. Kaba pule ia kawei ka lynnong haduh ban da shemphang janai ia ka jingmut jong ka bad ia ka jingiadei jong ka bad ka lad ka jing-pynim, ka long kham kordor ban ia kaba pule shibun ki lynnong khlem kano-kano ka jingthmu kaba thikna bad khlem da ioh ka jinghikai kaba shai. Buh ia Ka Baibl bad phi. Bad kat haba phi ioh lad, pule ia ka; pynneh ia ki dkhot ha ka jingkynmaw jong phi. Wat haba phi ia id ha lynti, phi lah ban pule bad pyr-khat ia ka, bad ha kane ka rukom kan neh ha ka jingmut jong phi.

[81]

Ngim lah ban ioh jingstad khlem ka jingminot kaba shithem ryngkat bad ka jingduai. Don ki bynta jong ka Baibl kiba long kiba shai katta-katta kiba ym lah ban sngewthuh bakla; hynrei don kiwei

pat kiba ia ka jingmut jong ki ym lah ban shem kloï lan ne tang shu peit-liep. Ia kawei ka jingthoh dei ban ia nujor bad kawei pat. Dei ban da wad minot da kaba sumar bad da ka jingduai. Kum kata ka jingpule kan ioh ka nong kaba khraw. Kumjuh kumba u nongtihipar u shem ia ka nar kaba kordor ba la buhrieh hapoh jong ka khyndew, kumta ruh uta uba wad bniah ia Ka Ktien U Blei un shem ia ka jingkynshew ba la buhrieh ha ka, un shem ia ki jingshisha kiba kordor tam ia kiba la buhrieh na uta u nongwad bymsuidniew. Ki ktien jong ka jingpynshit-myn- siem, ba la puson ha ka dohnud, kin long kum ki wah-duit kiba tuid na ka umpohliew jong ka jingim.

Wat ju pule ia Ka Baibl khlem da duai. Shiwa ban plied ia ki sla jong ka ngi dei ban pan ia ka jingpynshai jong U Myn-siem Bakhuid. bad ngin ioh ia ka jingpynshai. Haba U Nathanail u wan sha U Jisu, U Nongpynim u la pyrta, “Ha khmih, u kynja- Israel, uba da shisha, ha u bym don kaba arsap!” U Nathanail u la ong, “Nangno me ithuh ia nga?” U Jisu u la jubab, “Shuwa ba um pat khot U Philip ia me, mynba me la don hapoh uto u dieng-dumbur, nga la iohi ia me.”⁹ Ia ngi ruh U Jisu un iohi ha ki jaka kiba rieh haba ngi duai, lada ngi pan na u ia ka jing-shai ba ngi lah ban tip ia ka jingshisha. Ki angel na ka pyrthei jong ka jingshai kin don ryngkat bad kito kiba da ka dohnud kaba sngewrit ki wad ia ka jingialam jong U Blei.

U Mynsiem Bakhuid u kyntiew bad u pyndonburom ia U Nongpynim. Ka long ka karnram jong u ban pyni ia U Khrist, ia ka jinglong sngur jong ka hok jong u, bad ia ka jingpynim ba- khraw kaba ngi ioh da u. U Jisu u ong, “Naba un shim na ka jong nga, bad un pynpaw ha phi.”¹⁰ Dei tang U Mynsiem jong ka jingshisha uba long u nonghikai ia ka jingshisha bakhuid. Katno U Blei u niewkor ia ki jaid bynriew, namar ba u la ai ia U Khun jong u ban iap na ka bynta jong ki, bad ba u ai ia U Mynsiem jong u ban long u nonghikai jong u briew bad u nongialam uba iaineh!

[82]

[83]

KA LAD-BAMYNTOI JONG KA JINGDUAI

LYNGBA ka pyrthei ka mariang bad ka jingpynpaw, lyngba ka jingsumar-sukher jong u, bad da ka bor jong U Mynsiem jong u, U Blei u kren ha ngi. Hynrei kine kim pat biang; ngi donkam rub ban pynpavv ia ki dohnud jong ngi ha u. Khnang ban don ka jingim bakynja mynsiem bad ka bor, ngi dei ban don ka jingiakren ne jingiadei bashisha bad U Kpa jong ngi uba ba bneng. Ia ki jingmut jingpyrkhat jong ngi yn pynphai sha u; ngi lah ban puson ia ki jingtrei jong u, ia ki jingisynei jong u, bad ia ki jingkyrkbu jong u; hynrei kane baroh kam long ha ka jing—mut kaba paka, ka jingiasyllok bad u. Khnang ban iasyllok bad U Blei. ngi dei ban don ei-ei ban ong ha u shaphang ka jingim bashisha jong ngi.

Ka jingduai ka long kaba plie ia ka dohnud ha U Blei kum ha u lok. Ym ba kata ka long kaba donkam, khnang ban pyntip ia U Blei kumno ngi long, hynrei khnang ban pynlah ia ngi ban pdiang ia u. Ka jingduai kam wallam ia U Blei arsut sha ngi, hynrei ka kyntiew shaneng ia ngi sha u.

Haba U Jisu u don ha ka pyrthei, u la hikai ia ki synran jong u kumno ban duai. U la hikai ia ki ban buh ia ki jingdonkam ba man ka sngi jong ki hakhmat U Blei, bad ban bred ia ki jingkluslai jong ki baroh ha u. Bad ia ka jingsngewskhem kaba u la ai ha ki ba ia ki jingduai jong ki yn shahshkor, la ai ha ngi ruh.

U Jisu hi katba u shong hapdeng ki briew u la don ha ka jingduai bunsien. U Nongpynim jong ngi u la pynlong kumjuh ialade bad ki jingkyrduh bad jingtlot jong ngi, ha kaba u la long u nongkyrpad, u nongpan na U Kpa jong u ia ki jingpyndap bathymmai jong ka bor, ba u lah ban wan shaphrang uba shynrang na ka bynta la ka kamram bad jingshah tynjuh. U long ka nuksa jong ngi ha kiei-kiei baroh. U long u hynmen ha ki jingtlot jong ngi, “ia uba la pynshoi ha kiei-kiei baroh syriem ia ngi”;¹ hynrei kum uwei uba khlem pop ka jinglong jong u ka kynran na kaba sniew; u la shah ia ki jingialeh shitom bad jingjynjar jong ka mynsiem ha ka pyrthei jong ka pop. Ka jinglongbriew jong u ka pynlong ia ka jingduai ka jingdonkam

bad ka lad ba-myntoi. U shem jingtngen bad jingkmen ha kaba iasyllok bad la U Kpa. Te lada U Nongpynim jong ki briew, U Khun jong U Blei, u la sngew ia ka jingdonkam jong ka jingduai, kaba katno tam ngi kiba tlot bad ki jingthaw ba iap bad bapop ngi dei ban sngew ia ka jingdonkam jong ka jingduai kaba shitrhem bad ba iaiminot.

[84]

U Kpa jong ngi uba ha bneng u ap ban ai ha ngi ia ka jingdap kyrhai jong ka jingkyrkhu jong u. Ka long ka lad ba la ai sngewbha ia ngi ban dih katba ngi sngewbha na ka umpohliew jong ka jingieit bym don jingthew. Katno te ka long ka jingsngewphylla ba ngim mon ban duai! U Blei u long uba klooi bad sngewbha ban sngap ia ka jingduai bashisha jong uba rit tarn na ki jingthaw jong u, hynrei pynban ngim mon ban phla ia la ki jong ki jingdonkam ha U Blei. Kaei te kaba ki angel jong ka bneng ki lah ban pyrkhath ia ki briew kiba long ki jingthaw batlot, kiba shah pynshoi, haba ka dohnud jong U Blei kaba dap da ka jingieit bymlah ban thew ka noh tang sha ki, uba da klooi ban ai pallat ia kaba ki lah ban pan ne pyrkhath, hynrei pynban kim suidniew ei-ei ban duai bad ki don ka jingngeit kaba rit katta-katta? Ki angel ki ieit ban dem ha khmat U Blei; ki ieit ban don hajan jong u. Ki niew ia ka jingiasyllok bad U Blei kum ka jingkmen kaba khraw tam; hynrei pynban ki briew jong ka pyrthei kiba donkam eh katta-katta ia ka jingiarap kaba tang U Blei hi uba lah ban ai. ki isuk kynjai ban iaaid khlem ka jingshai jong U Mynsiem jong u bad khlem ka jingialong-lok bad u

Ka jingdum jong u bymman ka ker kut ia kito ki bym duai Ki jingpynshoi ba u nongshun u pasiauw ki pynlong ia ki ban leh pop; bad kata baroh ka long ba kim mon ban pyndonkam ia ka lad bakordor kaba U Blei u la ai ia ki kaba long ka jingduai. Balei te ba ki khun shynrang bad khun kynthei jong U Blei kim mon ban duai, haba ka jingduai ka long u shabi ha ka kti jong uba ngeit ban plie ia ka ing-jingkynshew jong ka bneng, kaba don ki jingkynshew ba kordor tam jong U Blei? Khlem ka jingdua* kaba khlem thait bad ka jingsharai, ngi don ha ka jingma kaba ngi lah ban iaaid bakla noh na ka lynti kaba dei. U nongshun u wad khlem sangeh ban khang bad pynwit ia ka lynti sha ka jaka-isynei, khnang ba ngin duh ia ka bor kaba ngi lah ban ioh tang da ka jingduai kaba shitrhem bad jingngeit, ban ialeh pyrshah ia ki jingpynshoi

[85]

Ki don ki daw da kiba ngi lah ban khmih lynti ba U Blei un sngap bad jubab ia ki jingduai jong ngi. Kawei na kine ka long ba ngi sngew ia ka jingdonkam jong ngi ia ka jingiarap na u. U la kular, “Naba ngan theh um ha uta u basliang, bad ki wah-duit ha ka khyndew barykhiang.”² Ia kito kiba thngan bad sliang ia ka hok jong U Blei, da shisha ia ki yn pyndap. Ka dohnud ka dei ban pyndem ha ka bor jong U Mynsiem, lymda kumta kan nym ioh pdiang ia ka jingkyrkhu jong U Blei.

Ka jingdonkam bakhraw jong ngi ka long ma ka hi ka nongia-saidnia, bad ka iasaid nia kham pallat bad kham pnah na ka bynta jong ngi. Hynrei ia U Trai dei ban wad ba un leh ia kine kiei-kiei na ka bynta jong ngi. U ong, “Pan, te yn sa ai ha phi.” Bad “uta u bym shym la bynnud wat ia la U Khun jong u hi, hynrei u la aiti-noh ia u na ka bynta jong ngi baroh; kumno te un ym ai-ei lem bad u ruh ia kiei-kiei baroh ha ngi?”³

Lada ngi niew ia ka jingbymhok ha ki dohnud jong ngi, lada ngi snoh ha kano-kano ka pop kaba ngi tip, U Trai un nym sngew ia ngi; hynrei ia ka jingduai jong uba sngewsih ia ka pop bad jong ka mynsiem ba kynduh ia ka pop barobor yn pdiang. Ynda haba Ia lah pynbeit ia ki jinglehbymdei baroh kiba ngi tip, le ngi lah ban ngeit ba U Blei un jubab ia ki jingduai jong ngi. Ka bor jong ngi hi kam lah ban iarap ia ngi ban ioh ia ka jing- Ichsbun jong U Blei; dei ka jingbha jong U Jisu ka ban pynim ia ngi, ka snam jong u ka ban pynkhuid ia ngi; pynban ngi don la kam ban leh khnang ba yn pdiang ia ngi.

Kawei pat ka daw jong ka jingduai kaba jop ka long ka jingngeit. “Namar ka dei ia uta uba wan hajan U Blei ban ngeit ba u don, bad ba u long uba ainong ia kita kiba wad ia u.”⁴ U Jisu u ong ha ki synran jong u, “Ba kiei-kiei baroh kat kiba phi pan. haba phi kyrpad, to ngeit ba phi pdiang ia kita, te phin sa ioh.”⁵ Hato phi ngeit ia ka ktien jong u?

[86] Ka jingsngewskhem ka long kaba iar bad ka bym don jing- kut bad uta uba kular ia ka u long uba shisha. Wat haba ngim ioh pdiang ia kiei-kiei ha ka por ba ngi pan, pynban ngi dei ban ngeit ba U Trai u iohsngew bad ba un jubab ia ki jingduai jong ngi. Ngilong kiba shait bakla katta-katta bad ki bym lah ban iohi jngai ba ha badei-badei ngi pan ia kiei-kiei ki bym long ka jingkyrkhu ia ngi, bad U Kpa jong ngi uba ha bneng ha ka jing ieit u jubab ia ki jingduai jong ngi da

kaba ai ha ngi ia kata kaba long kaba bha tam ia ngi,—kata kaba ngi hi ngin kuah, lada da ka jingpynshai ba kynja-bneng ngi lah ban iohi ia kiei- kiei kumba ki long, Haba imat ba ia ki jingduai jong ngi ym shym la jubab, ngi dei ban snoh ha ka jingkular; namar ka por ban jubab da shisha kan wan poi bad ngin ioh ia ka jingkyrkhu kaba ngi donkam tam. Hynrei ban dawa ba ia ka jingduai yn jubab barobor ha kata ka rukom kaba ngi kuah ka long tang ka jingtharai antad. U Blei U long uba stad katta-katta bad u bym lah ban bakla bad un nym khang ia kaei-kaei kaba bha na kita kiba ia id beit. Namarkata wat sheptieng ban shaniah ha u, wat lada phim ioh ia ka jubab kaba kloi ia ki jingduai jong phi. Shaniah ha ka jingkular baskhem jong u, “Pan, te yn sa ai ha phi.”⁶ Lada ngi sngap ia ki jingartatien bad jingsheptieng jong ngi, lane pyrshang ban shemphang ia kaei-kaei kaba ngim lah ban iohi shai, shuwa ba ngin ngeit, ka jinglyngngoh bad jingdum-buit kan nang long kaba kham khraw. Hynrei lada ngi wan sha U Blei da ka jingsngewdonkam ia ka jingiarap, kumba ngi long shisha, bad ha ka jingsngewrit bad jingngeit kaba skhem ngi iathuh ia ki jingdonkam jong ngi ha u uba iohi bad synshar ia ka jingpynlong baroh kawei da ka mon bad ka ktien jong u, u lah bad un shahshkor ia ka jingpan jong ngi, bad un ai ia ka jingshai ban tyngshain ha ki dohnud jong ngi. Da ka jingduai kaba shisha ia ngi la wallam sha ka jingiasoh bad ka jingmut jing—pyrkhat jong U Blei. Ngi lah ban nym don ka sakhi kaba khraw ha ka por ba U Nongpynim u peit ha ngi ha ka jingsngewsynei bad jingieit; hynrei kane ka long kumta shisha. Ngi lah ban nym sngew ia ka jingktah jong u, hynrei ka kti jong u ka long halor jong ngi ha ka jingieit bad jingsbun.

Haba ngi wan ban pan ia ka jingisynei bad jingkyrkhu na U Blei, ngi dei ban don ka mynsiem ka jingieit bad jingmap ha ki dohnud jong ngi. Kumno ngi lah ban duai, “To map ruh ia ngi ia ki ryngkang jong ngi, kumba ngi ruh ngi map ia kiba leh-snieuw ia ngi,”⁷ bad pynban ngi pun ia ka mynsiem ka jingbym- map? Lada ngi khmih lynti ba ia ki jingduai jong ngi yn iohsngew bad pdiang, ngi dei ban map ia kiwei ha kajuh ka rukom, kumba ngi kyrmen ba yn map ia ngi.

Ia ka jingiaineh ha ka jingduai la pynlong ka daw jong ka jingiohpdiang. Ngi dei ban duai man la ka sngi, lada ngi kuah ban nangsang ha ka jingngeit bad jingshemphang. Ngi dei ban long “Kiba

iainelminot ha ka jingduai.” ban “iainehskhem ha ka jingduai, da kaba apsharai ha kata, da ka jingainguh.”⁸ U Petros u kyntu ia kiba ngeit ban long kiba “adkar bad sharai shaphang ki jingduai.”⁹ U Paul ruh u kyntu, “Ha kaei-kaei baroh da ka jingduwai bad ka jingkyrpad lem bad ka jingainguh, to phin pyntip ia ki jingpan jong phi sha U Blei.”¹⁰

“Hynrei ma-phi, ko hep-baieit,” ong u Judah, “da kaba iaiduwai ha U Mynsiem Bakhuid, to phin ri-noh ia lade ha ka jingieit U Blei.’¹¹ Ka jingduai kaba khlem thait ka long ka jingiasoh kaba neh jong ka mynsiem bad U Blei, kumta ba ka jingim na U Blei ka tuid sha ka jingim jong ngi; bad na ka jingim jong ngi. ka jinglong sngur bad jinglongkhuid ka tuid pat sha U Blei.

Ka don ka jingdonkam namar ka jingiai-minot ha ka jing-duai; wat ai ba kaei-kaei kan pynvvit ne khang ia phi. Pырshang katba don ki lad baroh ban plie ia ka jingiasyllok hapdeng U Jisu bad ka mynsiem jong phi. Wad ia kawei-pa-kawei ka lad ban leit sha ka jaka ba ju pynlong jingduai. Kito kiba wad da shisha ia ka jingiasyllok bad U Blei yn iohi ia ki ha ka jingiaseng duai, kiba trei hok ia la ka kamram jong ki, bad kiba shitrhem bad kiba kuah ban pdiang ia kiei-kiei baroh kiba myntoi kiba ki lab ban ioh. Kin pyndonkam ia ki lad baroh ban buh ialade ha kaba ki lah ban iohpdiang ia ki kjat-sngi jong ka jingshai na bneng.

Ngi dei ban duai ha ing; bad nalor baroh ngim dei ban klet ia ka jingduai ha kaba rieh; namar kane ka long ka jingim jong ka mynsiem. Ka long ka bym lah long ba ka mynsiem kan man bha lada ngim duai. Kam biang tang ka jingduai ba ing bad ha jingiaseng. Ha ka jaka kynjah marwei plie ia la ka dohnud ha U Blei uba don ka khmat kaba peit-thuh bad khmih-it. Ia ka jingduai ha kaba rieh yn iohsngew tang da U Blei. Ym don shkor kaba kuah sngap ka ban iohpdiang ia ka jingkit jong kita ki jingkyrpad. Ha ka jingduai barieh ka mynsiem ka lait na ki bor kiba ker sawdong bad na ka jingpynkhih

[88] ia ka jingmut jingpyrkhat. Jai-jai, pynban da kaba shitrhem, kan wad ia U Blei. Ka bor ba iai-neh bad bathiang kan tuid na uta uba iohi ia ngi ha kaba rieh, uba ka shkor jong u ka shahshkor ia ka jing-duai kaba mill na ka dohnud. Da ka jingngeit kaba jai-jai bad ba sngur, ka mynsiem ka iasyllok bad U Blei bad ka lum ha lade ia ki kjat-sngi jong ka jingshai bneng ban pynkhlain bad kyrshan ia ka

ha ka jingialeh bad U Soitan. U Blei u long ka kut jong ka bor jong ngi.

Duai ha i kamra-rit jong phi; bad katba phi leit ban trei ia la ka jingrei ba man la ka sngi, kyntiew ia ka dohnud jong phi sha U Blei. Ka long ha kane ka rukom ba U Enok u la iaaid bad U Blei. Kine ki jingduai ba jar-jar ki kiew kum ka jingiwbih kaba kordor sha ka khet jong ka jingai-ei. U Soitan um lah ban jop ia uta uba ka dohnud jong u ka snoh bad U Blei.

Ym don ka por ne ka jaka ha kaba lah ban long ka bym bit ban duai ha U Blei. Ym don ei-ei kaba lah ban khang ia ngi na kaba kyntiew shaneng ia ki dohnud jong ngi ha ka mynsiem jong ka jingduai bashitthem. Hapdeng u paitbah ha surok, hap* deng ka jingtrei, ngi lah ban duai ha U Blei, bad pan ia ka jingialam bakynja-blei, kumba leh u Nehemaiah haba u pynlong ia ka jingkyrpad jong u ha khmat u Siem Artaxerxes. Ia i kamra rit ne pulit jong ka jingiasyllok lah ban shem hangno-hangno haba ngi don. Ngi dei ban plie ia ka jingkhong jong ka dohnud ha ki por baroh, bad ngin khot sngewbha ba U Jisu u lah ban wan ban shong ha ka mynsiem.

La, lah ban don ka Iyer kaba jakhlia bad basniew sawdong ia ngi, pynban ngim dei ban ring-mynsiem ia ka jynhaw-ba- pynpang jong ka, hynrei ngin im ha ka Iyer bakhuid jong ka bneng. Ngi lah ban khang ia kawei-pa-kawei ka jingkhong ia ki jingpyrkhat bajakhlia bad bymkhuid da kaba kyntiew ia ka mynsiem sha U Blei da ka jingduai kaba shisha. Kito kiba ki dohnud jong ki ki plie ban ioh-diang ia ka jingiarap bad jing- kyrkhu jong U Blei kin iaaid ha ka Iyer kaba kham khuid ban ia kata ka jong ka pyrthei, bad kin don ka jingiasyllok kaba skhem bad ka bneng.

Ngi donkam ban don ki jingsngewthuh jingmut kiba shai shaphang U Jisu, bad ka jingsngewthuh kaba kham paka ia ka dor jong ki jingshisha ba bymjukut. Ka jingbhabriew jong ka jinglong khuid ka dei ban pyndap ia ki dohnud jong ki khun jong U Blei; bad ban ioh ia kane, ngi dei ban wad ia ka jingshai ba kynja-blei ia kiei-kiei ba kynja-bneng.

Ai ba ia ka mynsiem yn ring shaneng, ba U Blei un ai ia ngi ia ka jingring mynsiem ia ka Iyer ba kynja-bneng. Ngi lah ban don hajan jong U Blei katta-katta ba haba kano-kano ka jingtynjih kaba ym shym khmih lynti ka wan, ki jingpyrkhat jong ngi kin phai sha u kumba u syntiew u phai sha ka sngi.

Bull ia ki jingkyrduh jong phi, ki jingkmén jong phi, ki jingsngewsih jong phi, ki jingklusai jong phi, bad ki jingsheptieng jong phi, ha khmat U Blei. Phim lah ban pynsngewkhia ia u; phim lah ban pynthait ia u. Ma-u uba niew wat ia ki niuh-khlieh jong ka khlieh jong phi un nym leh bymsuidniew ia ki jingdonkam jong ki khun jong u. “U Trai u long u badap da ka jingisynei, bad u baleh-isyneithoin.”¹² Ia ka dohnud baieit jong u la ktah da ki jingsngewsih jong ngi, wat tang da kaba ngi shu kren shap- hang jong ki. Leit rah ha u ia kaei-kaei baroh kaba pynlyngngoh ia ka jingmut jingpyrkhat. Ym don kaei-kaei kaba un nym lah ban kit, namar u bat ha lade ia ki pyrthei, bad u synshar ia kiei- kiei baroh jong ka jingpynlong. Ym don kano-kano kaba rit tam kaba dei ia ka jingsuk jong ngi kaba un nym peit. Ym don bynta ha ka jingiakynduh jong ngi ka ban long kaba dum ia u ba un pule: ym don kano-kano ka jingdum-buit kaba long kaba eh ia u ba un batai pynshai. Ym don jinjar kaba lah ban hap halor iba rit tam na ki khun jong u. ne jingpynjinjar ia ka mynsiem, ne jingkmén, ne jingduai kaba shisha. ia kaba U Kpa jong ngi uba ha bneng un nym peit ne leh bymsuidniew. “U shna ia kiba la pait-dohnud. bad u spain ia ki jingmong jong ki.”¹³ Ki jingiadei hapdeng U Blei bad kawei-pa-kawei ka mynsiem ki long kiba shai katta-katta bad kiba paka kumba ym don kawei pat ka mynsiem ha ka pyrthei ka ban ioh bynta ia ka jingsumar-sukher jong u, ne kawei pat ka mynsiem kaba u la ai ia la U Khun baieit.

[90] U Jisu u la ong, “Phin pan ha ka kyrteng jong nga; te ngam ong ha phi, ba nga ngan duwai ia uta U Kpa na ka bynta jong phi: namar uta U Kpa hi u ieit ia phi.” “Nga la jied ia phi.... ba kaei-kaei ruh ba phin pan na uta U Kpa ha ka kyrteng jong nga, un ai ha phi.”¹⁴ Hynrei ban duai ha ka kyrteng U Jisu ka long ei-ei kaba kham pallat ban ia kaba shu ong ia ka kyrteng jong u ha kaba sdang bad bakut jong ka jingduai. Ka dei ban duai ha ka jingmut bad mynsiem jong U Jisu, katba ngi ngeit ia ki kular jong u, shaniah ha ka jingaiei jong u, bad trei ia ki kam jong u.

U Blei um mut ba uno-uno na ngi u dei ban long u pukir ne ban leit shong ha ing ki pukir-blei kum ki monks, bad pynkhlad ia lade na ka pyrthei, khnang ban aiti ne pynkyntang sha ki kam mane-blei. Ka jingim ka dei ban long kum ka jingim jong U Khrist,—ha pdeng u lum bad ki paitbah. Uta u bym leh ei-ei hynrei tang ban shu duai shen un sa kein noh kaba duai, lane ki jingduai jong u kin long

tang ka jingpyndep rukom. Haba ki briew ki pynkhlad ialade na ki para-briew, na ka jaka ba ki lah ban pyndep ia ka kamram kum ki Khristan bad bah ia la ka diengphna; haba ki sangeh kaba trei na ka bynta la U Kynrad uba la trei shitrhem namar jong ki, ki duh ia ka bor jong ka jingduai bad kim don jingpynshlur ban pynkyntang ialade, ne ban duai. Ki jingduai jong ki ki jia long kiba tang ialade bad ki long kiba khwan bad khapnap. Kim lah ban duai na ka bynta ki jingdonkam jong ki para-briew lane na ka bynta ban tei ia ka hima jong U Khrist, bad ban pan ia ka bor bad jingkhlain da kaba ki lah ban trei.

Ka long ka jingduh ia ngi haba ngi leh bymsuidniew ia ka lad jong ka jingialang lok kaba pynkhlain bad pynshlur iwei ia iwei ha ka jingshakri ia U Blei. Ki jingshisha jong Ka Ktien jong u ki duh ia ka jingkordor bad jinglong ba donkam ha ki jingmut jong ngi. Ki dohnud jong ngi kim ioh jingpynshai bad jingpynkhih da ka bor pynkhuid jong ki, bad ngi tlor ha ka jinglong ba kynja mynsiem. Ha ka jingialang jong ngi kum ki Khristan ngi duh shibun da ka jingbymiaieit iwei ia iwei. Uta uba khang ne set ialade tang ha lade um pyndap ia kata ka jaka kaba U Blei u la buh ia u ba u dei ban pyndap. Ka jingpynroi kaba dei ia ki bor tynrai ha ka jingiadei bad ki para briew ha ka jinglong jong ngi ka wallam ia ngi sha ka jingieit ia kiwei, bad ka long ka lad jong ka jingpynjanai bad ka bor ia ngi ha ka jingshakri ia U Blei.

Lada ki Khristan kin iasoh lok lang, da kaba iakren iwei ha iwei ia ka jingieit jong U Blei, bad ia ki jingshisha bakordor jong ka jingsiewspah, ia ki dohnud jong ki yn pynthymmai bor. bad kin ia pynthymmai bor iwei ia iwei. Ngil lah man ka sngi ban ioh jingtip kham bun shuh-shuh shaphang U Kpa jong ngi uba ha bneng, da kaba ioh ia ka jingshemphang ba thymmai ia ka jing-aiei jong u; te ngin sa kuah ban kren ia ka jingieit jong u; bad katba ngi leh ia kane, ia ki dohnud jong ngi yn pynsyaid bad pynshlur. Lada ngi pyrkhath bad kren kham bun shaphang U Jisu ban ialade, te ngin ioh kham bun ia ka jingdon ryngkat jong u.

Lada ngi kuah ban pyrkhath ia U Blei bunsien kumba ngi don ka sakhia ia ka jingsumar-sukher jong u ia ngi, ngi dei ban ri ia u ha ki jingpyrkhat jong ngi barobor bad leh kmen ha kaba kren shaphang jong u bad ha kaba iaroh ia u. Ngil kren ia kiei- kiei kiba dei ia kane ka jingim namar ba ngi don ka jingsngewbha ia ki. Ngil kren ia ki

lok jong ngi namar ba ngi ieit ia ki; ki jingkmén bad jingsngewsih jong ngi ki iasnoh bad ki. Pynban ngi don ka daw kaba kham khraw ban ieit ia U Blei ban ia ka ban ieit ia ki lok ba kynja pyrthei; bad ka dei ban long kaei-kaei kaba shu long hi ha ka pyrthei ban pynlong ia u uba nyngkong ha ki jingpyrkhat jong ngi, ban ialap ia ka jingbha jong u bad ia ka bor jong u. Ia ki jingai ba kordor kiba u la ai ia ngi ym shym la thmu ba kin kjit ia ki jingpyrkhat jong ngi bad ban ieit katta-katta katba ngim don ei-ei ban ai ia U Blei; hynrei ki dei ban long barobor ka jingpynkynmaw ia ngi shaphang jong u, bad ban teh song ia ngi ha ka jingieit bad jingsngewnguh ia U Nong- lehbha ba kynja-bneng jong ngi. Ngi shong ha syndah eh ki ri- them jong ka pyrthei. Ai ia ngi ba ngin khmied ia la ki khmat shaneng sha ka jingkhang kába plie jong ka jaka-kyntang kaba haneng, ha kaba ka jingshai jong ka burom U Blei ka tynshain ha ka khmat jong U Khrist, uba “lah ruh ban pynim janai ia kita kiba wan ha U Blei da u.”¹⁵

[92] Ngi dei ban iaroh ia U Blei kham bun “namar ka jinglehbha jong u, bad namar ki kam ki baphylla jong u ia u khun-bynriew.”¹⁶ Ki kam jingshakri-blei jong ngi kim dei ban long tang ha kaba pan bad kaba pdiang. Wat ai ba ngin pyrkhat barobor tang ia ki jingdonkam jong ngi, bad klet ia ki jingmyntoi ba ngi ioh pdiang. Ngim ju duai pallat bun than eh, hynrei ngi long kiba tyngkai eh ban ai ia ki jingainguh. Ngi long ki nongpdiang ba barobor ia ki jingaiei jong U Blei, pynban katno khyndiat eh ngi pynpaw ia la ka jingsngewnguh, katno khyndiat eh ngi iaroh ia u na ka bynta kaei kaba u la leh ia ngi.

Mynhyndai U Trai u la hukum ia ki Israel, haba ki iaseng- lang ban shakri ia u, “Phin iabam ha khymat U Trai uba U Blei jong phi, bad phin ialeh-kmen ha kiei-kiei baroh kiba phin kytah da la ka kti, maphi bad kiba ha ing jong phi, ha kiba U Trai uba U Blei jong me u la kyrkhu ia me.”¹⁷ Kata kaba la leh na ka bynta ka burom jong U Blei dei ban leh da ka jingphuh- mat phuh mut, da ki jingruai ka jingiaroh bad jingainguh, bad ym da ka jingdiaw jingsngewsih.

U Blei jong ngi u long U Kpa basbun bad ba isynei. Ia ka jingshakri jong u ym dei ban khmih ia ka kum ka kam kaba pyndiaw ia ka dohnud bad ba jynjar. Ka dei ban long ka jingsngewbha ban mane ia U Trai bad ban shim bynta ha ka kam jong u. U Blei um mon ban leh ia ki khun jong u ia kiba u la thaw ka lad ka jingpynim

kaba khraw kat kane kum u kynrad uba eh bad uba shim-jubor. U long u lok uba bha tam jong ki; bad haba ki mane ia u, u khmih lynti ban long ryngkat bad ki, ban kyrkhu bad pyntyngen ia ki, da kaba pyndap ia ki dohnud jong ki da ka jingkmén bad jingieit. U Trai u kuah ia ki khun jong u ban shem jingsngewbha ha ka jingshakri ia u, bad ka jingkmén kaba kham pallat ha ka kam jong u, ym ban shem jingjynjar. U kuah ba kito kiba wan ban mane ia u kin wan bad ki jingpyrkhat bakordor ia ka jingsumar-sukher jong u bad jingieit, khnang ba ki lah ban long kiba kmén sngewbha ha ki kam baroh jong ka jingim ba man ka sngi, bad ba ki lah ban ioh jingkyrkhu ban long kiba hok bad ba shisha ha kiei- kiei baroh.

Ngi dei ban ialum lang sawdong ia ka diengphna. U Khrist ia uba la sahnarphna u dei ban long ka jingpyrkhat bad jingkren jong ngi bad ka jingkhíh jingmut ne jingshit mynsiem ba kmén tam jong ngi. Ngi dei ban kynmaw ia kawei-pa-kawei ka jing-kyrkhu ba ngi iohpdíang na U Blei, bad haba ngi iohi ia ka jingieit bakhraw jong u, ngin mon ban shaniah bad huh ia kaei- kaei baroh ha ki kti ia kiba la sahprek ha ka diengphna namar jong ngi. [93]

Ka mynsiem ka lah ban kiew khamjan sha bneng ha ki thapniang jong ka jingiaroh. Ia U Blei la mane bad shakri da ki jingruai bad jingput jingtem ha bneng, bad katba ngi pynpaw ia ka jingsngewnguh jong ngi, ngi pyniadei bad ka jingmane jong ki paitbah jong ka bneng. “Uta uba ai ka jingknia ka jingainguh u pyndonburom ia U Blei.”¹⁸ Ai te ba da ka jingkmén ba sngewburom ngin wan ha khmat U Nongthaw jong ngi. da “Ka jingainguh, bad ka jingsawa ka jingrwai.”¹⁹ [94]

[95]

KUMNO YN LEH BAD KA JINGARTATIEN

IA KIBA bun, khamtam eh ia kito kiba dang lung ha ka jingim Khristan, ha ki por ki por la pynkhuslai da ki jingartatien. Don shibun kiei-kiei ha Ka Baibl kiba kim lah ban batai ne sngew- tuh, bad U Soitan u pyndonkam ia kine ban pynsator ia ka jingngeit jong ki ha ki Jingthoh Bakhuid kum ka jingpynpaw ia U Blei. Ki kylli, “Kumno sha ngan lah ban tip ia ka lynti kaba dei? Lada Ka Baibl ka long shisha Ka Ktien jong U Blei, da kumno te ngan lah ban lait na kine ki jingartatien bad jing- lyngngoh?”

U Blei um ju ong ia ngi ban ngeit, khlem da ai ka sakhi kaba biang ha kaba ngin lah ban pynshong nongrim ia ka jingngeit jong ngi. Ka jingim jong u, ka jinglong jong u, ka jingshisha ka ktien jong u, ia kine baroh la pynskhem da ka jingphla kiba bun kaba apil sha ka bor bishar bad bor sngewthuh jong ngi; bad kane ka jingphla ka long kaba kynrei. Pynban U Blei um shym la weng noh ia ka jinglah ban long kiba artatien. Ka jingngeit jong ngi ka dei ban shong nongrim ha ka sakhi, ym ha ka jingbatai. Kito kiba kuah ban artatien kin ioh ia kata ka lad; katba kito pat kiba kuah da shisha ban tip ia ka jingshisha, kin shem kyrhai ka sakhi ha kaba kin pynneh ia ka jingngeit jong ki.

Ka long ka bym lah long ba ki jingmut ba don jingkut jong ngi kin sngewthuh bad shemphang janai ia ka jinglong ne ia ki kam jong Uta Ubym-ju-don jingkut. Ha uba stad tam ne uba la ioh jinghikai kaba janai tam, Uta U Bakhuid U shu sah hi ka jingmaian ha u. “Me lah ma-me da kaba wad ban shem ia U Blei? Me lah ban shem ia U Badon-bor-baroh haduh ka bajanai? Ka jrong kat ka bneng; me lah leh aiu ma-me? Kham jylliew ban ia ka jaka shong riwiap; me lah ban tip aiu ma-me?”

U apostol Paul u ong, “Ah ka jingjylliew ka jingkynrei-spah ka jinstad, bad ka jingtip U Blei! Ah katno ba kita ki jingkut-bishar jong u ki long ki bymlah-it shuh, bad ba kita ki lynti jong u ki bymlah-bud shuh!”² Hynrei la ki “lyoh bad ka jingdum kiba baroh sawdong ia u: ka hok bad ka jingbishar ki long ka nongrim ka khet

jong u.”³ Ngi lah haduh hangta ban pyrkhata ia ki jingloh jong u bad ngi, bad ia ki jingthmu da kiba ia u la kyntu ban leh, ha ngi lah ban shemphang ia ka jingieit bad jingisynei ba iar khlem kut ia kiba la pynsnoh lang bad ka bor bym don jing- kut. Ngi lah ban sngewthuh ia ki jingthmu jong u tang kat ban long ka jingbha ia ngi ban lip; bad sha lyndet kane ngi dei ban shu shaniah ha ka kti kaba donbor halor baroh bad ha ka dohnud kaba dap da ka jingieit.

[96]

Ka Ktien jong U Blei, kum ka jinglong jong U Nongthaw jong ka, ka pynpaw ia ki jingmaian kiba ym lah ban sngewthuh janai da ki jingthaw ba iap ne ba don jingkut. Ka jingwanrung jong ka pop sha ka pyrthei, ka jingwan long doh jong U Khrist, ka jingka arsien, ka jingmihpat, bad bun kiwei-kiwei ki subjek ba la pynpaw ha ka Baibl, ki long ki jingmaian kiba jylliew eh ia kiba ka jingsngewthuh ba kynja briew ka lah ban batai, ne lah ban shemphang janai. Hynrei ngim don daw ban artatien ia Ka Ktien jong U Blei tang namar ba ngim lah ban sngewthuh ia ki jingmaian jong ka jingsumar sukher jong u. Ha kane ka pyrthei ia ngi la ker sawdong da ki jingmaian kiba ngim lah ban sngew thuh. I jingthaw badon jingim iba rit tam i long ka jingeh ia kaba uba stad tam na ki riewstad un lah ban batai. Ha man la ki jaka ki don ki jingphylla kiba long sha lyndet ka bor jing-shemphang jong ngi. Namar kata te haton gin sngewphylla ban shem ba ha ka pyrthei ba kynja mynsiem ki don ki jingmaian kiba ngim lah ban shemphang? Ka jingeh ka shong ha ka jing-tlot bad jingkhim jong ka jingmut jingpyrkhat ba kynja briew. U Blei u la ai ia ngi ha ki Jingthoh Bakhuid ka sakhi kaba biang ia ka jinglong ba kynja-blei jong ki, bad ngim dei ban artatien ei-ei ia Ka Ktien jong u tang namar ba ngim lah ban sngewthuh ia ki jingmaian baroh jong ka jingsumar-sukher jong u.

U apostol Paul u ong ba don ha ka Jingthoh “Kiei-kief-ruh ki baeh ban sngewthuh, ia kiba kita ki bymnang bad ki bymneh ki pynkhlain, kumba ki leh ruh ia kita kiwei ki jingthoh, ia ka ban pynjot-noh ia lade hi.”⁴ Ia ki jingeh ha Ka Jingthoh (Ka Ktien U Blei) la pynlong da ki briew kiba artatien kum ka nia ne jingiasaid pyrshah ia Ka Baibl; hynrei jingai na kane, ki nang pyn-paw pynban ka sakhi kaba skhem ia ka jingpyrsad mynsiem ba kynja-blei jong ka. Lada ka don ka jingiathuh shaphang U Blei tang katta katba ngi lah ban sngewthuh da kaba jem, bad lada ia ka jinglong khraw jinglong donburom jong u lah ban sngewthuh da ki jingmut briew

[97]

jong ngi, te Ka Baibl kan nym lah ban don ia ka certificate ia ka bor ba kynja-blei. Ka jingkhraw jingphuh bad ka jingmaian jong ki jingiakren ba la pynpaw ha ka, ki dei ban pynngeit ha ka kum Ka Ktien jong U Blei.

Ka Baibl ka pynpaw ia ka jingshisha da ka jinglong ba palei bad ka jingpyniadei bajanai bad ki jingdonkam bad jingthrang jong ka dohnud u briew, haduh ba ka la pynsngewlyngngoh bad pynshoh-bieit ia ki briew kiba stad tam, katba ka pynlah pat ia uba rit tam bad bymdon jingnang jingstad ban shemphang ia ka lynti jong ka jingpynim. Bad pynban kine ki jingshisha ba la ong ki iasnoh bad ki subjek kiba iar katta-katta haduh sha lyndet ka bor jingshemphang jong u briew, ba ngi lah ban pdiang ia ki ka long tang namar ba U Blei u la pynbna ia ki. Kumne ia ka lad jong ka jingsiewspah la plie ia ngi, kumta ba kawei-pa-kawei ka mynsiem ka lah ban iohi ia ki mawjam kiba ka dei ban shim ha ka jingphai sha U Blei da ka jingkylla-ka-bamut, bad ka jingngeit ha U Trai Jisu Khrist jong ngi. khnang ban ioh lait im ha ka lynti ba la pynthikna jong U Blei; pynban hapoh kine ki jingshisha, kiba lah ban sngewthuh da kaba jem. don ki jingmaian ba la buhrieh jong ka burom jong u,—ki maia kiba thom bor ia ka jingmut ha ka jingwad jong ka. pynban kiba pynshit mynsiem ia u nongwad bashisha ia ka jingshisha da ka jingsngewburom bad ka jingngeit. Katta katba u nangwad ia Ka Baibl, katta kan nang pynkynduh ia u ba ka long Ka Ktien jong U Blei u ba-im. bad ka nia ba kynjabriew ka dem ngon ha khmat ka burom bad jinglongkhraw jong ka jingpynpaw ba kynja-blei.

Ban phla ba ngim lah ban sngewthuh ia ki jingshisha bakhraw jong Ka Baibl ka long tang ban mynjur ba ka jingmut briew kam long kaba biang ban shemphang ia ka jingmut ba kynja-blei; ba u briew bad ka jingshemphang ba lyngkot jong u um lah ban sngewthuh ia ka jingthmu jong U Blei.

Namar ka jingbymlah ban shemphang ia ki jingmaian jong ka baroh. uba artatien bad u bymngeit ia ka jingdon U Blei ki kyntait ia Ka Ktien jong U Blei; bad ym baroh kiba phla ba ki ngeit ia Ka Baibl ki lait na kane ka jingma ha kane ka bynta. U apostol u ong, “To sumar, ko parabangeit. ioh ba kumno-re- kumno kan don hano-hano na phi ka dohnud basniew ka jing- bymngeit, ha ka ban phai dien noh na U Blei Baim.”⁵ Ka long kaba dei ban it bniah ia ki jinghikai Ka Baibl, bad ban wad ia “kiei-kiei-ruh kiba jylliew jong

U Blei, “6 kat kum ba la pynpaw ia ki ha Ka Ktien U Blei. Katba “kiei-kiei-ruh ki barieh ki dei ki jong U Trai uba U Blei jong ngi,” “Kita kiei-kiei-ruh ia kiba la pynpaw ki dei ki jong ngi.”⁷ Hynrei ka long ka kam jong U Soitan ban pynphai na ka lynti kaba dei ia ki bor bishar jong ka jingmut. Haba ka jingsarong ka don ryngkat ha kaba pyrkhath ia ka jingshisha jong Ka Baibl. ki briew ki kylla long ki bym lah ban iaishah bad ki shah jop lada kim lah ban batai ia kawei- pa-kawei ka bynta jong ka Jingthoh ha ka rukom kaba ki sngew-thuh ia ki ktien ba la pyrsad mynsiem. Kim mon ban ap tad haduh ba U Blei un ibit ban pynshai ia ka jingshisha ha ki. Ki sngew ba ka jingstad ba kynja-briew jong ki ka biang ban shem-phang ia ka Jingthoh, bad haba kim lah, ki len ia ka bor jong ka. Shisha don bun ki jinghikai ia kiba la tharai bad ngeit da kiba bun ba la ioh na Ka Baibl kiba ym don nongrim ei-ei ha ka jinghikai jong ka, bad ha ka jingshisha ki long pyrshah ia ka nadong shadong. Kine kiei-kiei ki jia long ka daw jong ka jingsngew artatien bad jingsngewlyngngoh ia shibun ki briew. Kim long kiba lah ban ai daw ban kynnoh pop ia Ka Ktien jong U Blei, hynrei ka long ka jingphai jong u briew na ka lynti kaba dei.

Lada ka long kaba lah ia ki briew kiba u la thaw ban sngew-thuh janai ia U Blei bad ia ki kam jong u, te, ynda haba ki la poi ha kane ka kyrdan, yn nym donkam shuh ia ki ban wad ia ka jingshisha, ne jingnangsan ha ka jingtip bad jingpynjanai ia ka jingmut jingpyrkhat ne dohnud. U Blei un nym long shuh uba halor ia baroh; bad u briew ynda haba u la poi ha kaba kut jong ka jingtip un sangeh kaba ia id shaphrang. Ai ba ngin ainguh te ia U Blei ba kam shym long kumta. U Blei u long uba bym-jukut; ha u ki long “Ki jingkynshew baroh jong ka jingstad bad ka jingtip.”⁸ Bad shaduh ka bymjukut ki briew kin shu dang iai wad. iai ioh jingtip bad pynban kin nym lah pynkhali ia ki jingkynshew jong ka jingstad jong u. jingbha jong u bad ia ka bor jong u.

U Blei u thmu ba wat ha kane ka jingim ia ki jingshisha jong ka ktien jong u yn pynshai ha ki briew jong u. Don tang kawei ka lad da kaba ngi lah ban ioh ia kane ka jingtip. Ngil lah ban ioh ia ka jingshemphang ia Ka Ktien jong U Blei tang da ka jingpynshai jong uta U Mynsiem da uba ia Ka Ktien la ai; Ia kiei-kiei-ruh ki jong U Blei ym don ba ithuh, hynrei tang U Mynsiem U Blei”; “namar uta U Mynsiem u it ia kiei-kiei-baroh, wat ia kita kiei-kiei-ruh kiba

jylliew jong U Blei.”⁹ Bad ka jing- kular jong U Nongpynim ia ki nongbud jong u ka long, “Hynrei ynda u la wan ma-u, U Mynsiem Ka Jingshisha kein, un ialam ia phi sha ka jingshisha baroh ... naba un shim na ka jong nga. bad un pynpaw ha phi.”¹⁰

U Blei u kuah ia u briew ba un pyntrei ia ki bor iatai-nia jong u; bad kaba it bniah bad pule ia ka Baibl kan pynkhlain bad kyn-tiew shaneng ia ka jingmut jingpyrkhat pallat ban ia kano kano ka jingpule. Pynban ngi dei ban sumar ban nym pynlong blei ia ka bor ban bishar ba kynja-briew kaba long kaba tlot bad kaba duna. Lada ngi kuah bad mon ban sngewthuh bad shem-phang ia ki jingshisha jong Ka Baibl, ngi dei ban don ka jingngeit kaba sngur kum ka jong u khynnah uba kloi ban shah hikai. bad ban wad ia ka jingiarap jong U Mynsiem Bakhuid. Ka jing-pyrkhat ia ka bor bad jingstad jong U Blei bad ka jingbymlah jong ngi ban sngewthuh ia ka jingkhraw jong u, kan pyndap ia ngi da ka jingsngewrit, bad ngin plied ia Ka Ktien jong u da ka jingsngewburom kaba khraw kumba ngi leit ha khmat jong u. Haba ngi wan sha Ka Baibl, ka bor bishar jong ngi ka dei ban phla ia ka bor kaba kham halor jong ka. bad ka dohnud bad ka bor pvrkhat ka dei ban dem ha uta uba khraw—LONG MA NGA.

Shisha don bun kiei-kiei kiba eh bad kiba dum ia kiba U Blei un pynshai ha kito kiba wad ban sngewthuh ia ki. Hynrei khlem ka jingialam jong U Mynsiem Bakhuid. ngin khun pyndor jubor ia ki jingthoh bad ngin batai bakla ia ki. Don shibun ka jingpule ia Ka Baibl kaba long khlem jingmyntoi. bad bunsien ka long ka jingmysaw kaba jur. Haba ia Ka Ktien U Blei la plied khlem ka jingsngewburom bad khlem ka jingduai; haba ia ki jingpyrkhat bad jingieit ym shym la pynneh ha U Blei, ne ha ka jingiadei sur bad ka mon jong u, ia ka jingmut yn pyndum da u lyoh ka jingartatien; bad ha kata hi ka por ba phi pule ia Ka Baibl ka jingsngewartatien

[100] kan wan da ka bor. U nongshun u synshar ia ki jingpyrkhat bad u bsuh ia ki jingbatai kiba long kiba bakla. Lano lano haba ki briew kim wad ia ka jingpyniadei bad U Blei ha ka ktien bad ha ka kam, la wat la ki stad katno- katno ki lah ban bakla ha ka jingsngewthuh jong ki ia Ka Baibl bad ka long kaba ma ban shaniah ia ki jingbatai jong ki. Kito kiba phai sha Ki Jingthoh ban shem ia ka jingiapher bad jingbymi- adei, kin nym ioh ia ka jingsngewthuh janai ba kynja mynsiem. Da ka jingiohi kaba kyllain kin iohi bun kiei-kiei kiba

kin artatien ha kiei-kiei kiba long kiba shai eh bad kiba jem eh ban sngewthuh.

La ka jingartatien ka wan ha kano-kano ka dur ruh, ka daw bashisha jong ka, ha ki bynta kiba kham bun tam, ka long ka jingieit ia ka pop. Ia ka jinghikai bad jingadong jong Ka Ktien jong U Blei ym lah ban pdiang sngewbha da kiba sarong, da ka dohnud kaba ieit ia ka pop, bad kito ki bym mon ban kohnguh ia ki jingdawa jong ka ki long kiba kloie eh ban artatien ia ka bor jong ka. Khnang ba ngin poi ha ka jingshisha, ngi dei ban don ka jingkuah bashisha ban tip ia ka jingshisha, bad ka jingmon jong ka dohnud ban kohnguh ia ka. Bad baroh kiba wan ha kane ka mynsiem ban pule ia Ka Baibl, kin shem kyrhai ka sakhi ba ka long ka ktien jong U Blei, bad ki lah ban ioh jingshemphang ia ki jingshisha jong ka ki ban pynlong ia ki kiba stad sha ka jingpynim.

U Khrist u 1a ong, “Lada uno-uno-ruh u mon ia ka ban leh ia ka mon jong u, un ioh shemphang shaphang kata ka jing- hikai.”¹¹ Ha ka jaka ba phin kylli bad kren-woh-dong shaphang kata kaba phim sngewthuh, sumar ia kata ka jingshai kaba la lah tyngshain halor jong phi bad phin sa ioh pdiang ia ka jingshai kaba kham khraw. Da ka jingaiei jong U Khrist, pyndep ia ka kamram baroh kaba la pynshai ha ka jingsngewthuh jong phi, te phin sa lah ban sngewthuh bad pyndep ia kito kiba phi mynta phi artatien.

Don ka sakhi kaba plie ia baroh,—ia kiba stad tam bad babieit tam.—kaba long ka sakhi jong ka jingiakynduh (experi-ence). U Blei u khot sngewbha ia ngi ban tynjuh da lade hi ia ka jingshisha Ka Ktien jong u, ia ka jingshisha jong ki kular jong u. U hukum ia ngi “Ah to mad bad to khymih ba U Trai u long u babha.”¹² Ha ka jaka ban shaniah ha ka ktien jong kiwei pat, ngi dei ban mad da lade hi. U ong, “to pan, te phin sa ioh-pdiang.” ia ki jingkular jong u yn pyndep. Kim pat ju long kiba kai bad kim lah ban long Kumta, hynrei barobor kiba shisha. Bad katba ngi nang wan hajan ia U Jisu, bad leh kmen ha ka jingdap ka jingieit jong u, ka jingartatien jong ngi bad jingdum kan duh bad jah noh ha ka jingshai jong ka jingdon jong u.

U Apostol Paul u ong ba U Blei u “la pyllait ia ngi na ka bor jong ka jingdum, bad uba la pynkyn-riah-noh ia ngi sha ka hima jong U Khun ka jingieit jong u.”¹⁴ Bad uwei-uwei baroh uba la iaiddait na ka jingiap sha ka jingim u lah ban “pynskhem ba U Blei u long uba

shisha.”¹⁵ U lah ban phla, “Nga donkam ia ka jingiarap, bad nga Ia shem ia ka ha U Jisu. Ia ka jingkuah jong nga baroh la pyndap, ia ka jingthngan ka mynsiem jong nga la pynkdang; bad mynta Ka Baibl ka long ia nga ka jing-pynpaw ia U Jisu Khrist. Kylli balei nga ngeit ha U Jisu?—Namar u long ia nga U Nongpynim ba kynja-blei. Balei nga ngeit ia Ka Baibl?—Namar nga la shem ia ka ba ka long ka jingsawa jong U Blei ha ka mynsiem jong nga.” Ngi lah ban don ka sakhi ha ngi hi ba Ka Baibl ka long kaba shisha, ba U Khrist u long U Khun jong U Blei. Ngi tip ba ngim shym bud ia ki jingiathuhkhana ba la thaw da ka jingthmu kaba sianti.

U Petros u kyntu ia ki para-bangeit jong u ban “nangroi ha ka jingaiei bad ka jingtip ia U Trai bad U Nongpynim jong ngi U Jisu Khrist.”¹⁶ Haba ki briew jong U Blei ki nangroi ha ka jingaiei, kin ioh barobor ia ka jingsngewthuh kaba kham shai kham shai ia ka ktien jong u. Kin lah ban shemphang ia ka jing- shai bathymmai bad jingtynnad ha ki jingshisha bakhuid jong ka. Kane ka la long kaba shisha ha ka jingiathuhkhana (history) jong ka balang ha ki rta baroh, bad kan iaisah kaba shisha haduh kaba kut. “Hynrei ka lynti jong u bahok ka long kum ka jingshai ka batvngshain, kaba nang tyngshain-tyngshain haduh ka bajanai ka sngi.”¹⁷

[102] Da ka jingngeit ngi lah ban khmih sha kaba lawei, bad bat khem ia ka kular jong U Blei ia ka jingroi jong ka jingshem- phang, ia ki bor jingpyrkhat ba kynja-briew ba la pyniasoh bad kaba kynja-blei, bad ia kawei-pa-kawei ka bor jong ka mynsiem ba la wallam ha ka jingiapyndei beit bad U Tynrai jong ka jing-shai. Ngi lah ban shad kmen namar ba ia kata ka bor yn pyn-shai kdar; kiei-kiei kiba long kiba eh ban sngewthuh ha kata ka por kin ioh ia ka jingpynshai; bad ha kaba ki jingmut briew jong ngi ki la shem tang ka jingkulmar bad ki jingthmu bym don nongrim, ngin sa iohi ia ka jingjanai ba paka tam bad jingiahap- sur ba-itynnad. “Namar mynta ngi iohi lang kumba ha ka it- byrnngut ha kaba dum byrnngut-byrnngut; hynrei hangta mar- khmat mar-khmat: mynta nga tip tang katto katne; hynrei hangta ngan ithuh-biang kumjuh kumba la ithuh-biang ruh ia [103] nga.”¹⁸

SHADKMEN HA U TRAI

I A KI khun jong U Blei la khot ban long ki nongmihkhmat jong U Khrist, kiba pyni ia ka jingbha bad jingisynei jong U Trai. Kumba U Jisu u la pynpaw ha ngi ia ka jinglong bashisha jong U Kpa, kumta ngi dei ban pynpaw ia U Khrist ha ka pyrthei ka bym tip ia ka jingieit bajem bad basbun jong u. “Kumba me la phah ia nga sha ka pyrthei,” ong U Jisu, “kumta nga ruh nga la phah ia ki sha ka pyrthei.” Ma-nga ha ki. bad ma-me ha nga,... ba kata ka pyrthei te kan ioh tip ba la phah ma-me ia nga.” U Apostol Paul u ong ha ki synran jong U Jisu, “phi long ka shithi U Khrist,” “ia kaba la ithuh bad ba la pule da ki briew baroh.”² Ha iwei-pa-iwei na ki khun jong u, U Jisu u phah ia ka shithi sha ka pyrthei. Lada phi long u nongbud U Khrist, u phah ha phi ka shithi sha ka ing jong phi, ka shnong bad ki lynti syngkien ha kaba phi shong. U Jisu. da kaba shong ha phi, u kuah ban kren ha ki dohnud jong kito ki bym pat ia ithuh bad u. Lehse kim pat shym pule ia Ka Baibl, ne iohsngew ia ka ktien kaba kren ha ki da ka bad kim pat iohi ia ka jingieit jong U Blei lyngba ki kam ki kti jong u. Hynrei lada phi long u nongmihkhmat uba shisha jong U Jisu, ka lah ban long ba da phi yn ialam ia ki ban sngewthuh katto katne ia ka jingbha jong u, bad yn pynlong ia ki ban ieit bad ban shakri ia u.

Ia ki Khristan la buh kum ki nongrah-jingshai ha ka lynti sha bneng. Ki dei ban pynshat jingshai lem ia ka pyrthei na kata ka jingshai kaba ki la ioh na U Khrist. Ka jingim bad jinglong- jingim jong ki ka dei ban long ha kata ka rukom ba kiwei pat kin ioh ka jingpyrkhat kaba dei shaphang U Khrist bad ka kam jong u.

Lada ngi mihkhmat ia U Khrist, ngin pynlong ia ka kam jong u kaba shisha. Ki Khristan kiba lum ia ka jingdiaw-jingmut bad jingsngewsih ha ki mynsiem jong ki, bad kiba khnum. ki ai ha kiwei ka jingpynpaw balamler ia U Blei bad ia ka jingim Khristan. Ki ai ka jingshon jingmut ha kiwei ba U Blei um sngewbha ba ki khun jong u kin long kiba suk, bad ha kane ka rukom ki jia long ki sakhi balamler pyrshah ia U Kpa jong ngi uba ha bneng.

[104]

U Soitan u shadkmen haba u lah ban ialam ia ki khun jong U Blei sha ka jingbymngeit bad jingduh jingkyrmen. U sngewbha ban iohi ia ngi ba ngim shaniah ha U Blei. bad ba ngi artatien ia ka jingmon jong u bad ka bor jong u ban pynim ia ngi. U sngewbha ban pynlong ia ngi ban sngew ba U Trai u pynsniew ia ngi da ka jingsumar-sukher jong u. Ka long ka kam jong U Soitan ban pyni ia U Trai kum uba duna ha ka jingieit bad jing- isynei. U pynlamler ia ka jingshisha kaba dei shaphang U Blei. U pyndap ia ki jingpyrkhat da kiei-kiei kiba lamler shaphang U Blei; bad ha ka jaka ba ngin pynneh ia lade ha ka jingshisha shaphang U Kpa jong ngi uba ha bneng, ngi bunsien eh ngi pyn- dem ia ki jingmut jong ngi ha ki jingpynpaw balamler jong U Soitan, bad ngi pynjah burom ia U Blei da ka jingbymshaniah ia u bad jingkhnum pyrshah ia U. U Soitan barobor u kuah ban pynlong ia ka jingim ba kynja niam ka jingim kaba dap da ka jingdiaw jingsngewsih. U kuah ia ka ba kan paw kaba eh bad kaba shitom; bad haba U Khristan u pynpaw ia la ka jingim ha kane ka rukom, da ka jingbymngeit jong u, ka mut u kyrshan ia ka jingpynlamler jong U Soitan.

Shibun kiba ia id ha kane ka lynti jong ka jingim, kiba pynneh la ki jingmut ha ki jingbakla jong ki bad ki jingtlot bad ki jingduh-jingkyrmen, ia ki dohnud jong ki la pyndap da ka jingsngewsih bad jingdiaw-jingmut. Katba nga don ha Europe, kawei ka para bangeit kaba leh kumne, bad kaba don ha ka jingjynjar kaba jur, ka la thoh sha nga ka da kyrpad ia ka jingpynshlur jong nga. Ha ka miet kaba bud ynda nga la lah pule ia ka shithi jong ka, nga la phohsniew ba nga don ha kawei ka kper, bad uwei uba imat kum u trai jong ka kper u la ialam ia nga lyngba ki lynti jong ka. Katba nga dang kheit ia ki syntiew bad iw sngewbha ia ka jingiwbih jong ki, kata ka parabangeit kaba dang ia id harud jong nga, ka la khot ia nga bad kdew ia ki dieng-shiah ba ijli kiba pynwit ia ka lynti jong ka. Hangta ka don, ka iam bad sngcwsih. Kam shym ia id ha ka lynti bad bud ia u nongialam, hynrei ka la ia id hapdeng ki shiah bad ki dieng shiah. “Oh,” ka la ong da kaba iam, “hato kam long kaba isynei ba ia kane ka kper kaba itynnad la pynsniew da ki shiah?” Te uta u nongialam u la ong, “Iehnoh marwei ia ki shiah, namar kin pynmynsaw ia phi. Lum ia ki tiew-kulab, ia ki tiew-lili, bad ia ki tiew-saw.”

[105] Hato ym don ki dak ne jingthoh kiba phyrnai ha ka jing- iakyn- duh jong phi? Hato phim shym la ioh ia ki por bakordor ha kiba ka

dohnud jong phi ka la kyndeh da ka jingkmn ha kaba pyndem ha U Mynsiem jong U Blei? Haba phi phai dien ban peit ha ki sla jong ka jingkiynduh ha ka jingim jong phi, hato phim shem ia ki sla kiba sngewbha? Hato ki kular jong U Blei, kum ki syntiew baiwbih, kim san harud ka lynti jong phi sha kamon bad sha kadiang? Hato phin nym shah ba ka jingitynnad bad jingiwbiha jong ki kin pyndap ia ka dohnud jong phi da ka jingkmn?

Ki shiah bad ki diengshiah ki long tang ban pynmong bad pynsngewsih ia phi; bad lada phi lum tang ia kine kiei-kiei bad ai ia ki ha kiwei pat, hato, nalor kaba phi leh bym suid-niew ia ka jingbha jong U Blei ia phi hi, phim khang ia kito kiba saw- dong ia phi na kaba iaaid ha ka lynti jong ka jingim?

Kam long kaba stad ban lum lang baroh ia ki jingkynmaw ba sngewsih jong ka jingim kaba la dep,—ia ki jingbymhok bad

“Ngan kymen bad ngan shad kymen ha Me: ngan ruai iaroh ia ka kyrteng jong me Ah Me U Baha-khlieh tam eh.” jingduh jingkyrmen,—ban kren shaphang jong ki bad sngewsih namar jong ki tad haduh ba yn tyllap ia ngi da ka jingdiaw-jing- mut. Ka mynsiem kaba duh jingkyrmen ka dap da ka jingdum, ka da khang ia ka jingshai jong U Blei na ka mynsiem, bad kah dum ia ka lynti jong kiwei pat.

[106]

Ainguh ia U Blei na ka bynta ki dur kiba phyrnai kiba u la pynpaw ha ngi. Ai ba ngin pynlang lang ia ki jingpynskhem ba la kyrkhu jong ka jingieit jong u, khnang ba ngi lah ban peit ha ki man la ki por: U Khun jong U Blei uba la iehnoh ia ka khet U Kpa jong u, u la pynkup ia ka jinglong-blei jong u da ka jinglong-briew, khnang ba un lah ban pyllait ia u briew na ka bor jong U Soitan; ka jingjop jong u na ka bynta jong ngi ka plie ia ka bneng ia ki briew, ka da pynpaw ia ka burom jong u; ia ka jaid bynrriew ba la kyllon la kyntiew na ka thliew jong ka jingjot ha kaba ka pop ka la pynhap ia ka, bad la wallam pat sha ka jingiasoh bad U Blei uba-im junom, bad haba la shah ia ka jingtynjuh ba kynja-blei lyngba ka jingngeit ha U Nongsiew- spah jong ngi, la pynkup da ka hok jong U Khrist bad la kyntiew sha ka khet jong u—kine ki long ki dur ba phyrnai ia kiba U Blei u kuah ia ngi ba ngin puson.

Haba ngi artatien ia ka jingieit jong U Blei, bad ngim shaniah ia ki kular jong u, kata ngi pynjah burom ia u bad pynsngewsih ia U Mynsiem Bakhuid jong u. Kumno ka kmie kan sngew lada ki

khun jong ka kin iai khnium ia ka kum ka bym kuah ia ka jingbha jong ki. haba ka jingtreiminot baroh shi lynter ka jingim jong ka ka long baroh tang na ka bynta ka jingbit jingbiang bad jingbha jong ki? Tharai ki artatien ia ka jingieit jong ka; shisha kan pynpait ia ka dohnud jong ka. Kumno ki kmie ki kpa kin sngew lada ki khun kin leh kumta?

Bad kumno U Kpa jong ngi uba ha bneng un niew ia ngi haba ngim shaniah ia ka jingieit jong u, kaba la pynlong ia u ban ai wat ia la U Khun ba la kha marwei, khnang ban pynim ia pgi? U Apostol u thoh, “Uta u bym shym la bynnud wat ia la U Khun jong u hi, hynrei u la aiti-noh ia u na ka bynta jong ngi baroh; kumno te un ym ai-ei lem bad u ruh ia kiei-kiei baroh ha ngi?”³ Hynrei pynban katno bun, da ki jingleh jong ki, lada ym ha ka ktien. ki ong, “U Trai um mut ia [107] kane namar jong nga. Lehse u ieit ia kiwei, hynrei um ieit ia nga.”

Baroh kane ka pynsniew ia ka mynsiem jong phi hi; namar kawei-pa-kawei ka ktien jong ka jingartatien kaba phi kren ka long ka jingkhoh sngewbha ia ki jingpynshoi jong U Soitan; ka long ka jingpynkhlain ia ka jingsngewartatien ha phi, bad ka jing- pyn- sngewsih ia ki angel kiba shakri ia phi. Haba U Soitan u pynshoi ia phi, wat ring mynsiem ia ka ktien jong ka jingartatien ne jingdum. Lada phi jied ban plie ia ka jingkhong ia ki jing- phawer jong u, ia ka jingmut jong phi yn pyndap da ka jingbym- shaniah bad ki jingkylli ba ialeh pyrshah. Lada phi kren ha kaba pynpaw ia ki jingsngew jong phi, kawei-pa-kawei ka jingartatien kaba phi pynpaw ym tang ba ka pynsniew ia phi shi-met hynrei ka long u symbai uba bsuh bad sei-thied ha ka jingim jong kiwei pat, bad ka pynlong ia ki ktien jong phi baroh kiba lehnohei. Phi ialade lehse phi lah ban ioh-lait pat na ki jingpynshoi bad jing- riam jong U Soitan, hynrei kiwei pat, kiba la ngat hapoh ka bor jong phi (influence), ki lah ban nym lah ban lait na kata ka jingbymngeit kaba phi la ai jingmut. Katno te kan long kaba donkam ba ngin kren tang ia kito kiei-kiei kiba lah ban ai ka bor ba kynja-mynsiem bad ka jingim!

Ki angel ki nang shahshkor ban iohsngew kaba kum kaei ka jingiathuh jong phi ha ka pyrthei shaphang U Kvnrad ba kynja- bneng jong phi. Ai ba ka jingiakren jong phi kan long ia uta uba im ban iasaid namar jeng phi ha khymat U Kpa. Haba phi shim ia ka kti jong u lok. ai ba ka jingiaroh ia U Blei kan don ha ki ryמיang

shyntur jong phi bad ha ka dohnud jong phi. Kane kan ring ia ki jingpyrkhat jong u sha U Jisu.

Baroh ki don la ki jingeh; ki jingsngewsih kiba jur bad ki jingshahpynshoi kiba eh ban ialeh. Wat ju iathuh ia ki jing- jiniar jingeh jong phi ha ki briew. hynrei leit lam baroh sha U Blei ha ka jingduai. Pynlong ka dustur ban nym kren kano-kano ka ktien jong ka jingartatien bad jingpyndiaw jingmut. Phi lah ban leh shibun ban pynbha ia ka jingim iong kiwei pat bad aibor ia ki iingpvrshang jong ki, da ki ktien ka jingkyrmen bad jing-kmen bakhuid.

Don bun ki mynsiem bashlur kiba la ban jur da ki pynshoi bad jingtynjih. haduh ba ki la jan kyllon ha ka jingialeh pyrshah ia ka “manga” bad ki bor jong u bvmman. Wat jiw pynduh jingkyrmen kum ia kita ha ka jingialeh ba eh jorg ki. Pynshlur bad pynkmen ia ki da ki ktien ka jingkyrmen ki ban pynshlur ia ki ha ka jingiaid lynti jong ki. Kumta ka jingshai jong U Khrist kan tyngshain na phi. “Namar ym don uwei na ngi uba im-kynti ia lade.”⁴ Da ka bor ne jingtrei kaba ngim iohi ne tip, ia kiwei lah ban pynshlur bad pynkhlain bor, lane ia ki lah ban pynduh jingkyrmen bad pynjngai na U Khrist bad na ka jing- shisha.

[108]

Don bun kiba sngewthuh bakla ia ka jingim bad jinglong jong U Khrist. Ki tharai ba u long u bym don jingsngewbha, uba eh bad u bym don jingkmn. Ha bun kiei-kiei ia ka jingiakynduh ba kynja-niam la pynsniewdur da kine ki jingpyrkhat.

Bunsien la ong ba U Jisu u la iam, hynrei ym ju bna ba un rkhe. Shisha U Nongpynim jong ngi u long u briew jong ka jingsngewsih, bad uba lip ia ka khuslai, namar u la plie ia la ka dohnud ha ki jingkordit jong ki briew. Hynrei la ka jingim jong u ka long kaba len ialade bad kaba dap da ka jingkhuslai, pynban ia ka mynsiem jong u ym shym la lah ban pyndem ne khniot. Ka khmat jong u kam don ka dak jingsngewsih ne jingbynniaw, hynrei kaba isuk bad ijai-jai. Ka dohnud jong u ka long ka pung-umpohliaw jong ka jingim; ban kat sha ba u leit, u kit ia ka jingsuk bad jingjahthait bad jingkmn.

U Nongpynim jong ngi u la long uba shisha bad ba eh triang ha ka jingshitthem, hynrei um ju long uba rit mynsiem ne at lukhi. Ka jingim jong kito kiba pyrthuh bud ia u ka dei ban dap da ka jingthmu kaba shitrhem; kin don ka jingsngew kaba jylliew ia ka jingkitkhlieh ha lade. Ia ka jingthala dei ban pynduh; ym dei ban don ka jingialeh kmn kaba khywin, ne jingkren biria kaba khlemakor;

hynrei ka niam jong U Jisu ka ai ia ka jingsuk kaba kynjai kum ka wall. Kam pynlip ia ka jingshai jong ka jingkmén; kam khang ia ka jingsngewbha lymne pynkah lyoh ia ka khmat ba phyrnai bad ba puh samrvkhie. U Khrist u la wan ym ban ioh shakri. hynrei ban shakri; bad haba ka jingieit jong u ka synshar ha ka dohnud, ngin sa nang ban bud ia ka nuksa jong u.

[109] Lada ngi im jingmut kliaw tang ia ki kam khwan bad kam bymman jong kiwei pat, ngin shem ba ka long ka bym lah ban ieit ia ki kumba U Khrist u la ieit ia ngi; hynrei lada ki jingpyrkhat jong ngi ki shong neh ha ka jingieit ba phylla jong U Khrist, kajuh ka mynsiem ieit kan tuid sha kiwei pat. Ngi dei ban ieit bad ban ia mew burom iwei ia iwei pat, Khlem da khein ia ki jingduna bad jingbym iai biang kiba ngi iohi. Ia ka jingsngewrit bad ka jingbym shaniah ha lade dei ban pynsan bad pynroi, bad ia ka jingiaishah ba sbun bad ki jingduna jong kiwei pat. Kane kan pyniap troin ia ka jinglong ba khwan bad ba khim jingmut, bad kan pynlong ia ngi kiba kylluid mynsiem bad kiba sbun

U nongruai-salm u ong, “To shaniah ha U Trai, bad leh ia ka babha; to shong ha ka ri, bad to beh ia ka jingshisha.”⁵ “To 6haniah ha U Trai.” Kawei pa kawei ka sngi ka don la ki jong ki jingkluslai bad jinglyngngoh; bad haba ngi ia shem lang, katno ngi sted ban ialap ia la ki jong ki jong ki jingeh bad jingtynjuh bad jingkluslai, haduh ba kiwei pat kin tharai ba ngim don U Nongpynim uba ieit bad uba kloï ban shah shkor ia ki jingpan jong ngi, bad uba lah ban iarap ia ngi ha kano kano ka por ba ogi donkam.

Katto katne pat ki dap da ka jingsheptieng barobor, bad ki dap da ka jingkluslai. Man la ka sngi ia ki la ker sawdong da ki dak jong ka jingieit jong U Blei; man la ka sngi ki leh kmen ha ki jingaisngewbha jong ka jingsumar-sukher jong u; hynrei ki leh kum ki bym tip ei-ei ia kine ki jingkyrkhu baroh. Ki jingmut jong ki ki iai pyrkhat iakaei kaei ka bym sngewbha kaba ki sheptieng ba ka lah ban wan; lane khyndiat ka jingeh kaba lah ban don shisha, kaba, la ka rit, ka pynmatlah ia ki khmat jong ki ia kiba bun kiei-kiei kiba ki dei ban sngewnguh. Ki jingeh kiba ki iakynduh, ha ka jaka ba kin pynlong ia ki ban leit sha U Blei uba long u tynrai jong ka jingiarap, ki pynkhlad pynban ia ki na u, namar ki pyntyllep ia lade da ka jingsngewsih.

Hato ngi leh bha da kane ka jingbymngeit? Hato balei ngi long ki bym sngewnguh bad kiba artatien? U Jisu u long u lok jong ngi; baroh kawei ka bneng ka kmen ha ka jingman bha jong ngi. Ngim dei ban shah ia ki jingkluslai ba man ka sngi jong ka jingim ban pyndiaw ia ka jingmut bad pynlong ia ka khmat kaba i sngewsih. Lada ngi shah, te barobor ngin dap da ke iing- diaw bad jingkluslai. Kane kan nym iarap ia ngi ban shah ia ki jingtynjuh.

Phi lah ban don ha ka jingkluslai jingmut bad jingdum buit ha ka jingtrei jingtah jong phi; ka jingduh ka lah ban byrngem ia phi; hynrei wat ju sngewdiaw bad dull jingkyrmen; bred ia ki jingkluslai [110] jong phi baroh ha U Blei, bad long jai jai bad dap da ka jingkmen. Duai ba phin ioh ka jingstad ban pyniaid ia la ka kam ka jam bad ba phim nym duh ne luksan. Leh baroh kaba phi lah ban pynman bha ia ka jingtrei jong phi. U Jisu u la kular ba un iarap, hynrei ngim dei ban shong jaipdeh. Haba phi la leh baroh kaba phi lah ban leh da kaba shaniah ha U Nongiarap jong ngi, phin ioh pdiang ia ka jingmih kaba kmen.

Kam long ka mon jong U Blei ba ki briew jong u kin dap da ka jingkluslai. Hynrei U Trai jong ngi um shukor ia ngi. Um ong ha ngi, “Wat sheptieng; ym don jingma ne jingmysaw ha ka lynti jong phi.” U tip ba ki don ki jingeh bad ki jingmysaw, bad u iathuh ia ngi da kaba shai eh. Um thmu ban shim noh ia ki briew na ka pyrthei, hynrei u kdew ia ki sha ka jingda-jingker ka bym ju pynrain bukhoh. Ka jingduai jong u na ka bynta ki synran ka long, “Ngam duai ba men shim-noh ia ki na kata ka pyrthei, hynrei ba men sumar ia ki na u bymman.” “Ha kata ka pyrthei,” u ong, “phin ioh ka jinjar: hynrei to long shlur phi, nga nga la jop ia kata ka pyrthei.”⁶

Ha ka Jingiathuh-khana jong u halor u lum, U Khrist u la hikai ia ki synran ia ki jinghikai bakordor shaphang kaba shaniah ha U Blei. Kine ki jinghikai ki thmu ban pynshlur ia ki khun jong U Blei ha ki rta bad ki por baroh, bad ki long ia ngi ka jingpyntngen bad jingpynshlur. U Nongpynim u kdew ia ki nongbud jong u sha ki sim jong ka kuin bneng katba ki pah *a ki jingpah basngewtynnad ka jingiaroh khlem khuslai ei-ei, namar “Kim iabet, lymne kim iaot.”

Bad pynban U Kpa uba khraw u ai ia ki jingdonkam jong ki. U Nongpynim u ong, “Phi te phim long kiba kham- kor shibun ia ki?”⁷ U Nongpynkhreh lypa ia u briew bad ia u mrad u plie ia ka kti jong u bad u pyndap ia kiei-kiei baroh ki jingdonkam jong ki jingthaw

jong u. Ki sim ha ka suin bneng ki don hapoh ka jingsumar jong u. Um pynhap ia ka jingbam ha ki shyntur jong ki hynrei u pynkhreh ia ki jingdonkam jong ki. Ki dei ban lum ia ki symboh khaw ne kew kiba u la phriang kylleng namar jong ki. Ki dei ban thaw hi ia la ki skum kiba rit jong ki. Ki dei ban bsa ia ki khun jong ki. Ki leit da kaba ruai sha ka jingtrei jong ki. namar “U Kpa jong phi uba ha [111] bneng u bsa ia ki.” Bad “phim long kiba kham-kor shibun ia ki?” Hato phi. kum ki nongmane kiba stad kiba kynja-mynsiem, phim long kham-kor ban ia ki sim jong ka suin-bneng? Hato U Nongthaw ia ka ryngieng jong ngi, U Nongri ia ka jingim jong ngi, uba la thaw ia ngi ha ka dur jong u, un nym pyndap ia ki jingdonkam jong ngi lada ngi shaniah ha u?

U Khrist u Ia kdew ia ki synran jong u ia ki syntiew jong ka them. kiba mill bad kiba san ha ka jingitynnad kaba sngur kaba U Kpa uba ha bneng u la ai ha ki, kum ka jingpynpaw ia ka jingieit jong u ia u briew. U la ong, “Pyrkhat ia ki tiaw-lili ka ryngkew, katno ki manbha.” Ka jingitynnad bad jinglong ba shida jong kine ki syntiew ka kham pallat ia ka jingphuh jing- phieng jong U Solomon. Ki jainkup ba itynnad tam ba lah ban pynmih bad thaw da ka jingstad jong u briew kim long bad kim kot ban ianujor bad ka jingitynnad jong ki syntiew kiba U Blei u la pynlong. U Jisu u ong, “Lada U Blei te u pynkup kumta ia u hurryngkew uba mynta u long, lashai te la bred ha ka lawar-ding, kaba katno tam ia phi, ah phi kiba rit ka jingngieit.”⁸ Lada U Blei, U Nongthaw dur uba stad ba kynja-blei, u ai ha ki syntiew, kiba mynta ki long bad lashai ki iap, kaba katno tam un ai ha kita kiba u la thaw ha la ka jong ka dur? Kane ka jinghikai ka sneng-jur ia ka jingkhuslai. ka jingartatien jong ka dohnud ka bym don jingngieit.

U Trai u kuah ba baroh ki khun shynrang bad khun kynthei jong u kin long kiba suk, kiba palei mynsiem bad ba kohnguh. U Jisu u ong, “Ia ka jingsuk nga iehnoh ha phi, ka jingsuk ka jong nga, nga ai ha phi; ym kumba kata ka pyrthei ka ai. nga ai manga ha phi. Wat khih-khuslai na ka dohnud jong phi, lymne wat sheptieng.” “Nga la kren ia kine kiei kiei kiei-ruh ha phi, ba ka jingkmn jong nga kan ioh long ha phi, bad ba ka jingkmn jong phi kan long kaba dap.”⁹

Ka jingsuk ia kaba la wad da ki jingthmu kiba khapnap bad ba khwan, sharud na ka lynti kaba dei. ka long kaba tang shi por; ka iaid lait noh, bad ia ka mynsiem la pyndap da ka jingsngew- marwei

bad jingsngewsih; hynrei don ka jingkmén bad jinghun ka mynsiem ha ka jingshakri ia U Blei; ia U Khristan ym shym la iehnoh ba un iaíd ha ki lynti ki bym thikna; ym shym la iehnoh ba un sngewdiaw bad sngew dull jingkyrmen. Lada wat lada ngim ioh jingsngewbha ha kane ka jingim kaba mynta, pynban ngi lah ban khmih da ka jingkmén ia ka jingim kaba sha lyndet. [112] [113]

Hynrei wat hangne ki Khristan ki lah ban ioh ia ka jingkmén jong ka jingiasyllok bad U Khrist; ki lah ban ioh ia ka jingshai jong ka jingieit jong u, ka jingtngen bad jingsngewsuk jong ka jingdon jong u. Kawei-pa-kawei ka jingjam ha ka jingim ka lah ban wallam ia ngi khamjan sha U Jisu, ka lah ban ai ka jing-shemphang kaba kham jylliew ia ka jingieit jong u, bad ka lah ban wallam ia ngi kawei pat ka jingjam kaba nang kham jan sha ka ing ba la kyrkhu jong ka jingsuk. Namarkata te wat ai ba ngin bred noh ia ka jingshaniah jong ngi, hynrei ngin don ka jingsngewskhem kaba skhem, kham skhem ia kaba ngi ju don myn-shiwa. “Haduh kane U Trai u la iarap ia ngi,”¹⁰ bad un iarap ia ngi haduh kaba kut. Ai ba ngin khmih sha ki rijied ba buh jing-kynmaw, ki nongpynkynmaw ia kaei kaba U Trai u la leh ban pynsuk ia ngi bad ban pynim ia ngi na ka kti jong u nongpynjot. Ai ba ngin ri thymmai ha ka jingkynmaw jong ngi ia baroh ki jingisynei kiba U Blei u la pynpaw ha ngi,—ia ki ummat kiba u la niad noh, ia ki jingshitom kiba u la pynjem, ia ki jingkhuslai kiba u la pynduh, ia ki jingsheptieng kiba u la weng noh, ia ki jingkyrduh kiba u la pyndap, ia ki jingkyrkhu kiba u la ai,— ha kane ka rukom kan pynkhlain ia ngi hi ban iaíd shaphrang ia ka lynti kaba dang ash jong ka jingleit-pilgrim jong ngi.

Ngim lah khlem da khmih shaphrang ia ki jingeh kiba ngin dang ia kynduh ha ka jingialeh jong ngi kaba dang sah, hynrei ngi lah ban peit ruh shadien ia kaba ngi la iaíd lait kumjuh kum ia ka ban dang wan, bad ngin ong, “Haduh kane U Trai u la iarap ia ngi.” “Kumba ki sngi jong me, kumta kein kan long ka bor jong me.”¹¹ Ka jingtynjuh kan nym pallat ia ka bor ia kaba la ai ha ngi ban shah ia ka. Te to ai ba ngin trei ia la ka kam kat haba ngi ioh ia ka lad ban shem ia ka, da kaba ngeil ba kaei kaei kaba lah ban wan jia, ia ka bor kaba biang ban shah ia ka jingtynjuh yn ai ha ngi.

Bad mian-pa-mian ia ki khyrdop jong ka bneng yn sa plie ba kin rung ki khun jong U Blei, bad na ki rymiang shyntur jong U Siem ka burom ka jingkyrkhu kaba kum ka jingkynud ba sngewthiang

[114] kan wan ha ki shkor jong ki, “To wan phi ia kiba la kyrkhu jong U Kpa jong nga, to ioh ia ka hima ia kaba la pynkhreh kein ia phi na myndanglong ka pyrthei.”¹²

Te nangta ia kiba Ia siewspah yn pdiang sngewbha sha ka ing kaba U Jisu u la pynkhreh ia ki. Hangta ki lok jong ki kin nym long ki riempoh jong kane ka pyrthei, ne ki nonglamler, ki nongmane blei thaw, ki bymkhuid bad ki bymngait; hynrei ki lok jong ki kin long kita kiba la jop ia U Soitan, bad da ka jingaiei ba kynja-blei ki Ia lah ban ioh ia ka jinglong bajanai. Ia kawei- pa-kawei ka pop, jingbymjanai, kiba la pynbit tngit ia ki hangne la sait kluid da ka snam jong U Khrist, bad ka jinglong ba kysai-tam bad jingtyngshain ka burom jong u, kaba kham pallat ia ka jingphyrnai jong ka sngi, la ai ha ki. Bad ka jingbhabriew ka jinglong babha, ka jingjanai ka jinglong jong u, kaba tyng- shain lyngba jong ki, ha ka dor ka pallat liam ia kane ka jing- thaba ba habar. Ki long kiba khlem pop ha khmat kata ka khet balieh kaba khraw, ki da shim bynta lem ia ka burom bad bynta jong ki angel.

Ha kaba pyrkhathat ia kata ka jingioh pateng kaba donburom kaba lah ban long ka jong u, “u briew un iapli daei ia la ka mynsiem?”¹³ U lah ban long uba duk, pynban u don ha lade ia ka spah bad ka burom kaba ka pyrthei kam lah ban ai. Ka mynsiem kaba Ia ioh jingsiewspah bad ba la pynkhuid na ka pop, bad baroh ki bor ba donburom ba la pynkyntang bad aiti sha ka jingshakri ia U Blei, ka long ka dor kaba kor tam; bad ka don ka jingkmien ha bneng ha khmat jong U Blei bad ki angel bakhuid ia kawei ka mynsiem kaba ioh ia ka jingsiewspah, ka jingkmien kaba la pynpaw ha ki jingruai jong ka jingrisa ka jingjop kaba khuid.